

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Marie Maliňáková

Církevní školství na příkladu Základní školy Salvátor

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Církevní školství na příkladu ZŠ Salvátor vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce za použití uvedených pramenů a literatury.

Datum:

.....

podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Mgr. Dominice Provázkové Stolinské, Ph. D. za její cenné rady, odborné vedení a vstřícný, motivující přístup. Poděkování patří také olomouckému arcibiskupství, vedení ZŠ Salvátor a vedení města Valašské Meziříčí.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým příbuzným - rodičům a sestře, kteří mě všemožně podporovali a pomáhali.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Pojetí církevního vzdělání a vzdělávání.....	9
2.1	Pojetí alternativy církevních škol.....	9
2.2	Křesťanská výchova ve školství a její pojetí a cíle.....	9
2.3	Výchozí specifika církevního školství u nás.....	11
2.3.1	Základní dělení škol.....	11
2.3.2	Vztah církevních škol k rodině.....	11
2.3.3	Evangelizační poslání církevních škol.....	12
2.4	Církevní školy a jejich místo ve společnosti.....	12
3	Z historie českého církevního školství.....	13
3.1	Počátky českého církevního školství.....	13
3.1.1	Konfesní řády a jejich přínos vzdělávání a vzdělání.....	13
3.1.2	Řád svatého Benediktina - benediktini.....	14
3.1.3	Tovaryšstvo Ježíšovo - jezuité.....	14
3.1.4	Řád zbožných škol - piaristé.....	15
3.1.5	Římská unie řádu svaté Voršily - voršilky.....	15
3.2	Reformace a její vliv na školství.....	16
3.2.1	Vzdělávání na bratrských školách.....	16
3.3	Školské reformy Marie Terezie a Josefa II.	17
3.4	Revoluční období ve školství.....	19
3.4.1	Předrevoluční období.....	19
3.4.2	Samotná revoluce.....	20
3.4.3	Haslerův zákon.....	20
3.5	Školství za první republiky.....	21
3.5.1	Školství v Českých zemích.....	21
3.5.2	Školství na Slovensku a Podkarpatské Rusi.....	22
3.6	Vzdělávání za druhé světové války.....	23
3.6.1	Vyučování v protektorátu.....	23
3.6.2	Poválečný stav církevního školství.....	23
3.6.3	Stav církevního školství na Slovensku.....	24
3.7	Éra komunismu.....	24
3.7.1	Komunisté a církevní školy.....	24
3.7.2	Výuka náboženství na školách.....	25

3.7.3	Perzekuce věřících a demokraticky smýšlejících učitelů	25
3.7.4	Období Pražského jara a normalizace, vliv Podzemní církve	26
4	Vývoj církevních škol po listopadu 1989	28
4.1	Předpoklady pro obnovu a vznik nových církevních škol	28
4.2	Jednotlivé iniciativy a samotný průběh	29
4.2.1	Právní skupina Dr. Mádra, Kruh přátel bratrských škol a Ústředí křesťanských škol ..	29
4.2.2	Biskupská konference ČSFR.....	30
4.2.3	Počáteční obtíže.....	31
4.2.4	Zakládání prvních církevních škol	31
5	Církevní školství a jeho předpisy	33
5.1	Státem určené právní úpravy úseku církevního školství	33
5.2	Církevní školství v konfesních předpisech.....	34
5.2.1	Římskokatolická církev a její předpisy	34
5.2.2	Českokobratrská církev evangelická a její předpisy	36
5.3	Organizace podporující církevní školství.....	36
5.3.1	České školské organizace.....	36
5.3.2	Mezinárodní školské organizace	37
5.4	Církevní školy v současném školství	37
5.4.1	Zařazení do systému, druhy církevních škol a jejich vztah ke školám soukromým.....	37
5.4.2	Počty církevních škol v České republice.....	38
5.4.3	Vývoj MŠ, ZŠ a SŠ v letech 1990 - 2009	39
5.4.4	Vývoj základních církevních škol v jednotlivých letech.....	39
5.4.5	Zřizovatelé církevních škol	41
5.4.6	Financování církevních škol.....	44
5.4.7	Kontrola a hodnocení církevních škol.....	46
5.4.8	Pedagogičtí pracovníci v církevním školství.....	47
5.4.9	Výuka náboženství a náboženská výchova	48
6	Základní škola Salvátor	50
6.1	Historie církevní školy	50
6.1.1	Společnost Božského Spasitele - salvatoriáni ve Valašském Meziříčí.....	50
6.1.2	Vznik ZŠ Salvátor	51
6.2	Charakteristika ZŠ Salvátor	52
6.2.1	Základní informace o škole	52
6.2.2	Podmínky a materiální vybavení školy	54

6.2.3	Mediální prezentace školy.....	55
6.3	Lidský element na ZŠ Salvátor	56
6.3.1	Pedagogičtí pracovníci školy	56
6.3.2	Žáci ve škole.....	56
6.3.3	Hodnocení žáků.....	58
6.3.4	Školská rada	59
6.3.5	Školní družina a školní klub.....	59
6.4	Poslání ZŠ Salvátor	59
6.4.1	Názorový průzkum na ZŠ Salvátor	59
6.4.2	Porovnání ZŠ Salvátor s ostatními školami	61
6.5	Cíle a plánovaný rozvoj ZŠ Salvátor.....	62
6.6	Financování ZŠ Salvátor	64
6.7	Školní vzdělávací program Naděje a duchovní rozměr ZŠ Salvátor.....	65
6.7.1	Teoretické ukotvení duchovního rozměru školy	66
6.7.2	Duchovní rozměr v praxi.....	68
6.8	Další akce ZŠ Salvátor	69
6.9	Spolupráce ZŠ Salvátor s jinými institucemi a okolím	70
6.9.1	Spolupráce školy se zřizovatelem a farností	70
6.9.2	Spolupráce školy s občanským sdružením Škola pro naše děti	70
6.9.3	Spolupráce školy s jinými institucemi.....	71
6.9.4	Spolupráce školy s jinými školami.....	72
7	Závěr	73
	Přílohy.....	75
7.1	Rozhovor č. 1 - Rozhovor se zástupcem zřizovatele.....	75
7.2	Rozhovor č. 2 - Rozhovor s ředitelem školy	77
7.3	Rozhovor č. 3 - Rozhovor s učitelem.....	78
7.4	Příloha č. 4 - Rozhovor s místostarostou města Valašské Meziříčí	81
8	Seznam zkratk	84
9	Seznam tabulek	85
10	Seznam obrázků	86
11	Použitá literatura	87

1 Úvod

Chceš-li udělat něco velkého, vychovávej mládež. (sv. Jan Bosco)

"Péče o poučení, to je láska." (Mdr 6,17)

Autorka měla o tématu své diplomové práce již od počátku zcela jasno. O církevní školství se zajímala snad odjakživa, protože sama navštěvovala církevní základní školu. Na toto období navíc velmi ráda vzpomíná, protože ji škola formovala, našla v ní kamarády i pedagogické vzory. Je možné, že i to byl důvod pro její rozhodnutí stát se učitelkou. Vzhledem k dobrým zkušenostem, které po dobu svého studia na církevní škole získala, se i po jejím absolvování ráda angažovala vždy, když škola potřebovala pomoci. To platilo a platí i pro její ostatní rodinné příslušníky, kteří v církevním školství dlouhodobě pracují.

Církevní školství je silně menšinový proud ve vzdělávání, který byl dlouhé desítky let mimo oblast jakéhokoli zájmu. Tento pedagogický směr však má v naší zemi bohatou tradici a přestože ta byla vlivem komunismu přerušena, podařilo se na ni po roce 1989 alespoň částečně navázat.

Pokud chceme mluvit o církevním školství, je třeba nejprve jasně definovat, jaký druh školy myslíme, pokud ji nazveme školou církevní. Samotný pojem církevní škola je totiž pojmem dosti zavádějícím, protože nereflektuje zřizovatele dané školy. V obecném měřítku tak může zahrnovat školy katolické, evangelické, židovské nebo školy jiné, státem uznané církve nebo církevního společenství. S ohledem na empirickou část se ale tato práce bude orientovat především na katolické školy. Katolická škola je vzdělávací subjekt, jehož zřizovatelem je jedna z institucí Římskokatolické církve (arcibiskupství, řeholní společenství...). Typickým reprezentantem této skupiny je právě škola z empirické části - Církevní základní škola Salvátor. Z jejího názvu je ale zřejmé, že velká část katolických škol se ve svém názvu ke zřizovateli nehlásí. Proto se ani v této práci nebude ve všech případech rozlišovat, o školu kterého zřizovatele se přesně jedná. Rozlišovat se bude pouze v nezbytně nutných případech. V ostatních to bude zřejmé z kontextu práce.

Celkový význam církevního školství v naší společnosti není možné správně a objektivně pochopit a posoudit bez znalostí historických vztahů, vědomostí, souvislostí, zkušeností a samotného pojetí výchovy a vzdělávání na těchto školách. Teoretická část této práce proto bude věnována vývoji a celkovým ideálům církevního školství na našem území. Pokusí se o nástin historie od samotných počátků těchto škol s tím, že se bude ve zvýšené míře zabývat nejvýznamnějším mezníkem, který měl a má velký vliv i na současné církevní školství - na období po roce 1989. Toto období je totiž také stěžejní pro zvolenou církevní školu. V historické části nebude zacházeno do nejmenších detailů, protože by to bylo příliš zdouhavé a samotná práce by měla příliš velký rozsah. Práce také propojí minulost s přítomností a popíše aktuální stav a fungování církevních škol v současnosti.

Celkovou problematiku samostatné kategorie církevních škol u nás není možné správně rozebrat, pokud nezaměříme pozornost i na příkladovou školu. Ve školství totiž figuruje obrovské množství proměnných, neměřitelných veličin. Příkladovou školou bude již

zmíněná ZŠ Salvátor - škola, jejíž absolventem je i autorka této diplomové práce. Empirická část se tedy pokusí nastínit přínos církevního školství na podkladu zkoumání jedné školy. V případové studii o ZŠ Salvátor se objeví informace, které poskytla škola, a z rozhovorů s jednotlivými na chodu školy zainteresovanými osobami (zástupcem zřizovatele, ředitelem, učiteli a místostarostou města Valašské Meziříčí). Jejich přepis je v přílohách této práce. Práce dále využije autorčino pozorování během pětitydenní souvislé pedagogické praxe a její vlastní postřehy a zkušenosti - jako bývalé žačky této školy. Tento kvalitativní výzkum se tak pokusí vytvořit komplexní pohled na školu a její problematiku.

Hlavním cílem této práce tak bude rozšířit představy pedagogů o možnost jiného přístupu, který podporuje pluralitu ve vzdělávání. Mezi dílčí cíle potom patří vytvořit chronologický přehled vývoje církevního školství, nastínit současný stav i přínos církevního školství na podkladu zkoumání jedné školy. Základní škola Salvátor tak bude rozebrána po mnoha stránkách.

Správně a objektivně informovat o základních principech výchovy a vzdělávání křesťanů je v dnešní silně sekulární době a podmínkách - nejateističtějšího státu Evropy - obtížné. Tato obtížnost spočívá především v posouzení všeobecného rozhledu, vědomostí a osobních zkušeností s křesťanstvím dané osoby, která se o problematiku zajímá. Podobně jako církve, tak i církevní školy se musí bohužel vyrovnávat s řadou předsudků a negativních postojů, kterými je někdy častuje společnost bez hlubší znalosti jejich problematiky. Často se totiž můžeme setkat s míněním, že se na církevní škole děti stále jen modlí a že zde z žáků (v lepším případě) vychovávají budoucí faráři a řeholnice.

2 Pojetí církevního vzdělání a vzdělávání

Tato kapitola se bude věnovat ve velké míře ideálům, podle kterých pojmají vzdělávání a vzdělání školy zřízené Římskokatolickou církví a to vzhledem k výběru školy v empirické části této diplomové práce. Faktem také je, že katolické školy mají mezi školami církevními nejen na českém území dominantní postavení. Protestantké školy vycházejí ze stejných principů a jejich pojetí je téměř totožné s pojetím katolickým. Liší se jen například mírně různorodější organizační strukturou (např. větším počtem denominací).

2.1 Pojetí alternativy církevních škol

Uznávaný pedagog Průcha (2001, s. 8) definuje obecně církevní školství jako *"Nestátní alternativní školy, jsou alternativou běžným/standardním školám státním/veřejným, a to z hlediska zřizovatele a specifík pedagogicko-didaktických."* Alternativa těchto škol spočívá v jeho kurikulu, principech křesťanství, kulturních tradicích, křesťanské etice a také v tom, že žáci jsou připravováni na profese, které většinou nepokrývají standardní typy státních škol (Průcha, 2001).

Složitě je již zařazení církevních škol do systému školství. I již zmíněný Průcha je řadí do systému alternativních škol a alternativní pedagogiky. Jejich alternativa ale spočívá v něčem jiném, než (alternativa) u ostatních alternativních škol. Základním posláním církevních škol je vzdělávat mládež ve vědách přírodních i humanitních minimálně rovnocenně a navíc jim předat křesťanské zkušenosti církve v oblasti školství a vzdělání, které jsou dnes (latentně) obsaženy v evropské kultuře.

Alternativu církevní školy je ale možno chápat také z jiného pohledu. V historii měly u nás církevní školy výsadní, až monopolní postavení. Dnes ale, jednak z důvodu sekularizace, vinou minulého režimu a nových myšlenkových proudů, jsou církevní školy vytlačeny ze svých bývalých pozic a jsou chápány pouze jako alternativa k hlavnímu proudu státního školství. (Dohnalová, 2005)

2.2 Křesťanská výchova ve školství a její pojetí a cíle

Veškerá výuka na církevních školách probíhá v duchu dané církve nebo náboženské společnosti, která školu zřizuje. Hlavní rozdíl mezi školami státními a církevními tak tkví zejména v přístupu k výchově. Na školách s náboženským rozměrem je na výchovu a formování osobnosti žáka kladen větší zřetel. Jde především o předávání principů křesťanství, křesťanskou etiku, kulturní tradice a křesťanský postoj k životu.

Na církevních školách a to nejen v náboženství získávají žáci poznatky o křesťanské výchově. Křesťanská výchova je také znát i v celkovém postoji k žákům. To je pravděpodobně jedna z odlišností proti školám státním. Malý (1979, str. 10) definuje křesťanskou výchovu jako: *"Úmyslné působení na dítě, aby harmonicky rozvinulo všechny své schopnosti tělesné, intelektové, citové, sociální i vlohy nadpřirozené a mohlo dosáhnout svého cíle pozemského i věčného."* Dále potom stanovuje hlavní dva cíle křesťanské výchovy, což je osobnost mravní, která vzniká harmonickým rozvojem rozumové, citové a volní stránky člověka; a osobnost křesťanská, jejíž jednotícím základem je ctnost lásky (Malý, 1979).

Hlavním posláním těchto škol je tedy křesťansky formovat osobnost žáka a snažit se všem předávat evangelijního ducha svobody a lásky. Pro křesťany je ale z hlediska věčnosti největší cíl život věčný. Spása a snaha o ni tak hraje v křesťanské pedagogice velmi významnou roli. Posláním církevních škol a náboženské výchovy v nich je proto tříbit charakter žáků, předávat jim křesťanské morální hodnoty a naplnit jejich životy skutky křesťanské lásky ke všem bližním. Křesťanská pedagogika tímto získává nový rozměr - rozměr milosrdenství.

Tato nová dimenze doplňuje základní princip práva a spravedlnosti a respekt ke specifickým pedagogickým postupům. V rozměru milosrdenství de facto jde o bezpodmínečné přijímání žáka jako daru, o přijímání takového jedince, jakým skutečně je. (Fellnerová, 1993). Zvláštní zřetel je proto kladen na ty nejslabší. Přitom ale nijak nezáleží na tom, jaké problémy žák má. Zjednodušeně tedy lze říci, že školy podporují inkluzivní vzdělávání. Vítání jsou žáci nadaní, žáci průměrní i žáci jakkoli hendikepovaní či jinak znevýhodnění.

Charakteristickým znakem křesťanské pedagogiky není pouze milosrdenství. Protestantský vychovatel Palmer se v knize Volná škola na soudu dějin (1919, str.5) vyjádřil, že *"Nejprostší křesťan, v němž evangelium přemohlo sobectví a materialismus, je skutečně vzdělaným člověkem, poněvadž křesťanství propůjčuje jeho myšlení, řečem a skutkům ušlechtilý směr, překonává vše surové a sprosté, a tak činí krásným i jeho život vnější."* Z těchto slov je možno soudit, že křesťanská pedagogika je také pedagogikou velmi optimistickou. Je plná naděje - naděje z budoucnosti. Naděje z toho, že člověka nakonec čeká něco lepšího, než si vůbec umí představit a že nic není beznadějné a marné. Tuto naději vkládají křesťané do rukou v Ježíše Krista.

Není tedy divu, že hlavně církevní pedagogové kladou velký zřetel na náboženský rozměr vzdělávání a vzdělání a také na osobu Ježíše Krista, jako největšího učitele všech dějin. Někteří z nich ve svých spisech využívají i různých teologických přístupů a dogmatiky. (Malý, 1979) Příkladem může být i náš Učitel národů Jan Ámos Komenský, který ve svém pojetí výchovy a vzdělávání kladl důraz na následování Krista a jeho učení. Má totiž vést především ke třem věcem - ke zbožnosti, k výchově charakteru, mravů a poznání každého jedince. Výchovu a vzdělávání tak vnímá velmi komplexně. (Louda, 2013) Osobní vztah Komenského ke Kristu asi nejlépe charakterizují jeho slova: *"Celý můj život bylo putování, neměl jsem vlast; trvale se měnil můj útulek, nikde a nikdy jsem neměl domov. Ale teď už je na dohled nebeská vlast, k jejím branám mne dovedl můj vůdce, mé světlo, můj Kristus."* (Komenský, str. 170)

Celkově shrnuto tak je ve výchovně vzdělávacím procesu pro církevní školy nejdůležitější snaha uplatňovat křesťanské principy a propojovat víru, kulturu a život. To vše by se mělo dít ve školním prostředí ducha svobody a lásky a mělo dospět k harmonickému rozvoji osobnosti žáka a k jeho poznávání světa, života a člověka ve světle evangelia. Snahou církevních škol je dále spojit lidskou kulturu s křesťanským poselstvím spásy. (Grochowski a Bruges, 2009)

2.3 Výchozí specifika církevního školství u nás

2.3.1 Základní dělení škol

Fellnerová (1993) uvádí, že je možné obecně tvrdit, že školy můžeme rozdělit do tří skupin. První typ církevních škol je po obsahové a metodické stránce totožný se školami státními. Liší se ale zřizovatelem a náboženskou popř. sociální výchovou. Zdůrazňuje také vztah rodiny a školy. Příkladem prvního typu církevních škol je většina nově vzniklých církevních základních škol. Pokud bude v budoucnu realizována církevní příprava učitelů na výuku v církevní škole předpokládá se, že na těchto vzdělávacích institucích dojde ke změně obsahu i metod výuky.

Druhý typ se od prvního liší v obměnách v metodiky a obsahu výuky. Příkladem nám mohou být Arcibiskupská gymnázia v Praze a Kroměříži, Biskupská gymnázia v Českých Budějovicích a Brně a všechny bratrské školy, které se specializují na integraci dětí s různým postižením.

Poslední skupinu tvoří církevní školy, které vyplňují mezery v systému státního školství. Jde o obory jako sociální práce, zdravotnictví, renovace památek nebo hudební obory. Typickým případem takové školy je Dívčí katolická škola v Praze, kterou navštěvují dívky se slabým prospěchem či postižením, nebo Škola a domov svaté Máří Magdalény. Tato instituce byla zřízena Charitou za účelem podpory svobodných matek. Ve dvouleté dívčí katolické škole se mohou naučit domácí práce, pečovat o dítě a o domácnost.

2.3.2 Vztah církevních škol k rodině

Římskokatolická církev ve vzdělání rozlišuje dva nositele výchovy: primární a subsidiární. Primárním nositelem výchovy jsou rodiče, subsidiárním je potom stát společně s církví. (Dohnalová, 2005) Z tohoto pojetí plyne pro rodiče povinnost umožnit státu a církvi uplatňovat svá subsidiární práva. Stejně tak to platí i naopak. Výchova školy a rodiny musí probíhat ve vzájemné interakci, respektu a pomoci. Jen tak může být dostatečně efektivní a užitečná.

Věřící rodiče volí pro své potomky církevní školy hlavně z toho důvodu, že chtějí mít zaručený výchovné cíle a metody, které si sami stanovili. Stávají se tak svým dětem určitými věrozvěsty víry a hrají díky tomu nezastupitelnou roli v primární náboženské výchově, se kterou později pracuje i škola. (Malý, 1979)

Současně se však církevní škola musí vyrovnat s tím, že pro některé rodiče je sice církevní škola zárukou zdravého osobnostního rozvoje, ale oni sami v rodině dítěti obdobné zázemí vůbec neposkytují¹. Zde je velmi nutná a potřebná silná osobnost ředitele, kompaktní učitelský kolektiv a spolupráce s dalšími subjekty².

¹ Děti zraněné, rozmazlené, zahálčivé, blahobytné, bezcitné...

² Např. školní kaplan, psycholog...

2.3.3 Evangelizační poslání církevních škol

Z pojetí křesťanské výchovy by bylo logické usuzovat, že tyto církevní školy vznikají pouze pro věřící žáky, kteří jsou od malička vychováni ve víře, rodiče s nimi mluví Bohu a jako samozřejmost berou také dogmata - nezpochybnitelné pravdy víry. Není to tak úplně pravda. Jednu z dalších funkcí těchto škol je totiž evangelizace.

Podle Bauma a Ortase (1994, str. 9): *"Katolická škola má své opodstatnění ve vlastním misijním díle církve. Je postavena na výchovném procesu, ve kterém se harmonicky spojuje víra, kultura a život. Skrze ni místní církev evangelizuje, vychovává a spolupracuje na vytváření mravně zdravých a silných obyčejů."* Nese tak spoluodpovědnost za sociální a kulturní rozvoj dané lokality, což je v období prohlubujících se rozdílů mezi chudými a bohatými ve světě jistě velký přínos.

2.4 Církevní školy a jejich místo ve společnosti

Církevní školy se často musí vypořádávat s předsudky a nedostatkem informací o nich. Majoritní společnost se mnohdy domnívá, že slouží pouze k výchově duchovních povolání nebo studiu Bible.

Hlavně z krajně levicového a liberálního politického tábora jsou často slyšet hlasy, že by se církevní školy měly zrušit. Tyto hlasy tvrdí, že není možné na děti ve škole ideologicky působit při hodinách náboženství nebo že by se oblast vzdělávání církevních škol měla omezit pouze na sociální oblast. (Lobkowicz, 2004) Tato slova dále potvrzuje současný přístup Komunistické strany Čech a Moravy k církevním školám (2009, str. 4): *"Vzdělávání v rámci náboženské ideologie je soukromý a ne veřejný zájem. Preferování církevního školství státem, přestože většina národa je nevěřící, je absurdní."*³

Z těchto slov nám tak plyne, že místo církevních škol ve společnosti je sice ukotvené, ale stále zpochybňované. Jedna z příčin tohoto stavu je dlouhodobý nezájem politických stran o jejich problematiku a také předsudky, plynoucí snad ze školní výuky komunistického pojetí dějin v letech 1945 - 1989.

³ KSČM přitom od r. 1948 agresivně a celoplošně prosazovala ve školství svou vlastní ideologii „vědeckého ateismu“, díky čemuž řada studentů nesměla studovat a řada pedagogů vyučovat. Část českého národa je ateistická právě díky ní.

3 Z historie českého církevního školství

Oblast církevního školství a jeho dějin byla po převratu neprávem odsunuta do pozadí všech badatelských a historických činností. Proto v postkomunistickém období chybělo jakékoli zpracování, které by se věnovalo historii českého církevního školství. (Morkes, 2000)

Zcela obecně můžeme říci, že vývoj oblasti církevního školství od počátku závisel na vývoji školství jako celku, dále na celkové společensko-politicko-kulturní situaci Českých zemí a konečně také na vzájemných vztazích předních církevních představitelů s daným státním útvarem či světským panovníkem. Jistě tak lze konstatovat, že církevní školy měly vždy v českých dějinách významné a nezastupitelné postavení.

3.1 Počátky českého církevního školství

V období středověku byla církev největší nositelkou vzdělanosti. Již v 6. století zakládala školy klášterní, katedrální a farní. Vedle náboženství, které mělo výsadní postavení, také kladla velký důraz na sedmero svobodných umění (Jůva, 2007).

Od počátku se ve vzdělávání vyskytovaly problémy dvojího druhu. První byl ten, že lid zatím necítil potřebu vzdělávat se, takže se do škol příliš nehrnul. Druhým byl problém materiální. Bylo málo knih, které bylo složité sehnat kvůli přepisování. Psací potřeby byly navíc velmi drahé. Proto měla primární výchovu na starost rodina. První církevní školou na našem území byla dle legendy latinská škola na Budči, kde byl údajně vzděláván svatý Václav. První doložená zpráva o latinské škole na našem území pochází z roku 1086 a pojednává o škole u svatého Víta v Praze. Jistě již ale fungovala dříve. Ve druhé polovině 11. století navíc v Praze začala fungovat katedrální škola, kterou mj. navštěvoval kronikář Kosmas. Pedagogické spisy z té doby, pokud tedy nějaké byly, se nezabývaly metodami, obsahy nebo formami výuky, ale byly převážně mravoučného charakteru.⁴ V královských městech byly zřizovány městské školy. Více informací o nich ale bohužel nemáme. (Tomášek, 1939)

První škola vzniklá mimo Prahu byla roku 1073 škola v Olomouci. Roku 1132 byl v Olomouci také zřízen úřad kanovníka scholastika, jehož náplní práce byla péče a dozor nad církevními školami. V prvních stoletích zcela chyběly nekofesní školy.⁵ (Morkes, 2000).

Ve třináctém století se potom k církevním školám farním, katedrálním a klášterním přidaly školy městské, což byly první školy necírkevní. Ty byly financovány městy a mj. připravovaly žáky na úřednickou práci. (Pech, 2014)

3.1.1 Kofesní řády a jejich přínos vzdělávání a vzdělání

V historii školství sehrály významnou roli mužské a ženské řády, které se zabývaly vzděláváním mládeže. Církevní řády se staly určitými průkopníky církevních škol nejen

⁴ Např. Smil Flaška z Pardubic - Nová rada, Rada otce synovi, kterak jako mladý rytíř chovati se má
Tomáš Štítý - Knihy naučení křesťanského; Řeči besední

⁵ První světská škola vznikla až okolo roku 1270 v Praze. (Morkes, 2000)

u nás, ale i ve světě. Jimi zřízené školy měly dobrou pověst i výsledky a zajišťovaly vzdělání od nejnižšího po nejvyšší stupeň.

Zabývat se všemi školskými zřizovatelskými řády by ale bylo příliš obsáhlé a náročné. Proto byly pro tuto diplomovou práci jako příklady různých přístupů vybrány řády benediktinů, jezuitů, piaristů a voršilek.

V Českých zemích ale dále působili kapucíni, františkáni, augustiniáni, premonstráti, dominikáni, minorité, křížovníci s červenou hvězdou nebo členky řehole Anglických panen. Později pak školské sestry františkánky a školské sestry De Notre Dam. (Morkes, 2000)

3.1.2 Řád svatého Benediktina - benediktini

Jako první se u nás objevili benediktini - řehole svatého Benedikta z Nursie. Příslušníci tohoto řádu u nás nejprve založili kláštery jako Břevnovský (993) nebo Sázavský (1032). Později také zakládali první školy např. v Rajhradu, Hradisku u Olomouce či Třebíči. (Morkes, 2000)

Školy byly zpočátku zřizovány pro hochy, kteří cítili povolání k mnišství. Později začaly nabírat i ostatní chlapce. Tak vznikly dva druhy benediktinských škol - školy vnitřní, určené budoucím řeholníkům, a školy vnější, určené pro všechny ostatní. Součástí benediktinských škol byly i internáty. Výuka probíhala především v latině a kladla důraz na sedmero svobodných umění. Hlavní metoda byla metoda předříkání, tzn. že učitel předříkal nebo diktoval a žáci opakovali nebo psali. Benediktini dbali na kázeň, ale nevynucovali si ji tělesnými tresty. Žákům se také dostávalo her, zábavy a přátelského vztahu s vyučujícími. (Tomášek, 1939)

3.1.3 Tovaryšstvo Ježíšovo - jezuité

Roku 1556 přichází na pozvání císaře Ferdinanda I. do Prahy následovníci svatého Ignáce z Loyoly. Řád vznikl z protireformačních důvodů. Jejich školské počiny se nejvíce orientovaly na střední a vyšší vzdělání. Základ studia tvořila latina, teologie a sedmero svobodných umění. Důraz kladli také na tělesnou výchovu v hodinách šermu, plavání či jízdě na koni (Jůva, 2007).

Úkolem jezuitů bylo šířit víru kázáním a skutky lásky. Vzdělávání pod jezuitským vedením mělo velký úspěch a těšilo se dobré pověsti. Kladli důraz nejen na osvojování vědomostí, ale i na mravní výchovu hodnou křesťana. Pracovní metody byly efektivní a motivující, každá hodina metodicky propracovaná. Do výuky zařazovali didaktické hry a kladli velký důraz na studijní morálku. Jezuité preferovali při výuce preventivní metodu tj. stálý dozor nad žáky před trestáním fyzickými tresty. Žáky se také snažili motivovat soutěžením mezi sebou (Tomášek, 1939)

Při kolejích zřizoval řád také šestitřídní latinské školy, na kterých se neplatilo školné. Základním účelem vyučování na těchto školách byla dobrá znalost latiny, v nižších ročnících však měli žáci povoleno používat jazyk mateřský. (Domin, 1910)

Jezuité přišli do Olomouce roku 1566, do Brna pak roku 1578. V nových působištích zřizovali dosud neznámé typy škol - koleje a to na úrovni středního a vyššího vzdělávání. Roku 1573 bylo olomoucké jezuitské koleji přiznáno promoční právo. Tím byla škola povýšena na univerzitu - naši Univerzitu Palackého. Mezi další jezuitské koleje patřily např. elitní školy v Krumlově (1588), Chomutově (1592) a Jindřichově Hradci (1594). Školy Tovaryšstva Ježíšova se ve vysoké míře věnovaly vzdělávání elit církevního a světského života a to latinsky. Vzdělávání širších společenských vrstev stálo spíše na okraji pozornosti. (Morkes, 2000)

Školy jezuitů byly ve své době považovány za vrchol možné vzdělanosti, protože dovedly sloučit vychování s vyučováním. Na druhou stranu jim ale někteří vytykali dozorování a jejich postoj k mateřskému jazyku.

3.1.4 Řád zbožných škol - piaristé

Dalším řádem, který se orientoval na výchovu a vzdělávání mládeže byl Řád bratří zbožných škol - piaristů, kteří byli založeni roku 1597 v Římě. Do našich končin přišli roku 1631. Jejich zakladatelem byl svatý Josef Kalasanský. Tento řád se snažil nabídnout vzdělání i chudým dětem a orientoval se na všechny stupně vzdělání. První školu zřídili roku 1631 v Mikulově, následovalo otevření škol v Litomyšli a v Praze. Piaristé byli více nábožensky tolerantní než příslušníci Tovaryšstva Ježíšova, v hodinách dokonce používali některé příručky Jana Ámose Komenského (Jůva, 2007).

Pro Piaristy bylo nejdůležitější, aby děti dané problematice dobře porozuměly a aby nově nabyté vědomosti a dovednosti dovedly využít i v praxi. Podle Tomáška (1939, str. 30): *"Paměti chovanců nemá býti vštěpováno, čemu nebylo porozuměno; všem vědomostem má se mládež naučiti hlavně prakticky."*

Mezi jejich nejvýznamnější činnost patřilo zřizování škol, pastorece a misie. Významným piaristou u nás byl například Gelasius Dobner⁶.

3.1.5 Římská unie řádu svaté Voršily - voršilkyně

Zakladatelkou řádu voršilek je svatá Angela Merici, která jej založila roku 1535 v severní Itálii. Angela se snažila své svěřenkyně učit a vychovávat, jako by byla jejich matkou. Její následovnice tak získaly ideál, ze kterého sálalo mateřství.⁷ Tomuto pedagogickému směru říkáme Mericiánská pedagogika. Nejvíce se zabývala obnovou křesťanských rodin, výchovou dívek a pomoci nemocným. (Voršilská pedagogika - Odkaz svaté Anděly, 2015)

První sestry voršilkyně přišly do Prahy roku 1655 a od počátku se těšily dobré pověsti. Proto jim byla svěřována péče o vzdělávání šlechtických dívek. První chlapci mohli navštěvovat voršilské školy až v první polovině dvacátého století. Roku 1678 si voršilkyně v Praze postavily klášter a postupně se začaly rozšiřovat i do dalších částí naší země. Roku

⁶ Gelasius Dobner byl katolický kněz, který se stal známým pro své moderní metody dějepiscetví.

⁷ Ke srovnání Salesiánská pedagogika Dona Bosca - vzor otcovské lásky.

1697 byl také zřízen klášter v Olomouci. Mezi široké spektrum předmětů, které voršilky vyučovaly patřilo: náboženství, mravouka, počty a měřičství, němčina, čeština, zeměpis, domácí hospodářství, přírodověda, zeměpis a dějepis, krasopis, kreslení, tělocvik, vychovatelství, francouzština, ruční práce, těsnopis a zpěv. (Voršilky v Čechách - historie, 2015)

Jejich systém výchovy a vzdělávání byl založen na optimismu, na vítězství dobra a zdar práce. Sestry voršilky také odmítaly jakékoli fyzické tresty. (Morkes, 2000)

Po komunistickém převratu byly voršilky, stejně jako ostatní mužské a ženské řehole, tvrdě perzekuovány⁸.

3.2 Reformace a její vliv na školství

Před obdobím reformace se ve společnosti prosadil nový směr - humanismus. Jeho hlavním rysem byl příklon k jazyku vzdělanců - k latině ve všech odvětvích církevního kulturního života. A tedy i ve vzdělávání. To se navíc stalo dostupnějším zejména díky vynálezu knihtisku. Nejvíce byly oceňovány pedagogické a filosofické příručky Platona a Aristotela, které byly sloučeny s myšlenkami křesťanskými. Stěžejní bod veškerého vzdělávání byla rodina, která měla dítěti především předat křesťanskou kázeň a hodnoty. (Kalina, 1910)

Pozdější události reformace měly velký vliv především na školy nekatolického vyznání, v malé míře pak i na školy katolické. Obecně lze tvrdit, že ve školách většinou panovala mírná kázeň a za základní metodu bylo považováno předříkání a vysvětlování. Především bylo upřednostňováno pamětné učení. Významnou složkou výuky byly protestantské nebo katolické katechismy. Byly vyučovány podle toho, která konfese byla zřizovatelem dané školy. Zásadní nevýhodou byla absence vzdělávacích ústavů pro učitele a jejich finanční ohodnocení. Výuka také často postrádala užití jakýchkoli metod a na žácích byla vyžadována přísná, až surová kázeň. Navíc ani bohužel nebyla stanovena povinná školní docházka. Vyučování mělo probíhat podle nařízení školských řádů katolickým a protestantským školám. Podle těchto příkazů se žáci měli v mateřském jazyce učit číst, psát, zpívat církevní písně a znát malý katechismus. Tato pravidla však zůstala jen na papíře. Vývoj škol zastavily husitské války. Další rozkvět přišel až po nich tj. v posledních desetiletích 15. století. V českých zemích se tehdy lid dělil dle vyznání na: utrakvisty, katolíky a Jednotu českých bratří. (Kalina, 1910)

3.2.1 Vzdělávání na bratrských školách

Své vzdělávací instituce u nás zakládaly také protestantské církve. Jejich významným představitelem byla Jednota bratrská, která vznikla roku 1457. Již od počátku se tato církev musela vyrovnávat s negativními postoji vůči své osobě ve společnosti. Postupem času se ale výchova a vzdělávání staly nejtypičtějším rysem konfese, založené na myšlenkách významného představitele české reformace Petra Chelčického.

⁸ Voršilky byly, stejně jako ostatní řádové sestry, nuceny pracovat v továrnách nebo jim byla svěřena péče o mentálně postižené v ústavech. Po revoluci obnovily své školy v Praze a v Olomouci.

Bratrské školy byly zřizovány při sborech a proti školám zřizovaným katolickou církví měly jedno specifikum. Výuku v češtině vedl učitel - kněz. Žáci byli vedeni k pilnosti a kázni a výchovně vzdělávací proces byl založen na hodnotové výchově. Největší důraz byl kladen na mravní čistotu a kvalitu charakteru jedince. (Morkes, 2000)

O bratrské výchově v 15. století toho mnoho nevíme. Až prameny ze 16. století jsou sdílnější. Základem bratrského pojetí výchovy byla rodina. To potvrzují slova Hunter (2011, str.20): *"Z počátku bratři neměli vlastní školy, vychovávali své děti a služebnictvo doma, což je velmi podobné i židovské výchově, kde výuka dětí začíná již v rodině. Děti se doma naučily psát, počítat a seznámily se s Biblií."*

Po tomto vzdělávacím základu učeném v mateřtině se pokračovalo v katechismu církve. Bratrští učitelé velmi dbali na propojování teorie s praxí. Proto měly na školách své místo také návštěvy různých řemeslníků a řemeslných dílen. (Molnár, 1956)

V čele bratrských pedagogů stála nejvýznamnější osobnost dějin české pedagogiky - učitel národů Jan Ámos Komenský. Stal se významným zakladatelem novověkého školství a zároveň typickým představitelem školy náboženského ducha a morálky na náboženství založené.

Ve svém významném díle Didaktika Velká poukazuje na to, že náš život je přípravou na dokonalejší život po smrti. Během této přípravy by člověk měl poznávat svět, celé tvorstvo a obracet se k Bohu. Tím se stane rozumným, získá poznání, ctnosti a hlavně pobožnost. (Testis, 1919) Hlavním cílem Komenského pojetí výchovy je tak věčné spojení s Bohem. Veškeré metody a prostředky výchovy by se proto měly přizpůsobit dosažení tohoto ideálu.

V českých zemích postupně vzniklo 51 škol. Bratrské školy byly zřízeny např. v působišti Jana Blahoslava v Ivančicích - zde vznikla nejstarší z nich, další potom např. v působištích Jana Ámose Komenského v Přerově a Fulneku (Hunter, 2011)

Když bylo v roce 1627 v Čechách a poté v roce 1628 na Moravě vydáno Obnovené zřízení zemské, musel Komenský i všichni jeho souvěrci opustit zemi. Tento exodus zapříčinil vymizení bratrských škol u nás, logicky pak fungovaly pouze ve městech, kam se tito věřící uchýlili. V pobělohorské době tak vedle světských škol existovaly pouze školy katolické. Školství bylo organizováno katolickou konfesí, která zde měla výsadní postavení. Školy byly zakládány také biskupstvími popř. jinými částmi této církve.

3.3 Školské reformy Marie Terezie a Josefa II.

Mimořádný význam měly v 18. století Tereziánské a Josefovské reformy. Do té doby nikdo neřešil požadavky na vzdělání laického učitele. Kandidát na vyučujícího musel pouze vyznat víru a chodit ke přijímání a ke zpovědi. Klasickým reprezentantem učitele byl mnohdy vysloužilý voják, který sice neměl potíže s kázní a autoritou, ale často mu dělalo problémy samotné čtení či psaní a o sčítání a odčítání nemusel mít tucha. Není tedy divu, že se vyšší oblíbeně těšily církevní školy, na kterých vyučovali duchovní. Ti měli dostatečné vzdělání a větší cit. Říkávalo se, že se kněz umí více slitovat nad lidem. (Morkes, 2000)

Počátkem 18. století se v Evropě začaly objevovat antijezuitské postoje, které nakonec roku 1773 vyústily ke zrušení Tovaryšstva Ježíšova bulou papeže Klimenta XIV. Především bylo obtížné nahradit jezuity ve středním školství. Polovina gymnázií musela být zrušena, některá převzali piaristé a na zbytek nastoupili světští profesori. Vyučovacím jazykem na těchto školách se stala němčina. Majetek jezuitského řádu byl přidělen zvláštnímu studijnímu fondu.⁹ (Pech, 2014)

Následovalo jej mnoho dalších řádů a klášterů, které se věnovaly mj. i školství. Na trůn totiž nastoupil Josef II, který se stal roku 1764 spoluvladařem své matky Marie Terezie. Přestože byl katolík, byl zároveň i zastánce tzv. merkantilistického populacionismu. Církevní majetek byl podle něj málo produktivní, kněží a řeholníci příliš nákladní, celibát odporoval přirozenosti i pozitivní populační bilanci. Problém měl také se svátkami, které prý omezovaly pílí obyvatelstva. Na českém území tak byla zrušena třetina klášterů, které byly rozprodávány a přestavovány, což způsobilo škody nejen na kulturním dědictví. (Holubec, 2010)

Přestalo tak existovat mnoho církevních škol a vznikla potřeba převzít práci těchto institucí.

Částečně i z těchto důvodů byla následujícího roku 1774 uzákoněna povinná školní docházka přijetím Všeobecného školského řádu. Podle Marie Terezie bylo navíc vzdělání a vzdělávání povinností státu. Kupodivu, přes to všechno padla realizace reformy na hlavu konfese. (Morkes, 2000) Vzdělávací instituce byly rozděleny na tři druhy - na školy triviální, hlavní a normální.

Školský řád byl inspirován pruským modelem a nařizoval založení vesnických škol, které měli žáci navštěvovat šest let. Jednotřídní nebo dvojtřídní triviální školy měly být zřizovány v sídle fary nebo u filiálních kostelů¹⁰. (Pech, 2014) Na triviálních školách byl svěřen dozor nad pedagogickou stránkou učiva místnímu knězi, nad správní stránkou úředníku vrchnosti a školnímu dohlížiteli, který byl vybrán z řad občanů. (Tomášek, 1939)

Konfesní školství se snažilo reformovat a do výchovně vzdělávacího procesu zavádět inovace. Na obrodě se podíleli vysocí církevní představitelé a pedagogičtí reformátoři, mezi které patřili například Jan Ignác Felbiger nebo Ferdinand Kindermann. Právě Felbiger vynaložil úsilí, které nakonec bylo úspěšné. V době osvícenství tak byl i díky němu zachován křesťanský ráz školy.

V kněžských řadách bychom v tomto období mohli najít také řadu významných literárních tvůrců jako například Josefa Dobrovského, Jana Kollára nebo Karla Aloise Vinařického.

⁹ Tovaryšstvo Ježíšovo bylo obnoveno a rehabilitováno papežem Piem VII. roku 1814. Na našem území k tomu došlo až roku 1853. Veřejné působení řádu opět zrušil až komunistický režim o asi sto let později. V současné době existuje na našem území jediná škola s jezuitským zřizovatelem - církevní základní škola v Děčíně - Křešicích. (Pech, 2014)

¹⁰ Filiální kostel je kostel "přifařený", jde tedy o vedlejší kostel ve farnosti.

Roku 1781 byl vydán Josefem II. tzv. Toleranční patent. Tento dokument v Habsburské říši povolil augšpurské, helvetské a řeckopравoslavné vyznání. Tyto církve tak mohly zakládat své vzdělávací instituce. Katolická církev si ale i tak alespoň částečně uchovala dominantní postavení. I nadále řídila většinu škol v zemi. Svůj vliv ale nemohla uplatnit na další rušení klášterů. (Morkes, 2000)

Stejného roku 1781 byly zrušeny řády, které se nevěnovaly vzdělávání, vědě či péči o postižené nebo nemocné. Nařízení tak školy příliš neovlivnilo. Byly tak zrušeny např. rozjímavé a žebravé řády, kněžské biskupské semináře a klášterní studia. (Pech, 2014)

Josef II. také zřídil instituci, po které chtěl, aby zajistila větší vliv státu na církve, tzv. dvorskou duchovní komisi. Ta rozdávala příkazy biskupům, kteří je předávali děkanům či vikářům¹¹ a ti potom samotným kněžím. Stát těmto kněžím zajišťoval existenční minimum. (Pech, 2014)

Osvícenské změny pozitivně ovlivnily evangelická vyznání, ale i početnou židovskou komunitu u nás. Židům byl umožněn přístup ke vzdělání tolerančním ediktem z roku 1782. Ve velkých městech žáci navštěvovali své židovské školy, na kterých byla hlavním vyučovacím jazykem němčina. Na venkově měli povolenou docházku do katolických škol, zde ale museli sedět v oddělených lavicích. Náboženského vyučování a modliteb se účastnit nemuseli. (Morkes, 2000)

3.4 Revoluční období ve školství

3.4.1 Předrevoluční období

Změny v tereziánsko - josefovském pojetí školství nastolil Josefův synovec František II., který se snažil získat církve na svou stranu v obavách před šířením myšlenek Velké francouzské revoluce. (Pech, 2014)

Roku 1805 vydal tzv. Schulkodex, který v oblasti školství zmírňoval josefínské reformy. Dozor nad veškerým školstvím podle něj příslušel jen a pouze církvi. Na školách triviálních prováděl kontrolu kněz, na okresních školách děkan a nad školami v hlavním městě či nad diecézními školami tzv. kanovník scholastik. Povinná školní docházka byla stanovena na věk šesti až dvanácti let s tím, že do patnácti let věku žáci museli navštěvovat nedělní opakovací hodiny. V tomto období existovaly tři typy škol: triviální, hlavní a vzorné. Školami triviálními byly školy farní a filiální. Vyučovaly se v nich předměty jako náboženství, čtení, psaní, počítání a sloh. Hlavními představenými těchto škol byli kněží. Školami hlavními byly školami tří až čtyřletými, ve kterých se vyučovala latina a němčina. Výuku doplňovalo stavitelství, rýsování, geometrie, zeměpis, přírodopis nebo fyzika. Školami vzornými byly především orientovány pro vzdělávání učitelů. Pro vzdělávání obchodního, průmyslového nebo hospodářského řádu měly být zřizovány reálné školy. (Tomášek, 1939)

¹¹ Děkanáty a vikariáty jsou samosprávné jednotky Římskokatolické církve, které zaštiťují několik farností.

Místo důrazu na vzdělání bylo v tomto období spíše upřednostňována výchova k poslušnosti a výchova správného poddaného. (Pech, 2014)

3.4.2 Samotná revoluce

Léta 1848 a 1949 byly léty velkých změn. Revoluční nálady si vyžádaly právní úpravy, které se týkaly také úseku školství. Církevní školy se začaly počítat mezi školy soukromé. Roku 1855, v období Bachova absolutismu, byl vydán patent, konkordát mezi Svatým stolicem a Rakouským císařstvím, který posiloval pozice katolické církve v zemi. (Horák, 2011)

Katolická církev jím sice ztratila status prvního státního náboženství, zároveň tím ale získala jistou volnost, protože se přijetím konkordátu dostala zpět pod přímý vliv papeže. Kněží tak již ve svém povolání nemuseli podřízovat státu¹², jako tomu bylo doposud. (Pech, 2014)

Konfese měla na starost celé obecné školství. Biskupové měli dohlížet na vzdělávání, aby bylo v duchu mravnosti a křesťanské morálky. Tento konkordát však platil pouze 15 let. Habsburky totiž pobouřilo nově přijaté dogma o neomylnosti papeže a konkordát zrušili. Roku 1856 byl vydán konkordát, který upravoval vztah školy a církve. Konfese ji tím dostala písemně do správy. Tím ale také všechny nešvary ve školství padly na hlavu katolické církve. Ve společnosti tak začaly vznikat antiklerikální postoje, které jsou i u nás patrné dodnes. (Horák, 2011).

8. 4. 1861 byl vydán tzv. Císařský patent, který se stal velmi významným pro protestanty. Tolerovaná protestantská vyznání byla zrovnoprávněna s katolickou církví. (Morkes, 2000) Evangelíci si díky tomuto zákonu mohli začít zřizovat své školy a vzdělávací ústavy. Nastala doba rozkvětu evangelických a židovských škol. V tomto období tak vedle sebe existovaly školy státní a různé druhy škol církevních. Ty byly navštěvovány zejména dětmi příslušníků dané konfese.

Zákonem z roku 1868 byla zrušena závislost školy na církvi. Církev měly pouze garantovanou výuku náboženství. Školství začalo být orientováno zcela nekonfesně. Navíc církev ztratila většinu svých škol, protože došlo k rozkladu piaristického řádu. (Pech, 2014) Podle Pecha (2014, str.18): *"V Čechách a na Moravě nakonec zbylo katolické církvi sedm gymnázií a osm učitelských ústavů a také několik škol nižších, na kterých vyučovali jezuiti, školští bratři a příslušnice ženských kongregací."*

3.4.3 Haslerův zákon

Další velké změny přinesl také rok 1869, kdy nabyl platnost tzv. Haslerův zákon. Byla stanovena povinná osmiletá školní docházka. Proto byly obcemi zřizovány obecné školy. Po absolvování pěti let pak žáci mohli přecházet na gymnázia, reálky nebo na prakticky orientovanou měšťanskou školu (Cigánek, 2009).

¹² Činností kněze bylo do té doby také mimo pastorační práci informovat z kazatelny o vyhláškách vrchnosti nebo vzdělávat rolníky v hospodaření.

Řízení škol převzal stát prostřednictvím nově zřizovaných školských rad. Ve vyučování ale stále zůstávaly náboženské prvky jako například modlitba na začátku vyučování, náboženství jako povinný předmět nebo kříž zavěšený na zdi. Snahy o zesvětštění škol byly patrné také v množícím se názoru, že víra by se školstvím neměla mít nic společného, protože ve vzdělání je nejdůležitější věda a kultura. Nejvíce byly kritizovány klášterní školy za výchovu svých žáků k uzavřenosti, zamyšlenosti a pokoře. (Morkes, 2000)

Církvím zůstalo pouze právo zřizovat školy soukromé s tím, že každá škola musela získat od Ministerstva kultu tzv. právo veřejnosti, aby svým absolventům mohla vydávat vysvědčení rovnocenné se školami státními. Církvím ve výchovně - vzdělávacím procesu i nadále zůstala výuka náboženství. (Pech, 2014)

Obranným manévrem katolické církve na danou situaci bylo zřizování nových katolických škol prostřednictvím nových mužských a ženských řeholí. (Horák, 2011)

Neshody mezi církví a státem v posledním dvacetiletí 19. století u nás začaly ustupovat problému národnostnímu a sporům o národní sebeurčení. Patrný byl především problém germanizace, který byl vidět zejména ve školské oblasti a ve styku s úřady. Germanizaci se snažila vzdorovat řada vlasteneckých učitelů konfesních i nekonfesních škol. Ve společnosti se začalo objevovat volání po samostatnosti a po vybudování vlastního státu což se nakonec po první světové válce roku 1918 povedlo.

3.5 Školství za první republiky

3.5.1 Školství v Českých zemích

V prvních letech Československé republiky se vše, tedy i školství dočasně řídilo zákony, které byly převzaty z dob Rakouska-Uherska. Jednalo se o tzv. receptivní normu, která byla postupně upravována. Československo tímto přijalo liberalistický školský odkaz říše, jíž bylo stovky let součástí. Řízení všech typů škol bylo v kompetenci státu. Církevní školy byly stále školami soukromými. Mohla jim být poskytnuta pomoc od státu, která ale nebyla nároková. Konfese mohla vybírat učitele, vyučovací jazyk a způsob vyučování. Kladla přitom důraz především na osobnost učitele a jeho mravnost. Zároveň se musela postarat o budovu školy a o všechny pomůcky nutné k vyučování. (Horák, 2011)

Církevní školy se v té době dělily na školy erární a řádové. Držitelem majetku erárních škol nebyla církev, ale stát. Ten byl také něco jako patron školy. Školy řádů nebo kongregací naopak patřily danému společenství a nepodléhaly státním předpisům. Měly ale nižší státní podporu, než školy erární. (Morkes, 2000)

Roku 1918 byl vydán výnos o náboženských úkonech při vyučování. Podle Horáka měly (2011 str. 121): *"...obecné školy vychovávatí dítky v mravnosti a nábožnosti."* Náboženství byl povinný předmět s tím, že ateisté mohli být výuky na požádání zproštěni. Na všech školách mělo časovou dotaci 2 hodiny za týden. Vyučovat jej mohly pouze státem uznané církve. (Horák, 2011)

Od roku 1922 se úsek školství řídil tzv. Malým školským zákonem. Náboženství bylo podle něj i nadále v učebním plánu a na vysvědčení se uvádělo na prvním místě. Rodiče však své dítě mohli z výuky odhlásit (Cigánek, 2009). Učitelé již navíc nebyli nuceni skládat zkoušku z náboženství.

V tomto období bylo často obtížně učit přesný počet fungujících církevních škol. Patřily totiž do skupiny škol soukromých, popř. také nestátních. Do této skupiny totiž byly zařazeny také školy jiných, než církevních zřizovatelů. Víme ale, že za první republiky byla většina církevních škol katolických. Podle katolického almanachu z roku 1935 jich na našem území bylo několik desítek. (Horák, 2011)

Mohli bychom si myslet, že nově vzniklý demokratický systém bude při zřizování církevních škol vstřícný. Opak byl ale pravdou. Zejména v oblasti středního školství byly citelné etatizační snahy. Hlavním důvody byla snaha některých soukromých zřizovatelů zbavit se finančního břemene a dále prosazovaná myšlenka, že vzdělávání na obecných a měšťanských školách má být v kompetenci státu. Hlavně v Čechách bylo pozorováno hromadné vystupování učitelů z církve (Morkes, 2000).

Mohlo to být způsobeno propojeností státu a církve z období Rakouska - Uherska nebo také snahou distancovat se od tohoto bývalého systému. Jeden nejvýraznějších kritiků školského klerikalismu byl první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

Proti postátňovacím snahám se církev snažila bojovat mj. tiskem brožur¹³. Hlavním konfesním argumentem bylo, že k rozumovému vzdělání je potřeba náboženství, protože náboženství dává cíl a směr života, tříbí vzdělání ducha a dává pevné normy jednání, čímž rozvíjí vůli (Testis, 1919). Částečně se tyto spory týkaly také snah některých silně sekularizovaných skupin zavést tzv. "Volnou školu". O tom ale později.

3.5.2 Školství na Slovensku a Podkarpatské Rusi

Na Slovensku a Podkarpatské Rusi probíhal v oblasti školství odlišný vývoj, než v Čechách a na Moravě.

Školu zde zřizovala obec až v momentě, kdy tak neučinila konfese. De facto to znamenalo, že většina škol měla podle stále platných uherských zákonů církevního zřizovatele, tzn. že tyto školy byly církevní. (Pech, 2014)

Před vznikem samostatného Československa v těchto oblastech existovaly prakticky jen maďarské střední školy, což byl velký problém při hledání slovenských učitelů do nově zřizovaných prvorepublikových škol. Z tohoto důvodu byli na Slovensko posíláni čeští učitelé, kteří vyučovali tzv. "československým" vyučovacím jazykem. Někteří učitelé ale bohužel byli na Slovensko posíláni za trest. Odpovídajícím způsobem se tam tak také chovali. Slováci tento stav vnímali vesměs negativně, jako snahu utlačovat a počesťovat. (Horák, 2011)

¹³ Například brožura Katolíci! Čechové! Na stráž proti nepřátelům náboženství a nábožensko - mravní výchovy, kterou vydal Georgius de Moravia (Praha, 1919).

3.6 Vzdělávání za druhé světové války

30. 9. 1939 byla podepsána Mnichovská dohoda, která přinutila Československo vydat území s nadpoloviční německou většinou. V obsazených územích byly církevní školy zcela zrušeny nebo poněmčeny. Přestože Německo zpočátku tvrdilo, že o zbytek ČSR nestojí, 15. 3. 1939 zřídilo na zbytku území Protektorát Čechy a Morava. Němci se v protektorátu snažili potlačit vše české. Nebylo se tedy čemu divit, že se v první řadě zaměřili na vzdělanost a vzdělance. Uzavřeli vysoké školy, zredukovali počet středních škol a osnovy obecných škol vytvářeli v duchu nacistické ideologie. (Horák, 2011)

Konfesní školy měly v okupačním období stejné osudy jako školy státní. Podle Pecha (2014 str. 22): *"Celkově docházelo ke snižování počtu škol, což se týkalo i škol zřízených církví či náboženskou organizací. O podzimu 1942 do března 1943 bylo uzavřeno 27 českých církevních obecných škol, z 23 církevních měšťanských škol zůstaly pouze tři. Taktéž byla uzavřena téměř polovina církevních mateřských škol."*

Nacisté se tak v důsledku snažili snížit vzdělanost na všech typech českých škol bez ohledu na zřizovatele, protože školy státní byly rušeny stejnou měrou. Školství se také stalo prostředkem Říše ke germanizaci české mládeže.¹⁴ Česká školská správa se zprvu snažila tlaku okupantů čelit, v roce 1942 byl ale dosazen na post ministra školství český symbol kolaborace - Emil Moravec. (Špringl, 2011).

3.6.1 Vyučování v protektorátu

Učitelé byli nuceni vyučovat dějepis z říšského pohledu na historii, hlavním vyučovacím předmětem se stala němčina a v zeměpisu se probírala jen Velkoněmecká říše a Protektorát. Vyučoval se sice i nadále český jazyk, z jeho osnov ale byla vypuštěna literatura. Navíc byly zrušeny školní knihovny. Roku 1941 byla zrušena výuka dějepisu a církevních dějin. Výuka náboženství byla kvůli tradici z dob Rakouska - Uherska zachována. Většina učitelů přesto odvážně vyučovala žáky v prvorepublikovém duchu vlastenectví. Někteří z nich byli kvůli tomu propuštěni, uvězněni nebo popraveni. V rámci konečného řešení židovské otázky měli židé zákaz vstupu do škol (Horák, 2011).

Hlavně v posledním válečném roce bylo navíc vyučování často rušeno spojeneckými nálety. Žáci také museli sbírat různé rostlinné plodiny, hmyz a recyklovatelné předměty a materiál, který se mohl hodit k válečné výrobě (Špringl, 2011).

3.6.2 Poválečný stav církevního školství

Po druhé světové válce byly obnoveny některé, zvláště církevní školy, jejíž činnost byla za války přerušena nebo omezena. To se týkalo například pražského arcibiskupského gymnázia, jehož budovu v Bubenči zabralo Gestapo a později i československé ministerstvo

¹⁴ Např. Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, což byla organizace jejíž modelem byl Hitlerjugend.

vnitru. Během tří poválečných let se takto obnovily desítky církevních škol (Cigánek, 2009). První z obnovených církevních škol bylo arcibiskupské gymnázium na Velehradě.

V letech 1945 - 1948 probíhal politický zápas o jednotnou státní školu, který vyvrcholil přijetím tzv. zákona o jednotné škole roku 1948. Tento zákon ukotvil zásadní změny ve školském systému. Nejkontroverznější byl paragraf o etatizaci veškerého školství ve státě. Až na několik výjimek byly všechny církevní školy nahrazeny školami státními a i tyto výjimky během několika následujících let zanikly kvůli komunistickým perzekucím katolické církve. Nejčastěji se proti koncepci stavěli věřící lidé, kteří měli na církevních školách své děti. Ostatní odpůrci jednotné státní školy neradi pozorovali rostoucí vliv komunistické strany na školství a celkově i na celou společnost. Církev spolupracovala s lidovci na rezolucích a peticích, biskupové psali pastýřské listy a některé katolické spolky, jako například Matice cyrilometodějská, tiskly letáky. Vše ale bylo marné. Po únorovém puči komunistům již nic nebránilo ve schválení zákona č. 95/148 o základní úpravě jednotného školství. (Cigánek, 2009)

3.6.3 Stav církevního školství na Slovensku

Vývoj na Slovensku byl v mnohém odlišný. Po vzniku Slovenského štátu roku 1939 byla většina škol církevních a všechny střední školy katolické. (Cigánek, 2009) V čele tohoto štátu ale stál kolaborantský kněz Jozef Tiso. Zejména kvůli tomuto muži panovala v poválečném období nechuť nadále podporovat propojení církve a štátu, a popř. školství. Po vypuknutí Slovenského národního povstání roku 1944 byly všechny školy postátněny a tento stav jim již na dlouhá desetiletí následného komunistického područí zůstal.

3.7 Éra komunismu

3.7.1 Komunisté a církevní školy

Jak už bylo zmíněno, zákon o jednotné škole z dubna roku 1948 zcela opomíjel možnost vzdělávání na jiných, než státních školách. Církevní školy proto existovaly bez jakéhokoli ukotvení v zákoně. Církevní školy však ještě věřily, že toto není konečný stav a že bude přijat další zákon, který by ukotvil jejich problematiku. To se ale bohužel nestalo. Komunistický režim se školám navíc snažil do cesty stavět různé překážky. Často např. vyměňoval věřící ředitele za lidi poplatné režimu nebo do škol nasazoval prorežimní učitele ze státních škol. (Horák, 2011) Komunisté se tím snažili církevní školy znedůvěryhodnit a poškodit. Moc se jim to ale nedařilo.¹⁵

Církevní školy byly tvrdě etatizovány. Podle Horáka (2011 str. 52): *"Jich na začátku roku 1949 zbývala poslední stovka."* V průběhu roku byl postátněn i zbytek.

¹⁵ O totéž se komunisté pokoušeli zřízením kolaborantských skupin v rámci katolické církve jako byly např. Katolická akce nebo Mírové hnutí katolického duchovenstva.

Přijetí zákona o základní úpravě jednotného školství mělo za následek zrušení církevního školství v zemi. Zákon platil do roku 1953, kdy byl přijat nový školský zákon, který uzákoňoval sovětský model vzdělávání (Cigánek, 2009).

Dozor nad veškerým vyučováním příslušel jen a pouze státu. Za státní politickou ideologii byla považována ideologie marxismu a leninismu a protináboženský světový názor - "vědecký" ateismus. Ve školách tak měla být vyučována pouze "věda". V celé společnosti pak kvůli represím panovala atmosféra udávání, nedůvěry a vyhrožování.

Posledních zbytky řeholních církevních škol byly zlikvidovány roku 1950, kdy v noci ze 13. na 14. dubna příslušníci VB přepadli katolické řeholní řády. Internováno bylo tehdy několik tisíc řeholníků a kněží, protože komunistům mj. vadilo náboženské působení, školská a sociální práce a práce s mládeží. (Wirnitzer, 2010) Tímto okamžikem tak byla porušena tisíciletá tradice církevního školství u nás.

3.7.2 Výuka náboženství na školách

Výuka náboženství byla od roku 1953 vyřazena z povinné klasifikované výuky. Režim se věřícím všemožně snažil docházku do náboženství znepříjemnit (Cigánek, 2009). Rodiče, kteří měli tolik odvahy přihlásit své dítě do náboženství mívali problémy v práci, děti pak bývaly obětmi šikany ze strany spolužáků i učitelů a měly problémy dostat se na vysněnou střední či vysokou školu.

Strana uskutečňovala dohled nad všemi oblastmi lidského života. Důležité pro ni bylo také dohlížet na výchovu mladých. Samotná církev byla tvrdě perzekuována a zcela pod dozorem režimu prostřednictvím státem dosazených církevních tajemníků. Řada biskupů, kněží a řeholníků byla odposlouchávána, sledována a následně uvězněna či deportována do vězení nebo pracovních táborů.

3.7.3 Perzekuce věřících a demokraticky smýšlejících učitelů

Pokud chtěli učitelé vyučovat, museli získat prověrku. Vše obvykle začalo pohovorem s ředitelem a mohlo končit i u školského inspektora. Nespolehlivým učitelům byl snižován plat, zakazována výuka humanitních předmětů nebo byli přemístováni na méně atraktivní místa, například v pohraničí. Jen v roce 1953 bylo takto přesunuto 6300 učitelů. Nejtvrdším trestem byl ale vyhazov. Záminkou pro něj mohlo být navštěvování kostela, odmítnutí vystoupit z církve nebo posílání vlastních dětí do náboženství. Bylo propuštěno na 5000 věřících nebo demokraticky smýšlejících pedagogů. Byli nuceni pracovat na podřadných dělnických pozicích. Mnozí pedagogové dojížděli tajně na mši desítky kilometrů do jiných kostelů, aby nebyli odhaleni STB v místě bydliště a nepřišli tak o práci. Asi 500 učitelů bylo také odsouzeno ve vykonstruovaných procesech, z toho dva k trestu smrti. (Paluas a Lindr, 2007)

Učitelské povolání bylo dříve velmi prestižní a uznávané. Komunistický režim ale tuto profesi zcela zdegradoval, pravděpodobně kvůli tomu, že učitelé odjakživa patřili

ve společnosti k inteligenci. A každý totalitní režim se na inteligenci zvláště soustředí, neboť tato dokáže totalitě účinně argumentovat a čelit jí.

3.7.4 Období Pražského jara a normalizace, vliv Podzemní církve

V letech 1968 - 1969 u nás došlo k uvolnění režimu. V důsledku toho byli někteří političtí vězni propuštěni a část propuštěných učitelů se mohla vrátit na svá stará místa. Jisté uvolnění bylo také patrné ve výskytu politické ideologie ve školách a vzdělávacích institucích. Stále sice chybělo jakékoli ukotvení církevních škol v zákoně, na druhou stranu ale bylo patrné snížení represí vůči církvi jako celku a obecně proti náboženství.

Komunistická strana dokonce povolila obnovení mužských řeholí¹⁶. Dalším pozitivní krokem bylo např. znovuotevření olomouckého teologického semináře. Církev začala obnovovat svou práci s mládeží a ve školách se zvýšila poptávka po výuce náboženství (Piškula, 2010).

Pozitivní vývoj byl ale narušen okupací vojsk Varšavské smlouvy, která nastolila stejné, někdy i horší pořádky, jaké byly známy v 50. letech, tzv. "Normalizace".

Komunisté se snažili minimalizovat účast žáků v náboženství vydáváním různých vyhlášek a předpisů. Například byly pevně dané termíny pro odevzdání přihlášky, museli ji podepsat oba rodiče a účast v náboženství byla evidována. Tyto perzekuce se staly předpokladem pro komunisty chtěné snižování počtu věřících. (Horák, 2011)

Mnozí učitelé a ředitelé základních škol šikanovali děti přihlášené do náboženství. Například je v hodinách nechávali bezdůvodně stát, aby se jim ostatní posmívali. (Otčenášek, 1992) nebo je zesměšňovali, že věří v nesmysly.¹⁷

Popisovaný stav trval až do roku 1989, kdy komunistický režim padl a konečně byla nastolena svoboda a demokracie.

Až do roku 1990 ale žáci plnili desetiletou povinnou školní docházku, která se skládala z 8 let na základní škole a 2 let na škole střední. (Strategické a koncepční dokumenty MŠMT, 2009)

Za zmínku z oblasti církevního školství stojí také aktivity členů tzv. „Podzemní církve“ v ČSSR. Jejími členy byli nejčastěji kněží, bez státního souhlasu, katoličtí aktivisté, katolická inteligence, internovaní členové řádů apod. Například Salesiáni působili za totality v tzv. „Chaloupkách“. Jednalo se o pravidelná setkávání na soukromých chatách a chalupách, kde Salesiáni tajně vychovávali a vzdělávali v náboženství mládež z katolických rodin. Od 70. let existovala i tajná studia teologie v českých zemích i na Slovensku. Nejznámějšími přednášejícími byli např. ThDr. Josef Zvěřina nebo morální teolog Dr. Otto Mádr. O významných aktivitách Otty Mádra bude pojednáno později. Setkávání těchto osobností na přednáškách v soukromých bytech a domech po celé republice bylo velmi konspirativní. Tito lidé také často pašovali do ČSSR náboženskou literaturu ze zahraničí a starali se o její

¹⁶ Tyto řehole byly uzavřeny během Akce K v noci ze 13. na 14. dubna 1950

¹⁷ Například komunistická interpretace vousatého Pána Boha na obláčku.

rozmnožování. Všichni velmi riskovali, protože se svou činností dopouštěli „zločinu“ „Maření státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi“. V programu tohoto tajného vzdělávání byly i podrobné kapitoly, jak se chovat u výslechu, a nepřivést do neštěstí další přátele.¹⁸ (Maliňák, 2016)

¹⁸ Informace obsažené v této podkapitole jsou čerpány od pamětníků naší rodiny, u nichž tyto schůzky probíhaly.

4 Vývoj církevních škol po listopadu 1989

Ve školské oblasti se po pádu komunismu začaly objevovat snahy navrátit stav z období první republiky. To zahrnovalo také zajištění právního ukotvení při obnovení či založení církevních škol. Obnovit církevní školy v plném rozsahu však bylo zcela nereálné, jelikož duchovní život národa byl zdecimován komunistickým režimem. Výjimkou byly pouze malé skupinky aktivních věřících, kteří se sdružovali v již zmíněné tzv. podzemní církvi, ve které neměl komunistický režim žádnou moc.

4.1 Předpoklady pro obnovu a vznik nových církevních škol

Nutným předpokladem pro vznik církevních škol byl vznik pluralitní společnosti svobody a demokracie. Změna politických i společenských poměrů si navíc žádala celou řadu úprav.

Ještě za totality byl vydán Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Pakt o občanských a politických právech. Oba tyto dokumenty byly schváleny i představiteli Československé socialistické republiky (dále jen ČSSR). V obou paktech bylo přiznáno mj. právo na svobodu vyznání, což ale u nás platilo pouze formálně. Rodiče sice měli přiznáno právo posílat své děti do církevních škol, na území ČSSR ale žádné nestátní školy nebyly, takže rodiče neměli žádnou jinou možnost, než své ratolesti posílat do školy státní (Horák, 2011)

Na konci listopadu roku 1989 pak došlo ke změně ústavy. Byl z ní vyškrtnut článek o vedoucí úloze komunistické strany a článek o vědeckém světovém názoru marxismu – leninismu. Byl nahrazen novými základy naší společnosti – vlastenectvím, humanitou a demokracií. V listině základních práv a svobod byla také mj. deklarována náboženská svoboda.

Pro církevní školství se stal významným dnem 3. květen 1990, kdy byly na 28. schůzi Federálního shromáždění ČSSR přijaty dva zákony, které těmto školám vytvořily právní rámec. Jednalo se o Ústavní zákony č. 161/1990 Sb.¹⁹ a 171/1990 Sb.²⁰. (Pech, 2014) O těch více v kapitole Církevní školství a jeho předpisy.

Po revoluci byla také odsouhlasena Úmluva o právech dítěte a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. A nakonec, byl roku 1991 přijat Zákon o církvích č. 308/1991 Sb., ve kterém byly zaručeny práva všech věřících. (Horák, 2011)

Již od roku 1990 byly navíc zřizovány náboženská společenství, složené převážně z občansky aktivních věřících rodičů, učitelů či právníků. Hlavním znakem těchto společenství byla ekumena, což znamená, že členové těchto společenství byli příslušníci různých křesťanských církví.

¹⁹ V zákoně totiž byla obsažena věta: "V soukromých školách a církevních školách se může právo na vzdělání zajišťovat za úplaty.

²⁰ Jednalo se o novelu školského zákona, do které byla doplněna část s názvem Školy soukromé a školy církevní.

4.2 Jednotlivé iniciativy a samotný průběh

4.2.1 Právní skupina Dr. Mádra, Kruh přátel bratrských škol a Ústředí křesťanských škol

Za obnovení církevních škol na našem území mohly významným dílem tajné skupiny aktivních křesťanů. Velká část z nich se začala formovat ještě za totality.

K nim můžeme zařadit právnickou skupinu vedenou již zmíněným morálním teologem Dr. Ottou Mádrem. Její členové se scházeli v prostorách katolické fary v Praze - Podolí. Mádr byl teolog, právník a politický vězeň bývalého režimu, který seděl 15 let ve vězení za údajné podvracení republiky a vyzvědačství. Po revoluci byl rehabilitován. Pohyboval ve společnosti pražských právníků, kteří měli konexe v tehdejší Legislativní radě státu. V září 1989 jim byla zprostředkována JUDr. Plockem²¹ informace od JUDr. Čalfy, což byl tehdejší člen vlády, že by mohlo dojít k určitému uvolnění pravidel a obnovení svobody. V Sovětském svazu totiž sílila Gorbačovova politika glasnosti²². Čalfa dále doporučil, aby křesťanské skupiny vznesly požadavek na obnovení svých škol. Do listopadové revoluce roku 1989 už ale chyběl čas se těmito informacemi zabývat. Jejich myšlenky totiž posloužily jako inspirace pro další kroky Ústředí křesťanských škol v Praze. (Horák, 2008)

Významný krok také učinil v lednu 1990 RNDr. Petr Heřman. Založil tzv. Kruh přátel bratrských škol. Klub byl založen na myšlenkách Jana Ámose Komenského s ideou budoucího zřízení Bratrské církevní školy. Ke svému záměru získal Heřman souhlas některých členů synodu Bratrské církve. Celou synodu s ním seznámil shodou okolností 17. listopadu 1989. Ta tento záměr schválila. Heřman počkal na vytvoření nové vlády a napsal dopis na Ministerstvo školství, ve kterém žádal o povolení zřídit církevní školu a o finance na ni. Dalším Heřmanovým krokem bylo podání inzerátu do deníku Lidové demokracie a týdeníku Kostnické jiskry, kde informoval o zřízení církevní školy a vybízel křesťansky orientované pedagogy, aby se mu přihlásili. Na základě této výzvy se začali scházet zájemci - příslušníci z řad různých křesťanských církví. V počtu okolo dvaceti lidí potom diskutovali zejména o pedagogických záležitostech a osnovách možných budoucích škol s duchovním rozměrem. Vznikl tak Klub přátel bratrských škol, zprvu na neformální úrovni, později jako občanské sdružení. Mezi účastníky těchto setkání patřili mj.: PhDr. Eva Bartoňová²³, Eliška Hranáčová²⁴ nebo RNDr. Jan Weber²⁵. Pro rozvoj církevního školství byl také důležitý první polistopadový ministr školství RNDr. Václav Vrána, CSc²⁶. Ten na ministerstvu pořádal schůzky zástupců tzv. alternativních škol a probíral s nimi právní úpravy, které by povolily zakládání škol s nestátním zřizovatelem. (Horák, 2008)

²¹ JUDr. Plockem byl roku 1951 odsouzen ve vykonstruovaném procesu na 13 let do vězení. (Horák, 2008)

²² Politika glasnosti znamenala především otevření Sovětského svazu novým myšlenkám, odstraněním tabu.

²³ Zakladatelka Dívčí katolické střední školy v Praze.

²⁴ Zakladatelka Církevní střední zdravotní školy blahoslavené Zdislavy v Praze.

²⁵ Profesor Arcibiskupského gymnázia v Praze.

²⁶ Člen KDU - ČSL.

Další významnou skupinou bylo Ústředí křesťanských škol. Jednalo se o antikomunistickou školskou iniciativu, která se zabývala všemi školami mimo školy vysoké a byla tvořena aktivními osobnostmi veřejného života, jejichž cílem bylo budoucí zakládání církevních škol. Většina z nich byla ve svém záměru také úspěšná. Jako první přišel s nápadem založit podobnou organizaci provinciál dominikánů ThLic. Dominik Duka²⁷ společně se zástupci Arcibiskupství pražského. Ve vedení skupiny byl JUDr. Jiří Rajmund Tretera a zástupce Klubu bratrských škol RNDr. Petr Heřman. V ústředí měl každý typ školy svého zástupce. Mezi tyto zástupce patřili: Jana Fellnerová²⁸, PhDr. Alena Heřmanová²⁹, RNDr. Jiří Nečas³⁰, PhDr. Eva Bartoňová a Eliška Hranáčová³¹, RNDr. Jan Weber³², František Semerád³³ a PhDr. Ladislav Daniel³⁴. Hlavními koordinátory byli JUDr. Jiří Rajmund Tretera³⁵ a RNDr. Petr Heřman. Schůzek Ústředí se dočasně účastnil i RNDr. Ondřej Štefl³⁶. Společně se jmenovaní snažili vytvořit jistý poradní orgán, který bude komunikovat s Ministerstvem školství a vytvářet připomínky k vyhláškám a zákonům, které se vztahovaly k církevnímu školství. (Horák, 2011)

Významnou osobou tohoto ústředí byl také pedagog František kardinál Tomášek. Ústředí křesťanských škol sídlilo v dominikánském klášteře svatého Jiljí na Starém Městě. Protože mezi členy této iniciativy patřili i právníci, mohlo snadněji dojít k rychlým legislativním změnám umožňujících obnovení výuky na církevních školách. (Historie našeho církevního školství, 2015)

4.2.2 Biskupská konference ČSFR

Roku 1990 dalo Ústředí křesťanských škol k dispozici svou práci Biskupské konferenci ČSFR. Hlavním koordinátorem pro církevní školy byl schválen tehdejší pomocný pražský biskup František Václav Lobkowicz, O. Praem. (Horák, 2011)

Mezi zástupci Ústředí křesťanských škol zpočátku převažoval názor, že církevní školy by měly mít status škol soukromých. Podle zástupců ministerstva školství jsou ale konfesní školy podobné povahy jako školy státní. Neměly by být, podobně jako státní školy, zřizovány za účelem zisku. Proto by jejich náklady měly být hrazeny, stejně jako náklady škol státních, ze státního rozpočtu.³⁷ (Horák, 2011)

Tuto myšlenku také podpořil fakt, že v naší zemi po listopadu 1989 začala platit náboženská svoboda. Bylo by tak značně nespravedlivé, kdyby rodiče museli platit daně,

²⁷ Dominik Duka je v dnešní době nejvýše postavený církevní hodnostář u nás.

²⁸ Zástupkyně za skupinu mateřských škol.

²⁹ Manželka zakladatele Ústředí bratrských škol RNDr. Petra Heřmana a zástupkyně za základní školy.

³⁰ Zástupce za skupinu základních škol.

³¹ Obě zástupkyně za střední odborné školství.

³² Zástupce za skupinu gymnázií.

³³ Zástupce za umělecké školy.

³⁴ Zástupce uměleckých škol. Profesor Daniel dlouhá léta působil na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, v roce 2011 se dokonce stal jejím prorektorem.

³⁵ Právník, katolický kněz, dominikán.

³⁶ Pozdější ředitel soukromého gymnázia v Praze - Libni.

³⁷ Klíčovou osobou této koncepce církevního školství byla PhDr. Marie Kalábová, která byla od roku 1990 pracovnící ministerstva školství a později ústřední školní inspektorkou. (Horák, 2011)

keré mj. financují i resort školství, a zároveň platit školné svým dětem. Věřící by tím byli diskriminováni.

Jak už bylo řečeno, přáním zástupců ministerstva bylo oddělit školy církevní od škol soukromých. Stalo se tak ještě v roce 1990. Zástupci budoucích soukromých a církevních škol zprvu vystupujících společně se rozdělili. Stalo se tak v přátelském duchu. Tato dohoda byla právně realizována Novelou školského zákona 171/1990 Sb., který stanovil tři skupiny škol: státní, církevní a soukromé. Na principech dohodnutých v letech 1990 až 1992 funguje školství dodnes. Církev dostala právo dohledu nad svými školami. Zároveň ale také povinnost hradit provozní náklady školy, což byl od počátku problém vzhledem k tomu, že komunistický režim ukradl církvi většinu majetku. (Horák, 2011)

4.2.3 Počáteční obtíže

Bylo proto třeba najít budovy, ve kterých by školy mohly sídlit. Dobrým nápadem se zdálo využít budovy klášterů, které byly ukradeny bývalým režimem. Bylo je ale nutno nejprve vrátit církvi. Proto byly vydány dva restituční zákony, díky nimž bylo výčtem církvi vráceno alespoň část majetku. (Horák, 2011)

Dalším problémem, se kterým se muselo církevní školství vypořádat, byl nedostatek věřících pedagogů. Komunisté totiž v učitelích potlačovali jakékoli náboženské pnutí, dokonce je podle Tretery (2002, str. 9) nazývali "*kněžími ateismu*". Ani věřící studenti to neměli lehké. Nebyli přijímáni ke studiu na pedagogických fakultách vysokých škol. (Tretera, 2002) Na církevních školách proto logicky museli a dodnes musí vyučovat nevěřící učitelé.

Biskupové České biskupské konference jsou si tohoto faktu vědomi a proto podporují vznik neteologického vysokého církevního školství. (Usnesení ČBK o církevním školství, 2003) Dodnes ale není zřejmé, do kolika let by mohl být tento plán realizován tento plán realizován.

Po roce 1989 dochází k obrodě náboženství, ve společnosti se začal budit zájem o tento vyučovací předmět. Důsledkem potlačování náboženství a křesťanské víry za komunismu byl ale nedostatek laických učitelů náboženství. V porevoluční období tak vyučovali náboženství převážně kněží, kteří ale poněkud zaspali dobu. Měli totiž dočasně upřednostnit vyučování náboženství nad ostatní své aktivity, což mnozí z nich neudělali. Později jejich práci mohly přebrat čerstvě vystudované laické pedagogicko - teologické síly. (Horák, 2011)

4.2.4 Zakládání prvních církevních škol

Obecně můžeme tvrdit, že většina škol vznikala tzv. "zdola", tzn. že za každou církevní školou vzniklou po revoluci stojí aktivní věřící - rodičové, pedagogové nebo řeholní společenství, kterým nebyla lhostejná obnova církve a jejího života. (Historie našeho církevního školství, 2015)

Dále také vzniku církevních škol nahrávalo vhodné politické klima na obecním místním úřadě³⁸ a přátelské vazby mezi občany.

Část z církevních škol pak vznikla "na zelené louce", bez jakékoli historické tradice. Část škol však také byla obnovena. (Historie našeho církevního školství, 2015) Příkladem obnovy církevního školství nám mohou být dvě obnovené základní školy sester voršilek, jedna v Praze a druhá v Olomouci. (CCEC, 2014)

Církevní instituce nejprve musely získat zřizovatelský právní rámec. Pokud se tak stalo, mohly být zřízeny. Hned v roce 1990 bylo založeno prvních devět škol, mezi které patří Bratrská škola v Praze, Dívčí katolická škola v Praze, Biskupské gymnázium v Brně a Základní škola svaté Voršily v Praze. Základní škola svaté Voršily byla první zřízenou školou základní a dnes je největší církevní školou v České republice. (CCEC, 2014)

Roku 1991 následovalo založení dalších 22 církevních základních škol a následujícího roku přibylo dalších 24. V dalších letech se počet nově vzniklých škol snižoval a od roku 1997 jich nevzniklo více, než 6 za rok. (Dohnalová, 2005)

³⁸ Viz. Přístupy KSČM k církevnímu školství.

5 Církevní školství a jeho předpisy

Církevní školy u nás se musí řídit nejen předpisy, které jsou nařízeny státem, ale i předpisy dané církví nebo náboženské společnosti.

5.1 Státem určené právní úpravy úseku církevního školství

Od roku 1989 probíhala horečná legislativní činnost, jejíž výsledkem byla řada úprav v celkovém systému českého školství. Diskuze o nutných změnách byly dlouhodobé, takže změna stěžejních školských zákonů se protáhla na 15 let. (Strategické a koncepční dokumenty, 2009) Až roku 2005 totiž nabyl platnost Školský zákon č.561/2004 Sb. Zákony týkající se obecného i církevního školství ale byly vydávány již dříve.

Několik měsíců po revoluci byla přijata novela školského zákona č. 171/1990 Sb., která vytvořila legislativní podklad pro chytané změny: zrušila jednotné školy, zrušila také ideové orientace výchovy a vzdělávání, zavedla právní subjektivitu škol a umožnila vznik nestátního školství. Bylo tím zrušeno monopolní postavení státu jako zřizovatele. Mohly tak být zakládány první církevní školy. (Strategické a koncepční dokumenty, 2009)

Nutným krokem pro obnovení církevního školství bylo přijetí zákona č. 298/1990 Sb. a zákona č. 338/1991 Sb. Oba tyto zákony upravovaly majetkové poměry řeholních řádů a navracely zabraný majetek. (Pech, 2014)

Roku 1990 byl také vydán zákon č. 564/1990 Sb., podle něj: *"Školský úřad ekonomicky zabezpečuje předškolní zařízení, školy a školská zařízení zřizované registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštních práv, a zařazené do sítě škol a školských zařízení; kontroluje efektivnost hospodaření s prostředky a provádí s nimi finanční vypořádání."* Tento zákon tak mj. definoval financování církevních škol, tj. normativem ze státního rozpočtu.

Církevní školství bylo upraveno společnou vyhláškou ministerstev školství a zdravotnictví č. 452/1991 Sb., která obsahuje pravidla jejich zřizování, stanovení názvu, klasifikaci a plnění povinné školní docházky. (Tretera, 2002)

V zákoně č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností pak bylo definováno, za jakých podmínek získává církev právo zřizovat církevní školy³⁹. Do dnes bylo v České republice zaregistrováno celkem 37 církví, z nichž 11 má právo zřizovat církevní školy. (Pech, 2014)

Roku 1995 vešel v platnost zákon č. 138/1995 Sb., který upravoval zřizování vyšších odborných škol. Právo zřizovat je získaly i církve a náboženská společenství. (Horák, 2011) Díky přijetí tohoto zákona mohla být například roku 1995 založena Vyšší odborná škola sociální Caritas se sídlem v Olomouci. Jejím zřizovatelem je Arcibiskupství olomoucké.

³⁹ Právo zříditi církevní školu má taková registrovaná církev či náboženská společnost, ke které se přihlásilo nejméně 1 promile občanů České republiky (podle nejčerstvějšího sčítání lidu). (Pech, 2014)

Podle zákona č. 132/2000 Sb. byly a dodnes jsou církevní školy financovány přímo Ministerstvem školství.

Mezi Českou republikou a Vatikánem byla roku 2002 podepsána smlouva, která ale dodnes nebyla ratifikována. V podstatě jen potvrzovala všechna již nabytá práva církve. Jedinou změnou mělo být přiznání zřizovat církevní školy řeckokatolickou církví. Ta totiž začala být považována za součást římskokatolické církve. (Horák, 2011)

Roku 2002 se církevní školy staly církevními právními osobami s přijetím zákona č. 284/2002 Sb. Novelou školského zákona č. 182/2003 také získaly právní subjektivitu. (Horák, 2011)

Stěžejním zákonem pro oblast školství je, jak už bylo řečeno, zákon č. 561/2004 Sb. Ten upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání. Jedná se o zákon reformní. Doprovázelo ho přijetí zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Zákon č. 561 byl roku 2011 novelizován.

Pro církevní školy je důležitá také vyhláška č. 48/2005 Sb., která upravuje některé náležitosti základního vzdělání a plnění povinné školní docházky. (Horák, 2011)

V současnosti platí pro církevní školy stejné předpisy a zákony, jako pro všechny ostatní školy státní. Všechny jsou vázány Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělání, podle kterého si každá škola zpracovává vlastní Školní vzdělávací program. Pokud je daná škola církevní, zakomponovává do svého vzdělávacího programu také duchovní rozměr.

Každá škola, státní, církevní i soukromá, musí být zapsána v rejstříku škol, který vede Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

5.2 Církevní školství v konfesních předpisech

Církevní školy jsou vázány nejen dokumenty právního systému České republiky, ale i dokumenty práva konfesního. Každá církev nebo náboženské společenství má svá pravidla. Tato kapitola bude pro ilustraci věnována konfesnímu právu Římskokatolické církve a Českobratrské církve evangelické, protože tyto dvě konfese v České republice zřídily většinu církevních škol.

Navíc spolu obě církve roku 2001 uzavřely smlouvu o vzájemné spolupráci a pomoci na úseku církevního školství. (Kongregace pro katolickou výchovu, 2014)

5.2.1 Římskokatolická církev a její předpisy

Katolická církev měla již od svých počátků dobře propracovanou organizační strukturu. U Svatého stolce existuje tzv. papežská kurie, což je správní orgán, který tvoří devět částí. Jednou z nich je Kongregace pro katolickou výchovu, která má na starost dohlížet na rozvíjení a správu katolické výchovy.

Katolická církev má definována závazná pravidla, předpisy a podmínky, za kterých může zakládat církevní školy. Církevní školy jsou zavazovány jednak předpisy celocírkevního práva, jednak dokumenty vydanými Českou biskupskou konferencí (dále jen ČBK), popřípadě biskupy, jakožto zřizovateli těchto škol.

Církevní školy v České republice zaštiťuje Sekce církevního školství ČBK, což je instituce biskupa - předsedy Komise pro katolickou výchovu ČBK. Komise pro katolickou výchovu má celkem tři subkomise, což jsou podpůrné subjekty se zvláštním zaměřením. Subkomisi pro vysoké školy vede litoměřický biskup Msgre. Mgr. Jan Baxant, katechetickou komisi pomocný biskup pražský Msgre. Karel Herbst a předsedou sekce regionálního školství je biskup diecéze ostravsko - opavské František Václav Lobkowicz, O. Praem. (Nový, 2011)

Mezi hlavní práci Sekce církevních škol patří příprava podkladů pro zasedání ČBK, ekumena, udržování přehledu o církevním školství, svolávání setkání a spolupráci s jednotlivými diecézními centry církevního školství. (Sekce církevního školství ČBK, 2014)

ČBK rovněž zřídila tzv. Fond církevního školství, ve kterém se sdružují finanční prostředky - dotace státních a evropských institucí, dary a peněžní prostředky od ČBK na podporu církevního školství. Tyto finanční prostředky mohou být čerpány na akce a brožury školské sekce ČBK, na úhradu lektorství a poradenství a na úhradu výdajů připravovaných projektů (Hučko et al, 2008).

Stěžejním dokumentem konfesního práva Římskokatolické církve je Kodex kanonického práva. Jedná se o pravidla závazná pro všechny příslušníky katolické církve. Kodex kanonického práva definuje církevní školy. Tvrdí, že *"Katolická škola je ta, kterou řídí příslušná církevní autorita nebo veřejná církevně právní osoba nebo kterou za takovou uznala písemným dokumentem církevní autorita."* Dále se kodex zmiňuje o tom, že se výuka a výchova musí opírat o základy křesťanství a klade požadavek na učitele, aby vynikal zdravou naukou a bezúhonným životem (Jan Pavel II., 1994).

Kodex obsahuje také zmínky o katolickém stylu výchovy a vzdělávání. Této problematice se ale více věnuje Deklarace Druhého vatikánského koncilu o křesťanské výchově. Mezi další významné dokumenty patří Katolická škola, Náboženský rozměr školy v katolické škole a Katolická škola na prahu třetího tisíciletí. Spoluprací církve a státu se zabývá dokument Gaudium et spes.

Katolická církev u nás zřizuje všechny typy škol s výjimkou škol vysokých. Dále také zakládá různá školská zařízení jako např. dětské domovy nebo poradenská, výchovná a ubytovací zařízení. V současné době je v České republice zřízeno pouze jedno církevní zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Zřídilo jej Arcibiskupství pražské při Svatojánské koleji - Vyšší odborné škole pedagogické ve Svatém Janu pod Skalou u Berouna. (Horák, 2011)

5.2.2 Českobratrská církev evangelická a její předpisy

Organizační struktura Českobratrské církve evangelické (dále jen ČCE) je od Římskokatolické církve odlišná. Základní organizační jednotkou je místní Farní sbor. Ten je spravován tzv. staršovstvem, což jsou na šest let volení starší. Nejméně jednou ročně se koná Nejvyšší sborové shromáždění. V České republice je církev rozdělena do čtrnácti seniorátů spravovaných seniorátním výborem. Nejvyšším orgánem seniorátu je konvent. Hlavou církve je šestičlenná synodní rada, tvořená třemi duchovními a třemi laiky. (Struktura církve, 2015)

Zakládat, přiznávat právní subjektivitu a rušit církevní školy zřízené ČCE mohou církevní správní orgány povšechného sboru, seniorátních sborů a farních sborů. Diakonie ČCE v České republice nabízí zdravotní, sociální a vzdělávací služby. V rámci toho se u nás orientuje hlavně na zřizování speciálních základních škol pro žáky s různými stupni mentálního nebo kombinovaného postižení. (Horák, 2011)

Roku 1991 byla založena tzv. Evangelická akademie. Založila ji Synodní rada českobratrské církve evangelické za účelem podpory škol a jejich ředitelů, zajišťování provozu nebo provádění inspekcí. V současné době zaštiťuje tato instituce celkem osm škol různých stupňů vzdělávání. Snaží se také spolupracovat s Diakonií a navazovat vztahy v zahraničí. (Horák, 2011)

5.3 Organizace podporující církevní školství

5.3.1 České školské organizace

V České republice existují organizace, které sdružují církevní školy, jejich ředitele nebo pedagogické pracovníky. Jedná se o Unii křesťanských pedagogů České republiky, Občanské sdružení církevních škol a Asociaci ředitelů církevních škol.

Unie křesťanský pedagogů je sdružení všech učitelů, vychovatelů, rodičů, kteří se ve výchově dětí hlásí ke křesťanským ideálům. Unie se zaměřuje na organizaci seminářů a konferencí; a na družbu s podobnými organizacemi v zahraničí (Bartoník, 2014). V roce 2001 navíc tato organizace vytvořila tzv. Etický kodex křesťanského učitele (UKP dnes, 2001). O Etickém kodexu více v kapitole Pedagogičtí pracovníci v církevním školství.

Asociace ředitelů církevních škol je partnerem školské sekce České biskupské konference. Jedná se o profesní sdružení ředitelů církevních škol a školských zařízení, jehož hlavním účelem je poskytování služeb a zabezpečování výuky a výchovy na církevních školách a dalších církevních zařízeních. Členský příspěvek se odvíjí od velikosti školy spojené s výší dotace od MŠMT. Asociace ředitelů církevních škol je členem Unie školských asociací ČR⁴⁰ (Vojáček, 1994).

⁴⁰ O unii školských asociací více na <http://www.czesha.cz/>

Dále potom bylo roku 2007 založeno Občanské sdružení Anežka⁴¹. Jedná se o sdružení církevních škol a církevních školských zařízení, které vzniklo za účelem jejich podpory. Poskytuje vzdělávací a poradenský servis. Pracuje ve třech pracovních skupinách: legislativa, mediální prezentace církevních škol a duchovní rozměr škol (Nový, 2010).

Prakticky tedy pomáhá církevním školám v komunikaci s úřady nebo ministerstvem, pomáhá při čerpání evropských dotací a podporuje spolupráci různých subjektů ve prospěch škol.

5.3.2 Mezinárodní školské organizace

Na mezinárodním poli existují tři důležité organizace, které se zabývají církevními školami a křesťanskému pojetí výchovy. Jedná se o Mezinárodní výbor pro katolickou výchovu, Evropská komise pro katolickou výchovu a Evropská výzkumná a studijní skupina pro přípravu křesťanských učitelů.

V globálním měřítku pracuje Mezinárodní výbor pro katolickou výchovu (OIEC - Oficina Internacional de Educción católica). Jedná se o nevládní organizaci, která dohlíží na duchovní rozměr, prezentuje katolický styl výchovy a vzdělávání, podporuje zakládání nových církevních škol a školí budoucí učitele. Spolupracuje také s jinými mezinárodními organizacemi jako např. OSN, UNICEF nebo UNESCO (Dvořáková, 2006).

Evropská organizace, která sdružuje představitele církevního školství, školských sekcí jednotlivých biskupských konferencí a dalších nese název Evropská komise pro katolickou výchovu (CEEC - Comité Européen pour l'Enseignement Catholique). Tato organizace se snaží podporovat církevní školy ve střední a východní Evropě a snaží se o navazování spolupráce mezi jednotlivými církevními školami. (CCEC, 2014)

Další významnou organizací je Evropská výzkumná a studijní skupina pro přípravu křesťanských učitelů (GERFEC - La Groupement Européen d'Etude et de Recherche pour la Formation des Enseignant Chrétiens). (Dvořáková, 2006)

5.4 Církevní školy v současném školství

Stejně jako celá česká společnost prošlo i školství a církevní školství v posledních dvaceti letech celou řadou politických, legislativních a ekonomických změn. Tato kapitola se proto bude věnovat současnému aktuálnímu stavu církevního školství na našem území.

5.4.1 Zařazení do systému, druhy církevních škol a jejich vztah ke školám soukromým

Školský systém u nás tvoří školy zřizované ve větší míře obcemi nebo krajem, v menší míře školy zřizované státem. Ty jsou dále doplněny školami soukromými a školami, které jsou zřizovány církevními institucemi s právem zřizovat církevní školy. (Tretera, 2002)

⁴¹ Webové stránky sdružení: <http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt/Anezka-Obcanske-sdruzeni-CS-a-CSZ-CR>

Podle katalogu církevních škol u nás existují tyto typy škol s duchovním rozměrem:

- církevní mateřská škola
- církevní základní škola
- církevní gymnázium
- církevní základní umělecká škola
- církevní konzervatoř
- církevní vyšší odborná škola

(ČBK, 2014)

Církevní školy u nás nejsou školami soukromými. V mnoha věcech se odlišují. Soukromé školy samozřejmě musí dodržovat pravidla určená státem, jejich náklady jsou však ze státního rozpočtu financovány pouze z části. (Tretera, 2002) Dotace ze státního rozpočtu získávají prostřednictvím smluv, které uzavírají s kraji na daný školní rok. (Evjáková, 2014)

Zbytek musí hradit daná škola, která k tomuto účelu nejčastěji využívá školné. Teoreticky mohou být u nás zřizovány i soukromé školy s duchovním rozměrem. Jedním z důvodů může být i fakt, že věřící většinou nepatří do extrémně dobře situovaných vrstev, které by si mohly dovolit platit školné. (Tretera, 2002)

5.4.2 Počty církevních škol v České republice

Tabulka č. 1, publikovaná Ministerstvem školství, ukazuje celkový počet všech škol mateřských, základních, středních, konzervatoří a vyšších odborných škol. Můžeme z ní také vyčíst, kolik z nich je církevních.

	Počet všech škol	Z toho církevních	Procentuelní vyjádření
MŠ	5085	42	0,83 %
ZŠ	4095	42	1,03 %
SŠ	1331	37	2,78 %
Konzervatoř	18	2	11,11 %
VOŠ	174	12	6,90 %
Celkem	10703	135	1,26 %

Tabulka č. 1 - Počty státních a církevních škol

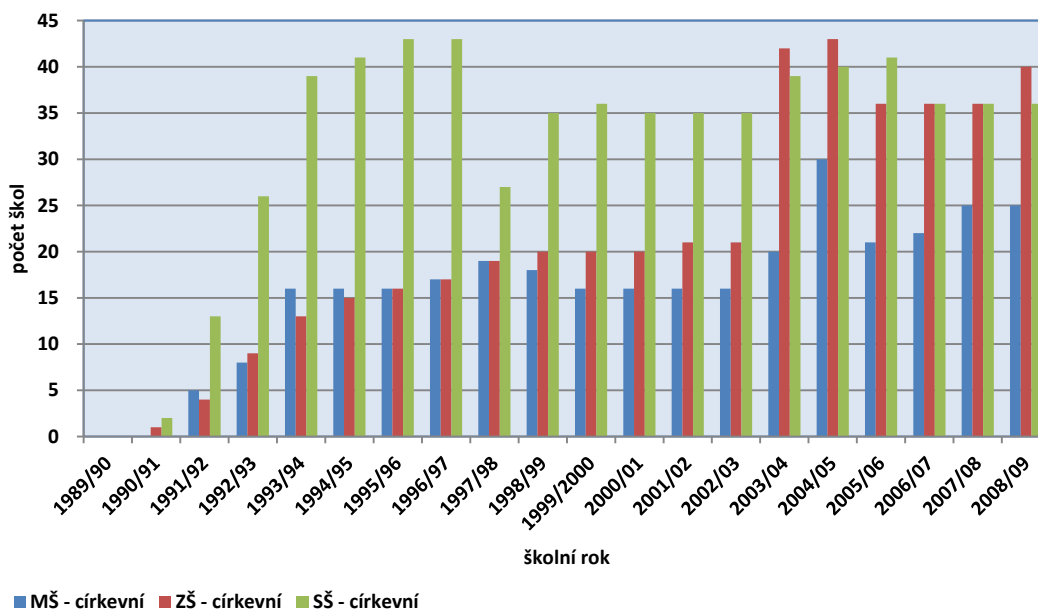
Zdroj: MŠMT je pro rovný přístup ve školství, 2014

Podle tabulky č. 1 máme celkově v České republice 135 církevních škol, což je asi jen jedno procento ze všech. Jednotlivé kategorie mají však velmi různorodé procentuelní zastoupení. Průměru se nejvíce vzdalují církevní konzervatoře se svými 11 procenty a církevní vyšší odborné školy s téměř 7 procenty.

Tento nepoměr je s nejvyšší pravděpodobností způsoben tím, že církevní školy se často orientují na jiné typy škol, než školy, které zřizuje stát. Může se jednat o školy, které vzdělávají například budoucí varhaníky, restaurátory hudebních nástrojů, sociální pracovníky, pečovatele apod.

5.4.3 Vývoj MŠ, ZŠ a SŠ v letech 1990 - 2009

Graf č. 1 ukazuje, jakým tempem rostly počty církevních škol v uplynulých letech.

Obrázek č 1 - Vývoj církevních škol v letech 1990-2009

Zdroj: Strategické a koncepční dokumenty MŠMT, 2009

Nejprudší nárůst zaznamenaly střední církevní školy. To proto, že na jejich obnovení měla jednotlivá biskupství největší zájem. Snažila se o co nejrychlejší obnovu ústavů, zrušených komunisty⁴². V závěsu za nimi šly školy základní, které měly o něco těžší pozici, protože byly zřizovány ze zdola - skupinami křesťanských aktivistů v obcích. Diecéze jim poskytly alespoň garanci zřizovatele a morální, někdy také hmotnou podporu. Z grafu je patrné, že se počty církevních škol pomalu početně srovnávají s počty mateřských školek, což je současný trend. Základní školy tak totiž chtějí podchytit nejmladší populaci předškolního věku.

5.4.4 Vývoj základních církevních škol v jednotlivých letech

Vzhledem k praktické části této diplomové práce, jejíž předmětem zkoumání je vzorová církevní základní škola, je třeba začít se zabývat také významnou podmnožinou církevního školství, což jsou církevní základní školy.

⁴² Např. Církevní gymnázia - Velehrad, Brno, Praha, Žďár nad Sázavou, Kroměříž...

Školní rok	Počet církevních základních škol ²⁾	Počet tříd	Počet žáků	Počet učitelů (přepracované počty) ³⁾
2004/2005 ¹⁾	43	278	4745	-
2005/2006	36	281	4671	398,2
2006/2007	36	295	4720	425,9
2007/2008	36	307	4752	436,8
2008/2009	40	334	5200	476
2009/2010	40	337	5207	455,4
2010/2011	40	343	5261	455
2011/2012	42	369	5475	484,2
2012/2013	42	380	5723	488,3
2013/2014	42	397	5983	508,7

Tabulka č. 2 - Počty církevních škol, tříd, žáků a učitelů

1) Ve školním roce 2004/2005 včetně ŽŠ při zdravotnických zařízeních.

2) Do školního roku 2004/2005 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2005/2006 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť.

3) Ve školním roce 2004/2005 nejsou údaje o učitelích dostupné v potřebném členění. Od roku 2005/2006 jsou údaje o učitelích včetně škol při zdravotnických zařízeních.

Zdroj: Vývojová ročenka školství 2004/05 - 2013/14, MŠMT, 2014

Na první pohled lze z tabulky vyčíst, že ve školním roce 2004/2005 bylo nárazově zrušeno sedm církevních škol. Školní rok 2004/2005 ale rozhodně v žádném slova smyslu nebyl pro církevní základní školy rokem černým. Pokles byl pravděpodobně způsoben tím, že v tomto roce byly mezi církevní školy započítány i školy, které v pozdějších letech za církevní školy považovány nebyly.

Ve sledovaném desetiletém období se počet církevních základních škol zvyšoval postupně. Velká část škol nejprve zřizovala jen několik tříd, které postupně během let rozšiřovala, až k maximu plně organizovaných základních škol.

Poslední desetiletí se v našem školství klade větší důraz na individuální přístup ke každému žákovi. Tento trend se objevuje i u církevních škol. Ve školním roce 2004/2005 připadalo průměrně 17 žáků na třídu. V letech 2013/2014 to bylo jen 15 žáků na třídu.

Během let se také naplňují kapacity církevních škol. Zatímco ve školním roce 2004/2005 připadalo na jednu školu asi 110 žáků, ve školním roce 2013/2014 už to bylo 142 žáků na jednu církevní základní školu.

Jak už bylo řečeno, církevní školy tvoří asi jen 1,3% ze všech škol v České republice. Podle dat Českého statistického úřadu, který prováděl sčítání lidu roku 2011, se k náboženské víře přihlásilo něco málo přes 2 000 000 lidí, což znamená asi jednu pětinu populace. Česká republika je tak s těmito hodnotami jednou z nejateističtějších zemí Evropy. Z tohoto počtu bylo asi 195 000 mladých ve věku do 14 let. (Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011, 2014)

Podle tabulky vzdělávají současné církevní základní školy asi 6000 žáků. Pokud tedy spojíme data z tabulky s daty ze sčítání lidu, vyjde nám, že drtivá většina věřících studentů je vzdělávána mimo církevní školy na školách státních. Může to být způsobeno nedostupností těchto škol v každé aglomeraci či regionu, celkovou naplněností škol nebo částečně i do jisté míry spekulativním důvodem, že daná církevní škola nemá důvěru všech 100% věřících.

5.4.5 Zřizovatelé církevních škol

Školy jsou v České republice zřizovány obcí, krajem, státem, soukromou fyzickou nebo právnickou osobou nebo církevní institucí. (Horák, 2011) Pro zakládání církevních škol je důležitá definice zřizovatele. Podle vyhlášky č. 452/1991 to mohou být „*Státem uznané církve, registrované příslušným orgánem státní správy*“ nebo „*Náboženská společenství*“, kterými byly myšleny „*Sdružení státem uznaných církví evidovaných příslušným orgánem státní správy.*“

Tabulka č. 3 ilustruje, které církve či náboženské společnosti mají právo zřizovat církevní školy a které mají právo vyučovat náboženství. Zřizovatelé jednotlivých církevních škol jsou prakticky nižší organizační struktury jednotlivých církví z tabulky. Jsou to např. arcibiskupství, biskupství, řády, kongregace, farnosti nebo sbory.

<i>Registrované církve a náboženské společnosti</i>	<i>Zvláštní právo vyučování náboženství na státních školách</i>	<i>Zvláštní právo zřizování církevních škol</i>
Apoštolská církev	ano	ano
Bratrská jednota baptistů	ne	ano
Církev adventistů sedmého dne	ano	ano
Církev bratrská	ne	ano
Církev československá husitská	ano	ano
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	ne	ne
Církev řeckokatolická	ne	ne
Církev římskokatolická	ano	ano
Česko-bratrská církev evangelická	ano	ano
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	ne	ne
Evangelická církev metodistická	ne	ne
Federace židovských obcí v České republice	ne	ano
Jednota bratrská	ne	ano
Křesťanské sbory	ano	ne
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	ano	ne
Náboženská společnost českých unitářů	ano	ano
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	ano	ne
Novoapostolská církev v České republice	ne	ne
Pravoslavná církev v českých zemích	ne	ne
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	ano	ano
Starokatolická církev v České republice	ano	ne

Tabulka č. 3 - Registrované církve a náboženské společnosti

Zdroj: Pech, 2014

Jak je z tabulky č. 3 zřejmé, ne každá církev⁴³ má v České republice zvláštní práva. Samotný výkon zvláštních práv není upraven přímo zákonem o církvích, ale předpisy, které jsou v kompetenci těch rezortů, kterých se výkon zvláštních práv týká (v našem případě např. školský zákon). Ministerstvo kultury oprávnění k výkonu zvláštních práv pouze přiznává. Tato práva nemají např. církve, od jejichž registrace neuplynulo alespoň 10 let, církve, jež nejsou bezúhonné, jež nezveřejňují výroční zprávy o své činnosti za daný rok a církve, které neplní závazky vůči státu. (Zvláštní práva církví a náboženských společností, Ministerstvo kultury, 2007)

Pokud tedy uplyne 10 let od registrace např. Ústředí muslimských náboženských obcí, tato bude moci zřizovat své islámské školy, nebo nárokovat příspěvky ze státního rozpočtu.

Tyto zřizovatelské církevní organizace z tabulky č. 3 jsou pak jakýmsi patrony školy. Nesou odpovědnost za koncepci, za chod církevní školy a dohlížejí také na realizaci duchovního rozměru této instituce. (Usnesení ČBK o církevním školství, 2003)

Do pravomocí zřizovatele zapadá také zřizování školské rady. Jedná se o uskupení, které tvoří z jedné třetiny zákonní zástupci, z jedné třetiny pedagogové a z jedné třetiny zástupci zřizovatele. Ředitel dané školy hájí v radě zájmy zřizovatele. (Horák, 2011)

V kompetenci zřizovatele je také vybrat pro svou školu pokud možno věřícího ředitele. V názvosloví Římskokatolické církve to je tzv. praktikující katolík. V Zápisu z konference ředitelů církevních škol tvrdí ředitel Sekce pro církevní školství ČBK Lobkowicz, (2010, str. 3), že: *"Každý ředitel církevní školy by se měl umět také za svou školu pomodlit, poděkovat za Boží pomoc a realizovat známou pravdu: "Člověče přičiň se a Pán Bůh ti pomůže". I když se někdy zdají být věci neřešitelné, například zda škole budou stačit finance, pořád je potřeba se učit spoléhat na Boží pomoc."*

Tabulka č. 4 ukazuje nižší organizační struktury církevních zřizovatelů. Je z ní možno vyčíst, kolik jednotlivých typů škol zřídili.

Zřizovatel	mš	zš	sš	gymnázium	konzervatoř	voš	zuš
Apoštolská církev - Rada církve	0	0	0	0	0	1	0
Arcibiskupství olomoucké	7	5	0	4	0	1	0
Arcibiskupství pražské	8	2	4	2	0	2	1
Bailiva Čechy, Morava a Slezsko	0	0	0	1	0	0	0
Biskupství brněnské	0	1	1	2	0	0	0
Biskupství českobudějovické	1	1	0	1	0	0	0
Biskupství královhradecké	1	2	0	2	0	0	0
Biskupství litoměřické	2	2	0	2	0	0	0
Biskupství ostravsko-opavské	1	3	1	1	0	0	1

⁴³ K registraci nové církve je potřeba mít 10 000 členů. Pokud tyto podmínky naplněny nejsou, nic nebrání založit školu soukromou a nebo, pokud je dobrá vůle, vyhradit zvláštní třídu s náboženským rozměrem v dané místní škole. (Fellnerová, 1993)

Biskupství plzeňské	1	0	1	1	0	0	0
Bratrská jednota baptistů	0	0	0	0	0	1	0
Církev adventistů sedmého dne	0	0	0	0	0	1	0
Církev Československá husitská	0	0	0	0	0	0	1
Česká kongregace sester dominikánek	0	0	1	0	0	0	0
Česká provincie Kongregace Dcer božské lásky	0	0	1	0	0	0	0
Česká provincie Kongregace sester svatých Cyrila a Metoděje	0	1	2	2	0	0	0
Česká provincie Kongregace Školských sester de Notre Dame	1	0	0	0	0	0	0
Česká provincie řádu sv. Augustina	1	1	0	0	0	0	0
Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova	0	1	0	0	0	0	0
České sdružení Církve adventistů sedmého dne	1	1	0	0	0	0	0
České velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů	0	1	0	1	0	1	0
Českobratrská církev evangelická	0	1	3	0	1	2	0
Českomoravská provincie Římské unie řádu sv. Voršily	1	2	0	0	0	0	0
Československá provincie Chudých školských sester naší Paní	1	0	0	0	0	0	0
Diakonie Českobratrské církve evangelické	3	7	0	0	0	0	0
Evangelická církev metodistická	1	0	0	0	0	0	0
Farní sbor Českobratrské církve evangelické Tábor	1	0	0	0	0	0	0
Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Rumburku	1	0	0	0	0	0	0
Husův institut teologických studií, c.p.o.	0	0	0	0	0	1	0
Jednota bratrská	1	1	0	0	0	0	0
Kongregace milosrdných sester III. Řádu sv. Františka pod ochranou svaté rodiny v Brně	0	0	1	0	0	0	0
Kongregace milosrdných sester Panny Marie Jeruzalémské	0	0	0	0	1	0	0
Kongregace sester Nejsvětější Svátosti	1	0	0	0	0	0	0
Kongregace sester služebnic Nejsvětější Panny Marie bez poskvrny počaté - slezské	1	0	0	0	0	0	0
Konvent Hospitálského řádu sv. Jana z Boha - Milosrdných bratří	1	0	0	0	0	0	0
Náboženské společenství Adolpha Kolpinga	0	0	1	1	0	0	0
Pražská diecéze Církve československé husitské	1	1	0	0	0	0	0
Provincie Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice	1	0	1	0	0	0	0
Rada církve bratrské	0	0	0	0	0	1	0

Římskokatolická farnost v Táboře	0	1	0	0	0	0	0
Římskokatolická farnost-arciděkanství Kutná Hora	1	0	0	0	0	0	0
Saleziánská provincie Praha	0	0	0	0	0	1	0
Sbor Církve bratské v Pardubicích	1	1	0	0	0	0	0
Sbor Jednoty bratské v Hradci Králové - KC Sion	1	1	1	0	0	0	0
Sbor Jednoty bratské v Nové Pace	1	1	0	0	0	0	0
Slezská církev evangelická a. v.	3	3	2	0	0	0	0
Židovská obec v Praze	1	1	0	1	0	0	0
celkový počet	46	41	20	21	2	12	3

Tabulka č 4 - Zřizovatelé jednotlivých církevních škol

Zdroj: Katalog církevních škol, 2014

Z tabulky č. 4 vyplývá, že v České republice je téměř 150 církevních škol. Největším zřizovatelem církevních škol u nás je Římskokatolická církev, která zřizuje asi stovku z nich, což je asi třičtvrtina ze všech. Druhým nejpočetnějším zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická, která zřizuje necelou dvacítku vzdělávacích institucí. Tři židovské školy, nazývané také Lauderovy školy, zřizuje Židovská obec. Zbylou asi dvacítku škol tvoří školy ostatních zřizovatelů.

V současné době je na všech základních školách bez ohledu na zřizovatele vzděláváno asi 828 000 žáků. Z tohoto počtu bylo v roce 2014 asi 6 000 žáků vzděláváno na školách církevních, což tvoří asi jedno procento z celkového počtu žáků studujících na základních školách. (Vývojová ročenka školství 2004/05 - 2013/14)

Vzdělávání na církevních školách bez ohledu na druh se v roce 2014 týkalo asi 20 000 žáků a studentů. (Oppeltová et al, 2014)

5.4.6 Financování církevních škol

Oblast financování církevních škol upravuje současný Školský zákon. Církevní školy u nás hospodaří jako každá jiná nezisková organizace. Ministerstvo školství posílá církevním školám finanční prostředky ze státního rozpočtu. Aby kterákoli škola získala dotace ze státní kasy, musí být zapsána ve školském rejstříku.⁴⁴ Tím také získává všeobecnou platnost.

Stát církevním školám zajišťuje finanční prostředky na výdaje na platy a mzdy pracovníků školy, na náhrady a odměny, popř. odstupné. Stát také dává prostředky na úhradu pojistného na sociální zabezpečení, výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených, výdaje na učební pomůcky a školní potřeby⁴⁵ a výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků církevních škol. Jsou to tedy veškeré neinvestiční výdaje spojené s chodem škol. V této oblasti jsou církevní školy postaveny na roveň školám státním. Na základě zákona č. 218/2000 Sb. ale stát nehradí výdaje na pořízení nebo zhodnocení dlouhodobého majetku tj. investiční náklady. Ty musí zabezpečit zřizovatel. Církev tak zajišťuje finance na investice a další náklady na provoz. Získává je především

⁴⁴ Celý rejstřík škol dostupný na <http://rejskol.msmt.cz/>.

⁴⁵ Pokud jsou podle školského zákona poskytovány bezplatně.

ze sbírek, které mohou vypisovat jednotlivé diecéze k podpoře církevních škol. Další příjem tvoří sponzorské dary od různých subjektů. (Horák, 2011)

Ministerstvo zřizuje tzv. Normativ pro církevní školy, což je podle Horáka (2011, str. 113): "*Průměrný roční objem neinvestičních výdajů církevních škol připadajících na jednotku výkonu.*" Jednotkou výkonu je myšlen jeden žák. Tyto prostředky ministerstvo vyplácí čtvrtletně na účet dané církevní školy.

Povinností ministerstva školství je zveřejňovat normativy. V praxi to ale chodí tak, že ministerstvo zveřejňuje normativy pouze školám soukromým. Na jejich základě potom přidává církevním školám různé normativní příplatky. (Horák, 2011)

Na první pohled to vypadá, že církevní školy jsou z veřejných zdrojů dotovány více. Církevní školy totiž získávají balíček peněz na mzdy a náklady, školy státní pouze na mzdy. Veškeré náklady státních škol hradí zřizovatel (většinou obec). Problém je ale v tom, že příspěvek na náklady u církevních škol činí asi jen 15% normativu. Jejich reálné náklady však dosahují až 30% normativu. Chybějící finanční prostředky proto mnohdy musí získávat z finančního ohodnocení svých pedagogických pracovníků. Objem finančních nákladů státních a církevních škol se tak nedá objektivně porovnávat a to vzhledem k jiným pravidlům a mechanismům. (Vyvozilová, 2016)

Finanční situaci církevních škol asi nejlépe ilustruje zpráva Arcibiskupství olomouckého za rok 2012. Celkové náklady církevních škol olomouckého arcibiskupství bez investic byly v tomto roce asi 189 milionů korun. Dotace z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy činila 147 milionů korun. Rozdíl, v našem případě asi 42 milionů korun, musí školy zaplatit samy. Z toho důvodů šetří, snaží se získávat finance vlastní činností, shánějí granty nebo církevními příspěvky. V tomto lze vidět jisté znevýhodnění církevních škol proti školám státním, protože zatímco škola státní finanční zdroje z grantů a příspěvků používá na další rozvoj školy, církevní škola těmito prostředky hradí svůj provoz popř. investuje do oprav. (Graubner a Vyvozilová, 2014)

Pro podporu církevního školství zřídila roku 2008 ČBK Fond církevního školství, kam se ukládají dotace, peněžité dary a finanční prostředky z rozpočtu konference, které jsou dále přerozdělovány potřebným církevním školám. (Hučko et al, 2008)

Rodiče nebo přátelé školy mohou na podporu školy zakládat nadační fondy nebo občanská sdružení. Dalším možným zdrojem financí jsou dotace od kraje, obce, Evropské unie nebo různých druhů nadací.

Německá nadace Renovabilis například roku 2010 podpořila církevní školství u nás částkou 120 000 Eur. (Nový, 2011)

Krajním prostředkem k získávání financí je zákonem povolené vybírání školného. Církevní školy se k tomuto kroku uchylují jen velmi ojediněle. Školné vybírají pouze některé školy vyššího nebo středního stupně vzdělání, aby např. pokryly nájem, pokud budova školy není v majetku církve, nebo aby škola zabezpečila vysokou úroveň výuky jazyků. Pokud už tedy škola vybírá školné, tak částka, kterou po rodičích chce, není nijak vysoká. Obvykle se

jedná o 2 - 6 000 Kč za rok studia žáka. V případě sociálně slabé rodiny může být školné zcela odpuštěno. Některé ze škol, zejména středního a vyššího typu, praktikují tzv. prospěchové stipendium, což znamená, že při dobrém prospěchu je studentům školné odpuštěno úplně. (Pech, 2014)

V posledních letech se velmi často objevují snahy změnit církevním školám právní a finanční předpisy. V souvislosti s návrhem zákona o rozpočtovém určení daní roku 2007 mělo přejít financování církevních škol z Ministerstva školství na kraje. Proti tomu se postavili představitelé církevních škol, kteří tvrdili, že by to přímo ohrozilo existenci církevního školství u nás a požadovali zachování současného stavu, dokud nebudou vypořádány majetkové poměry státu a církve. Ředitelé církevních škol viděli hlavní problém v tom, že by jejich školy byly najednou financovány zřizovatelem majoritní většiny škol státních, kterým by jednou mohly, nebo dnes již přímo konkurují. V případě neshod kraj musí ze zákona hájit školu, již je zřizovatelem. Tak by mohly být církevní školy diskriminovány nebo minimálně zbaveny rovného přístupu. Zákon tehdy nakonec neprošel. (Královec, 2008)

Další pokus změnit financování církevních škol proběhl v roce 2014. Tehdejší ministr školství Marcel Chládek se snažil prosadit novelu školského zákona, která by zrušila dotace na úhradu provozních nákladů církevních škol. (ČSSD se mstí církvím, ministr Chládek navrhl, aby církevní školy přišly o část dotací, 2014) Návrh ale nakonec nebyl přijat.

Církevní školy jsou zcela existenčně závislé na finančních prostředcích od státu. Pokud by došlo k jejich omezení či přerušení, byli by církevní zřizovatelé nuceni některé školy uzavřít. V současné době a ani v blízké budoucnosti církve neočekávají žádný hospodářský výsledek restituovaného majetku. Pokud by však v budoucnosti svou činností začaly vydělávat, musí nejprve zabezpečit chod kostelů a platy pro kněze a pastorační asistenty. (Vyvozilová, 2016)

5.4.7 Kontrola a hodnocení církevních škol

Ministerstvo školství vykonává vůči církevním školám dohled při zajišťování povinné školní docházky a ve věcech pedagogických. Využívá k tomu Českou školní inspekci, která zjišťuje a hodnotí výsledky vzdělávání, podmínky za kterých se uskutečňuje, správné využívání finančních prostředků ze státního rozpočtu a dodržování právních předpisů. (Švecová, 2004)

Podle Nového (2011, str. 4): *"Česká školní inspekce hodnotí opakovaně církevní školy kladně a konstatuje, že vzdělávání v církevních školách probíhá v souladu se školským zákonem. Inspektoři oceňují přátelské klima a skutečnost, že se v těchto školách téměř nevyskytují negativní jevy jako např. šikana a drogy."*

Bohužel zatím ale neexistuje žádná analýza, která by srovnala a porovnála kvalitu státních a církevních škol (Průcha, 2001). Jediné možné srovnání lze provést s výsledky studentů u státní maturitní zkoušky. V té se roku 2011 umístila tři církevní gymnázia v nejlepší desítce ze všech středních škol České republiky a získaly tím ceněný punc kvality. V šesti krajích se navíc školy církevního zřizovatele umístily v první trojce. Výborné

výsledky navíc dokresluje fakt, že v Česku je celkem 1423 středních škol, z toho jen 36 je škol církevních. Punc kvality se díky těmto výsledkům zobecnil a začal se přenášet i na ostatní úroveň církevního školství u nás. Zástupci úspěšných církevních škol příkládají dobrý výsledek u maturit tomu, že jejich školy staví na kulturních tradicích, kladou důraz na mezilidské vztahy a spolupracují s církevními ústavy v zahraničí, kam mohou žáci i vycestovat. (Nenápadný vítěz státních maturit - církevní školy, 2011).

Hlavně církevních středních škol je patrný zvýšený zájem v přijímacím řízení. Některé by svou kapacitu naplnily i několikrát.⁴⁶ Zájemci slyší na velmi vysoké procento úspěšných studentů, kteří po maturitě pokračují na vysokých školách. (Oppeltová et al, 2014)

5.4.8 Pedagogičtí pracovníci v církevním školství

Právní postavení pedagogický pracovníků církevních škol upravuje zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Horák (2011, str.117) tvrdí: *"Pedagogický pracovník církevní školy nebo církevního školského zařízení je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení."* Jedná se tedy o profesí učitele, vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa či asistenta pedagoga.

Všichni výše jmenovaní mohou být zaměstnání v církevní škole. Musí přitom nejčastěji absolvovat magisterský studijní program - získat odbornou kvalifikaci. Učitelé by se měli podle Grocholewskiho a Bruguese (2009, str. 2) vyznačovat: *"Správnou naukou a řádným životem."*

Vzhledem k nedostatku věřících pedagogů se museli a stále musí zřizovatelé vyrovnávat s nedostatkem křesťansky smýšlejících pedagogů. Žadatel o práci na církevní škole musí být alespoň loajální ke zřizovateli školy. Prioritou škol ale bylo, a stále i je získávat věřící vyučující. (Horák, 2008)

Učitel na církevní škole by měl kriticky přijímat kulturu, aniž by ji odděloval od víry tak, aby se v intelektu každého jedince tvořil soulad mezi kulturním lidským universem a universem náboženským. Všichni vyučující by měli jednat v souladu, rozvíjet své plány s odbornou kompetencí a pomáhat žákům vidět za horizonty omezené naší lidskou skutečností. Bůh tak v církevní škole nemůže být nikterak nepřítomným nebo vetřelcem. (Baum a Ortas, 1994)

Na některých církevních školách pracují také pedagogicky vzdělaní řeholníci či řeholnice. (Horák, 2008) Církev sice nezveřejňuje konkrétní čísla, s jistotou ale lze konstatovat, že zasvěcené osoby pracující ve školství jsou ve výrazné menšině zejména z toho důvodu, že je často velmi těžké skloubit pedagogické působení s životem v řeholi. Církev se ale na druhou stranu snaží podporovat řeholní řády a společenství v pedagogickém působení. Nastává totiž doba ústupu křesťanství v Evropě. Církev proto začíná klást větší

⁴⁶ Např. Biskupské gymnázium Brno 4x.

důraz na vnější apoštolskou činnost⁴⁷ řeholníků, do které patří mj. i jejich činnost pedagogická. (Laghi, a další, 1997)

Věřící učitelé se naopak často připojují k tzv. Etickému kodexu křesťanského učitele. Ten určuje etické normy, poskytuje pozitivní orientaci v mravních aspektech zaměstnání a sebekontrolu. Mj. definuje základní vztahy a povinnosti učitele: budovat vztahy a předávat křesťanské hodnoty. (Michálková et al, 2005)

5.4.9 Výuka náboženství a náboženská výchova

Významným prvkem církevních škol je náboženská výchova. Průcha (2008, str. 131) ji definuje jako: *"Výchova uvádějící žáky do náboženské problematiky, seznamující se základními pojmy a morálními hodnotami, s poznatky o různých církvích a církevních rituálech."*

Vše probíhá v duchu dané konfese. Konfesní učenci a pedagogové však často jdou ještě dál. Grochowski a Bruges (2009, str. 4) tvrdí, že: *"Výuka náboženství v katolických školách dává specifčnost jejich výchovnému programu. Vlastní ráz katolické školy a hlavní důvod, proč by jí katoličtí rodiče měli dávat přednost, spočívá především v kvalitním vyučování náboženství spojeném s výchovou žáků."* Z toho vyplývá, že snahou církevních škol je formovat žáky nejen v hodinách náboženství. Formování žáků by se mělo prolínat veškerou pedagogickou činností. Hlavním předpokladem k tomu je, aby škola před děti postavila učitele, který jim může být vzorem.

Náboženství je jeden ze specifických předmětů vyučovaných na církevních školách. Mezi další typické předměty mohou patřit například dějiny křesťanství nebo latina. Náboženství má ale mezi nimi výsadní postavení.

Do jeho výuky stát církvi nijak nezasahuje. Je zcela na každé škole a jejím zřizovateli, který schvaluje její školní vzdělávací plán, zda náboženství zasadí do povinných, povinně-volitelných nebo volitelných předmětů. Nejčastěji je však náboženství řazeno do povinně volitelných předmětů. Žáci si tak např. volí mezi náboženstvím a etickou výchovou⁴⁸. Náboženství ve vyšších ročnících nejčastěji vyučuje školní kaplan, na prvním stupni to bývá katecheta.⁴⁹

Zatímco na školách jiných zřizovatelů má náboženství v denním rozvrhu hodin většinou až poslední místo, na církevních školách se objevuje - ale nutně nemusí v dopoledních hodinách. Žáci tak k němu mají snazší přístup a škola tím dává najevo důležitost a postavení předmětu mezi ostatními.

Přestože církevní školy přisuzují výuce náboženství velký význam, respektují zároveň i náboženskou svobodu nevěřících žáků a snaží se vyvarovat jakéhokoli donucování

⁴⁷ Také apoštolát, což znamená hlásání a šíření víry.

⁴⁸ Podle Pedagogického slovníku Průchy a spol. odpovídá etická výchova výchově mravní. Definuje ji jako: "Výchovné působení na žáka, jeho rozum, představy, postoje, city, vůli a jednání, aby byly v souladu s obecně uznávanými zásadami etiky."

⁴⁹ Katecheta je vystudovaný učitel náboženství.

či nevhodného přemlouvání. Podle Bauma a Ortase (1988, str. 3): *"Katolické školy jsou též navštěvovány některými nekatolíky a nekřesťany...Je třeba proto respektovat svobodu vyznání a svědomí dětí a jejich rodin. Tato svoboda je církvi pevně hájena. Ze své strany se však katolická škola nemůže zříct hlásání evangelijní zvěsti a vykládání hodnot křesťanské výchovy."* To znamená, že na církevní škole nikdo nemůže být nucen uvěřit. Na druhou stranu ale škola vyžaduje respekt ke křesťanskému pojetí výchovy a vzdělávání; a k pravidlům, která si stanovila.

Oficiální statistiky náboženské příslušnosti žáků církevních škol sice neexistují, s jistotou se ale dá říci, že křesťanský způsob života nevěřící rodiče při rozhodování, které škole svěřit svou ratolest, nikterak neodrazuje. Mnohdy naopak - nevěřící přímo vyhledávají prostředí bezpečí a kvality, které očekávají obecně u všech církevních škol. (Husník, 2012)

6 Základní škola Salvátor

Následující kapitola obsahuje případovou studii církevní Základní školy Salvátor ve Valašském Meziříčí. Podklady pro ni tvoří především školou poskytnuté materiály a rozhovory se vzorkem (dle názoru autorky) nejvýš povolaných osob, které mají o škole nejvíce informací. Každá osoba však z trochu jiné perspektivy. Byly tak realizovány polostrukturované rozhovory se zástupcem zřizovatele - Mgr. Vyvozilovou, s ředitelem ZŠ Salvátor - Ing. Mikuškem, s učitelem, který na škole učí od jejího vzniku - Ing. Maliňákem a s místostarostou města Valašské Meziříčí - Ing. Vrátníkem. Výzkumné otázky proto byly voleny podle vztahu dotazovaného k ZŠ Salvátor.

Záměrem výzkumu je komplexně postihnout školu z hlediska její historie a vzniku, charakteristiky, vybavenosti a prezentace, lidského elementu, financování, jejího poslání, cílů a plánovaného rozvoje či spolupráce s rodiči, městem a zřizovatelem.

Ve zvýšené míře se bude tato kapitola zabývat školním vzdělávacím programem a duchovním rozměrem školy. Chybět pak nebudou ani organizované akce a spolupráce s různými institucemi.

6.1 Historie církevní školy

6.1.1 Společnost Božského Spasitele - salvatoriáni ve Valašském Meziříčí

Název školy - Salvátor⁵⁰ latinsky znamená Spasitel a odkazuje k místní tradici řádu Salvatoriánů, kteří měli ve Valašském Meziříčí v minulosti klášter.

Zakladatelem Společnosti Božského Spasitele (Societas Divini Salvatoris) byl kněz František od Kříže Jordan, který se snažil vytvořit společenství založené především na apoštolské službě. Příslušníci řádu jsou tak připraveni sloužit všem lidem bez rozdílu, všemi možnými způsoby i prostředky na kterémkoli místě. Tím se snaží ukazovat Boží lásku světu a hlásat radostnou zvěst. (Florczyk, 2012)

Zdroj: SDS, 2014

⁵⁰ Salvátor je také v současnosti s

Historie řádu salvatoriánů spadá do 2. poloviny 19. století. Do Valašského Meziříčí přicházejí již roku 1895. Dva bratři salvatoriáni tehdy převzali správu konviktu pro studenty českého gymnázia. V roce 1922 pak byl konvikt přeměněn v juvenát⁵¹ a noviciát⁵² České provincie řádu salvatoriánů. V roce 1937 došlo k rozšíření areálu, který tak mohl být využíván až 50 studenty, tzv. juvenisty⁵³. Salvatoriáni se ve Valašském Meziříčí věnovali především výchově řeholního dorostu, práci ve farnostech, lidovým misiím⁵⁴, triduím⁵⁵ a exerciciím⁵⁶. Za protektorátu byla kolej zabavena a využívána jako nemocnice. Po válce se mohli Salvatoriáni vrátit. Po komunistickém převratu však byli v roce 1950 až na jednoho internováni. (Florczyk, 2012)

Veškerý majetek řádu byl ukraden komunisty. Po revoluci nebyl vrácen. Na pozemku, který salvatoriánům dříve patřil, dnes stojí městská Základní škola Žerotínova, hospic Citadella a současná budova léčebny dlouhodobě nemocných místní nemocnice.

6.1.2 Vznik ZŠ Salvátor

Stejně jako většina církevních základních škol i ZŠ Salvátor vznikla "zespodu" a to prací několika aktivistů a jejich rodinných příslušníků z Římskokatolické farnosti ve Valašském Meziříčí.

Arcibiskupství olomoucké, které školu zřizuje, totiž jako zřizovatel vždy zakládá církevní školy jako reakci církve na potřebu rodičů. Z vlastní vůle arcibiskupství školy nikdy nezakládá. (Vyvozilová, 2016)

Škola tedy vznikla 25. 4. 1992 zapsáním do rejstříku škol, který vede ministerstvo školství. Se souhlasem města Valašské Meziříčí potom zahájila svou činnost 1. 9. 1994. (Salvátor, 2012)

Začínala tehdy v jednom z pavilonů Základní školy Křížná ve Valašském Meziříčí. V prvním roce existence školu navštěvovalo 64 žáků. V pronajatý prostorách měla celkem tři třídy, malou místnost jako ředitelnu a tři třídní učitele. Škola začínala zřízením 3., 4. a 5. třídy. Měla do nich totiž nejvíce přihlášek. Mezi první učitele na škole patřili dva inženýři, kteří si během zaměstnání dodělali doplňkové pedagogické studium. Ve školním roce 1994/95 přibyla 6. třída. Jeden ročník byl umístěn ve velmi nevyhovujících podmínkách v pronájmu v sousední budově zvláštní školy. Ve výše nastíněných podmínkách pak škola fungovala až do roku 1996, kdy se přestěhovala do nově vybudované střešní vestavby areálu ZŠ Vyhlídka. (Maliňák, 2016)

⁵¹ Juvenát je instituce, která je zřizována kvůli podpoře dorostu daného řádu či k podpoře žáků, studujících na školách, jejichž zřizovatelem byl řád či jiná církevní instituce.

⁵² Pokud je v klášteře zřízen noviciát, znamená to, že tam s řeholníky žijí také tzv. novici, kteří se zde připravují na složení (věčných) slibů.

⁵³ Juvenista je obyvatel juvenátu.

⁵⁴ Lidové misie jsou prvkem církevní správy, v rámci kterého jsou organizovány pobožnosti, kázání či duchovní obnovy. Cílem těchto akcí je šíření radostné zvěsti, tzv. evangelizace a oživení spolu s prohloubením duchovního života farníků ve farnosti.

⁵⁵ Triduum je třídní církevní slavnost, která začíná slavením mše svaté na Zelený čtvrtek a končí o velikonoční neděli o svátku Zmrtvýchvstání Páně.

⁵⁶ Exercicie jsou duchovní cvičení, jejichž cílem je prohloubení duchovního života jedince.

Vestavba byla postavena nákladem 8 726 000 Kč. Celkem 3 600 000 Kč získalo Arcibiskupství olomoucké jako dotaci od Ministerstva financí. Zbytek nákladů hradilo město. Z těchto důvodů se zástupci města zavázali, že uzavřou se ZŠ Salvátor smlouvu o bezúplatném používání prostor tak, aby postupně docházelo k sanování již zmíněné státní dotace. (Stefan aj., 2016)

Pro školu to tehdy bylo jednoznačné plus, protože díky vyřešení problémů s prostorem se mohla naplno rozvíjet tak, aby mohla mít všech devět ročníků a stát se plně organizovanou základní školou s rovnocenným postavením mezi ostatními městskými základními školami. V tomto období začala škola nakupovat nové moderní učební pomůcky a nabízet nové mimoškolní akce, díky kterým o sobě pomalu začala dávat vědět.

Obrázek č. 3 - Logo církevní školy Salvátor

Zdroj: Salvátor, 2013

Již od svého vzniku škola používá jako logo obrázek č. 2. Byla na něj vyhlášena malá farní soutěž, kterou nakonec vyhrál místní výtvarník Mgr. Coufal. (Maliňák, 2016)

Logo je přítomné jednak nad hlavním vchodem do školy, dále také na internetových stránkách a na oficiálních listinách školy. Lze z něj na první pohled vyčíst, že se jedná o školu křesťanskou s odkazem na evangelium. Na první pohled je patrná také jistá podobnost přítomných atributů loga salvatoriánů a loga meziříčské církevní školy.

6.2 Charakteristika ZŠ Salvátor

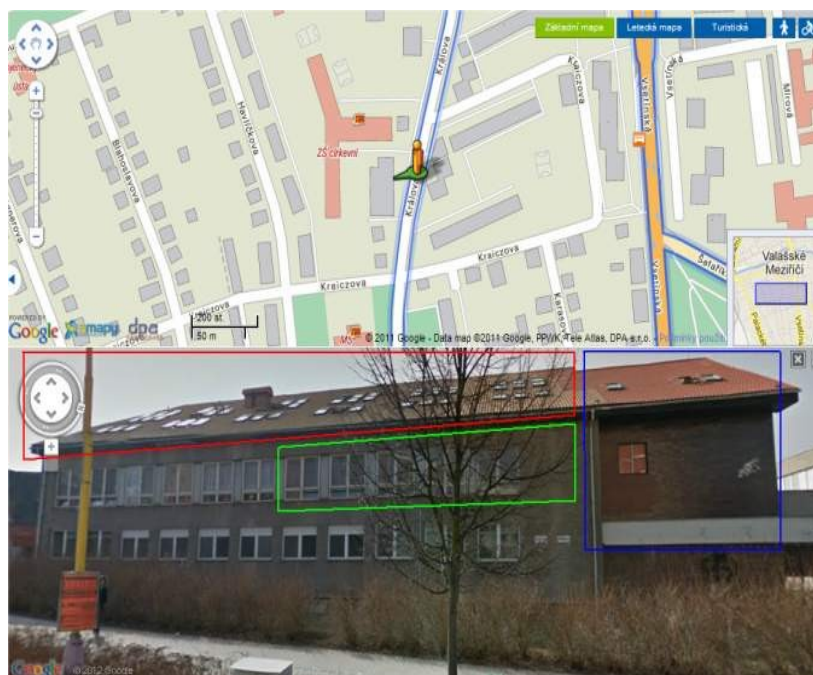
6.2.1 Základní informace o škole

Základní škola Salvátor se nachází na ulici Králova ve Valašském Meziříčí v těsném sousedství se Základní školou Vyhlička. Místo, na kterém se nachází je v blízkosti centra i městské hromadné dopravy. Jedná se o jedinou církevní školu ve Valašském Meziříčí i jedinou ryze církevní školu v dnes již bývalém okrese Vsetín.⁵⁷

⁵⁷ V okrese Vsetín se nachází také ZŠ Integra, jejíž zřizovatelem je sdružení právnických osob města Vsetína, Univerzity Palackého v Olomouci a Salesiánského sdružení se sídlem na Vsetíně.

Základní škola Salvátor je plně organizovanou základní školou, která má v každém ročníku jednu třídu. Výjimku tvoří jen 4. ročník, který se z důvodu vysokého počtu žáků s SPU rozdělil na dvě třídy. Vzhledem k omezenému prostoru, který využívá, škola nemá vlastní školní kapli, čímž se liší od většiny ostatních církevních škol. Využívá proto místní farní kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Obrázek č. 3 ukazuje reálný stav značně omezeného prostoru školy a její umístění na mapě vzhledem k sousedící Základní škole Vyhlička. Na obrázku č. 4 je potom místní farní kostel, který škola využívá jako školní kapli.

Obrázek č. 4 - Umístění ZŠ Salvátor

- **Střešní vestavba – třídy, sborovna, ředitelna, sociální zařízení**
- **Šatny a schodiště**
- **Družina, PC učebna, prezentační učebna**

Zdroj: Salvátor, 2012.

Obrázek č. 5 - Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie

Zdroj: vlastní fotoarchiv

V rejstříku škol je Salvátor od roku 2005 veden jako školská právnická osoba. (MŠMT, 2005) Tento rejstřík také určil horní hranici počtu žáků, které je možno na škole vzdělávat. Ta dříve činila 180 žáků. (MŠMT, 2005) K 30.9.2014 se na škole vzdělávalo celkově 180 žáků, což znamenalo, že byla škola naplněna na 100%. Z tohoto počtu žáků bylo 24 integrovaných se speciálně vzdělávacími potřebami, z nichž 14 bylo zařazeno mezi žáky se zdravotním postižením a 10 se zdravotním znevýhodněním. (Mikušek, 2015)

Škola si však v minulém roce zažádala o navýšení kapacity, takže od 1. 9. 2015 může vyučovat až 230 jedinců, což znamená, že v současnosti má jistou rezervu. Aktuální počet žáků na škole vzrostl na 184. (Mikušek, 2016)

Škola také samozřejmě poskytuje možnost plnění školní docházky formou individuálního programu vzdělávání. V současné době ale nikdo takovou formu nevyužívá.

6.2.2 Podmínky a materiální vybavení školy

Církevní škola Salvátor zatím bohužel vlastní prostory nemá. Sídlí v půdním vestavěném prostoru, který je situován nad školní jídelnou a družinou Základní školy Vyhlídka. K tomuto jednomu patru má navíc čtyři pronajaté místnosti a kabinet⁵⁸, které jsou pronajaty od města. Zde se nachází školní družina, dvě třídy a knihovna.

V půdní vestavbě má škola devět kmenových tříd, ředitelnu, sborovnu, dvě šatny a sociální zázemí. Výuka v laboratoři chemie a předmět tělesná výchova jsou provozovány na ZŠ Vyhlídka. Tamní dvě tělocvičny ale nejsou schopny pokrýt všechny hodiny tělesné

⁵⁸ Část z těchto místností byla nevyužitá po přestěhování místní TV Beskyd.

výchovy obou těchto škol. Proto musí Salvátor shánět a využívat i tělocvičny ostatních škol a sportovních institucí ve Valašském Meziříčí.

Ve škole chybí jakékoli pedagogické zázemí. Učitelé mají k dispozici pouze sborovnu o velikosti zhruba 6 x 5 m, do které se musí vejít všichni pedagogičtí pracovníci školy. Ředitelna je na tom o něco lépe, neboť její prostor je obýván "pouze" ředitelem, zástupcem ředitele, ekonomkou a asistentkou. Prostorové podmínky zaměstnanců školy jsou tak zcela nedostatečné.

Pravdou je, že je pro školu velkou výhodou, že v areálu sídlí školní jídelna Základní školy Vyhlička. Tu mohou využívat všichni žáci i pedagogičtí.

Materiální vybavení školy se ve velké míře odvíjí od volných prostor k uskladnění, kterých má škola pomálu. V současné době vlastní celkem 35 PC a 15 učitelských notebooků. Všechny počítače jsou zapojeny do Gb sítě, která je napojena optikou na městskou metropolitní síť. Škola je pokryta wifi připojením. Provozuje PC učebnu s 25 PC pro žáky. Pro potřeby zaměstnanců i žáků jsou k dispozici 3 vysokokapacitní síťové tiskárny CANON. Čtyři učebny jsou vybaveny interaktivními tabulemi. V páté je místo tabule velkoplošný dotykový display. Všechna školní data jsou sdílena na školním linuxovém serveru, na který jsou napojeny všechny počítače. Školní administrativa je potom vedena mimo jiné v databázovém programu Bakaláři. (Maliňák, 2016)

6.2.3 Mediální prezentace školy

Jako jedna z prvních škol ve městě začala ZŠ Salvátor provozovat internetové stránky již v roce 2001. Zpočátku byly plněny pouze tvůrcem - učitelem informatiky, který na ně dával především informace pro rodiče a fotogalerii. Z důvodu lepší prezentace školy v konkurenci ostatních škol ve městě dostalo ke tvorbě internetových stránek přístup více lidí. Proto i objem informací, uveřejněný na webu, je dnes větší. V roce 2014 byl spuštěn současný web - založený na redakčním systému, do něhož přispívá samostatně několik učitelů. (Maliňák, 2016)

Škola také za přispění farnosti vydává svůj vlastní časopis - Salve, který bývá sestavován z tvorby žáků literárního, výtvarného či grafického charakteru a z příspěvků pedagogických pracovníků školy. Rodinní příslušníci si jej mohou objednat za symbolickou částku.

Články o škole se často objevují v místních známých městských plátcích jako např. Obelisk, Jalovec, Valašskomeziříčský zpravodaj či Valašské Panorama. Především pak ve farním tisku - Životu farností.

Dobré jméno školy se také snaží šířit žáci a jejich hojné úspěchy na soutěžích, školní pěvecký sbor Broučci a jeho rodičovská odnož Brouci.

6.3 Lidský element na ZŠ Salvátor

6.3.1 Pedagogičtí pracovníci školy

Církevní školy jako takové mají výhodu v tom, že jsou schopny jasně definovat smysl životní cesty, který vidí v prosazování křesťanských hodnot, šíření radostné zvěsti a žití podle evangelia. Pro konkrétní školu však může být na druhou stranu značně obtížné správně vytvářet prostředí, ve kterém by se víře mohli otevřít i ti z vlažnějších či víře indiferentnějších poměrů. V tomto ohledu jsou kladeny velké požadavky na učitele. Ten by se měl stávat příkladem a vzorem pro všechny žáky, schopný strhnout je na správnou cestu. Měl by proto především oplývat morálními hodnotami, ve vztahu k žákům preferovat laskavý přístup a neopomínat důležitost a nutnost dobré spolupráce s rodiči. (Mikušek, 2015)

Stejně vnímá učitelskou profesi také zřizovatel - Arcibiskupství olomoucké. Učitelská profese by podle něj měla být vnímána spíše jako poslání. Učitelé by totiž měli být svým žákům především pozitivními vzory. Měli by učit sociálním dovednostem a vztahům, které by žáci mohli využít v budoucím životě. Úspěšnost této církevní školy z pohledu zřizovatele tkví zejména v pedagogickém kolektivu a v kooperativním způsobu řízení. (Vyvozilová, 2016)

V současné době na škole pracuje 12 stálých učitelů a 2 externisté, 2 asistenti pedagoga a po 1 vychovateli ve školním družině a ve školním klubu. (Mikušek, 2015) Součástí pedagogického sboru může být také asistent pedagoga, pokud to vyžaduje integrace postiženého či znevýhodněného žáka.

Většina učitelů je středního věku, učitelé bez pedagogické praxe či před důchodem na škole nejsou. Učitelství kolektiv je silně feminizován, najdeme zde pouze tři učitele⁵⁹ mužského pohlaví. (Maliňák, 2016)

Ve škole také pracuje školní speciální pedagog, výchovný poradce, koordinátor Preventivního programu, koordinátor environmentální výchovy, koordinátor ICT a metodik informačních technologií, a v neposlední řadě také školní spirituál⁶⁰. Učitelství sbor je kvalifikovaný, kvůli velikosti školy jsou však někteří učitelé nuceni vyučovat předměty i mimo svou aprobaci. Vedení plně podporuje další vzdělávání pedagogů, protože to je zásadním předpokladem pro úspěšné vzdělávání žáků. (Salvátor, 2013)

6.3.2 Žáci ve škole

Pro školu Salvátor jsou žáci "Božím darem", se kterým je třeba jednat odpovídajícím způsobem. (Vyvozilová, 2016) Samotné vyznání dětí a jejich rodin není podstatné. Děti pocházejí nejen z rodin věřících, ale také z rodin nábožensky skeptických. Ti však přijímají výchovně vzdělávací cíle a postoje školy a kterým nejsou cizí křesťanské myšlenky výchovy. Z věřících žáků jsou nejvíce zastoupeni katolíci, z protestantských vyznání potom Adventisté sedmého dne či příslušníci Českobratrské církve evangelické. (Maliňák, 2016)

⁵⁹ Tři včetně ředitele.

⁶⁰ Tj. školní kaplan.

Cílem výchovně vzdělávací činnosti školy je všestranně formovat samostatnou, komunikativní a spolupracující osobnost, která zná svou hodnotu, svobodu i odpovědnost, ctí duchovní i kulturní tradice národa a umí ve svém životě správně využívat nabyté znalosti a dovednosti. (Mikušek, 2016)

Ke svobodě a odpovědnosti jsou děti vychovávány mj. zřízením tzv. školního parlamentu. Žáci se díky němu mohou podílet na chodu školy. Každá třída vysílá dva tzv. parlamentáře, kteří se účastní schůzek v ředitelně a volí svého předsedu a místopředsedu. Jejich hlavní náplní práce je komunikace s vedením, od kterého získávají informace o organizačních záležitostech a chodu školy. Na školním parlamentu jsou také projednávány návrhy a připomínky jednotlivých žáků, potažmo tříd.

Protože je tato církevní škola jedinou církevní školou v okrese Vsetín, navštěvují ji děti nejen místní⁶¹, ale i děti z okolní obcí.⁶² (Salvátor, 2013)

Žáci cizí státní příslušnosti na škole nejsou. Studují zde ale žáci integrovaní, jejichž počet pomalu stoupá. K 30. 9. 2013 studovalo na škole 22 integrovaných žáků, z nichž 8 mělo zdravotní postižení a 14 zdravotní znevýhodnění. (Mikušek, 2014) Aktuálnější čísla však říkají, že na škole o rok později k 30. 9. 2014 studovalo celkem 24 žáků integrovaných se speciálními vzdělávacími potřebami. Z těchto integrovaných žáků patřilo 14 mezi žáky se zdravotním postižením a 10 se zdravotním znevýhodněním.

Podle Školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) Naděje pro všechny, přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP, byl vzděláván jeden jedinec. Všichni ostatní byli vzděláváni dle ŠVP Naděje.

	Chlapci	Děvčata	Celkem
I.	5	12	17
II.	8	12	20
III. A	8	4	12
III. B	9	3	12
IV.	10	14	24
V.	13	8	21
VI.	12	10	22
VII.	5	9	14
VIII.	10	9	19
IX.	15	4	19
I.stupeň	53	53	106
II.stupeň	42	32	74
Celkem	95	85	180

Tabulka č. 5 - Počty žáků ZŠ Salvátor

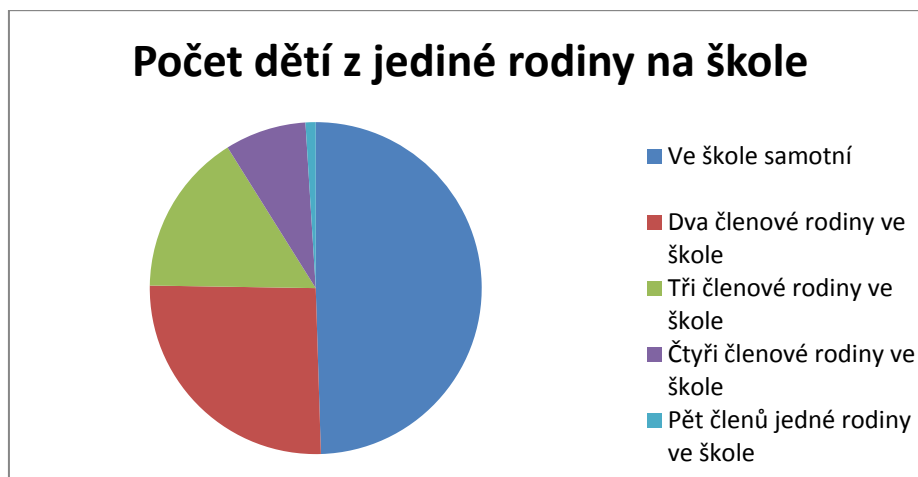
Zdroj: Mikušek, 2015

⁶¹ Místními žáky se myslí ti žáci, jejichž trvalé bydliště je ve městě Valašské Meziříčí nebo v některé z jeho místních částí.

⁶² Zejména z těch obcí, ve kterých mají pouze školu s pěti ročníky.

Tabulka č. 5 ukazuje zastoupení chlapců a děvčat ve třídě. Je z ní zcela zřejmé, že počet chlapců na škole je vyšší, než počet děvčat.

Toto zjištění kopíruje statistické údaje populace v naší republice; tzn. že v průběhu základní školní docházky je převaha počtu chlapců nad děvčaty. Během středoškolských let se počty v populaci vyrovnávají a později v dospělosti převažuje počet žen. (ČSÚ, 2013)

Obrázek č. 6 - Graf počtů dětí z jedné rodiny na škole

Zdroj: Evidenční databáze školy - Bakaláři, 2016

Důkazem rodinného prostředí ve škole může být i obrázek č. 6. Ukazuje, kolik dětí z konkrétních rodin školu navštěvuje. Řada žáků, jejichž žádní další rodinní příslušníci školu aktuálně nenavštěvují však má dnes již velké sourozence, kteří byli žáky ZŠ Salvátor v minulosti. Ti ale ve statistice zahrnutí nejsou. S jistotou však lze říci, že polovinu žáků školy tvoří sourozenci či bratřanci/sestřenice.

6.3.3 Hodnocení žáků

Škola v minulých letech (v souvislosti s tvorbou ŠVP) plošně přešla ke slovnímu hodnocení, které učitelé sepisovali každé čtvrtletí. To ale způsobovalo jejich neúměrnou zátěž. Ani žáci snahu hodnotit pouze slovně příliš neocenili. Proto se dnes slovně hodnotí pouze v první třídě. Ostatní ročníky jsou hodnoceny dle klasické známkovací stupnice 1-5. (Maliňák, 2016)

Ve srovnávání studijních výsledků žáků církevní školy s žáky z ostatních škol ve městě, v regionu nebo na celostátní úrovni, vychází žáci církevní školy velmi dobře. Podle posledních srovnávacích testů z českého jazyka, matematiky a společenských věd se letošní žáci šestého ročníku umístili mezi 10% nejlepších řešitelů mezi šestými třídami všech základních škol a víceletými gymnázii v naší republice. (Mikušek, 2015)

6.3.4 Školská rada

Na chodu a správě školy se v současné době podílí třináct členů rady. Pět z nich jsou zástupci rodičů a po čtyřech je zástupců zřizovatele a zástupců učitelů. Jejich hlavním cílem je prosazovat zájmy žáků, rodičů i ostatních zainteresovaných subjektů. Dále potom schvaluje výroční zprávu a plní funkci kontrolního orgánu školy.

Kontrolním orgánem zřizovatele je potom rada školské právnické osoby, kterou tvoří Jeho excelence Mons. Josef Hrdlička⁶³, P. Mgr. Petr Bulvas a Mgr. Zdislava Vyvozilová⁶⁴. (Salvátor, 2014)

6.3.5 Školní družina a školní klub

Škola nabízí využití jednoho oddělení školní družiny a školní klub. Družina existuje na škole od roku 1996. V prvních letech své existence využívala kvůli nedostatku prostoru vždy některou z kmenových tříd, později se nacházela v jedné místnosti s počítačovou učebnou. Dnes má svou vlastní místnost na patře, jehož část je pronajata od vedlejší školy.

Školní klub při ZŠ Salvátor vznikl ve školním roce 2009/2010. Produkuje výchovnou, vzdělávací i zájmovou činnost, takže nabízí široké spektrum kroužků, mezi které patří např. šití, šachy, kytara, sbor, počítače, keramika, stolní tenis, lezecká stěna, český jazyk a matematika k přijímacím zkouškám, čtení a kroužek anglického jazyka pro nejmladší. (Mikušek, 2012)

Školní klub také navíc organizuje jiné zábavné akce i mimo pracovní dobu - např. výlety, přednášky, promítání, či různá tvořivá odpoledne. (Salvátor, 2013)

O technické zázemí školy se pak stará pan školník a dvě paní uklízečky. Všichni pracují na poloviční úvazek. ZŠ Salvátor je vzhledem k ostatním poměrně malá škola, takže pro technický úsek nabízí celkem 1,5 úvazku. (Mikušek, 2016)

6.4 Poslání ZŠ Salvátor

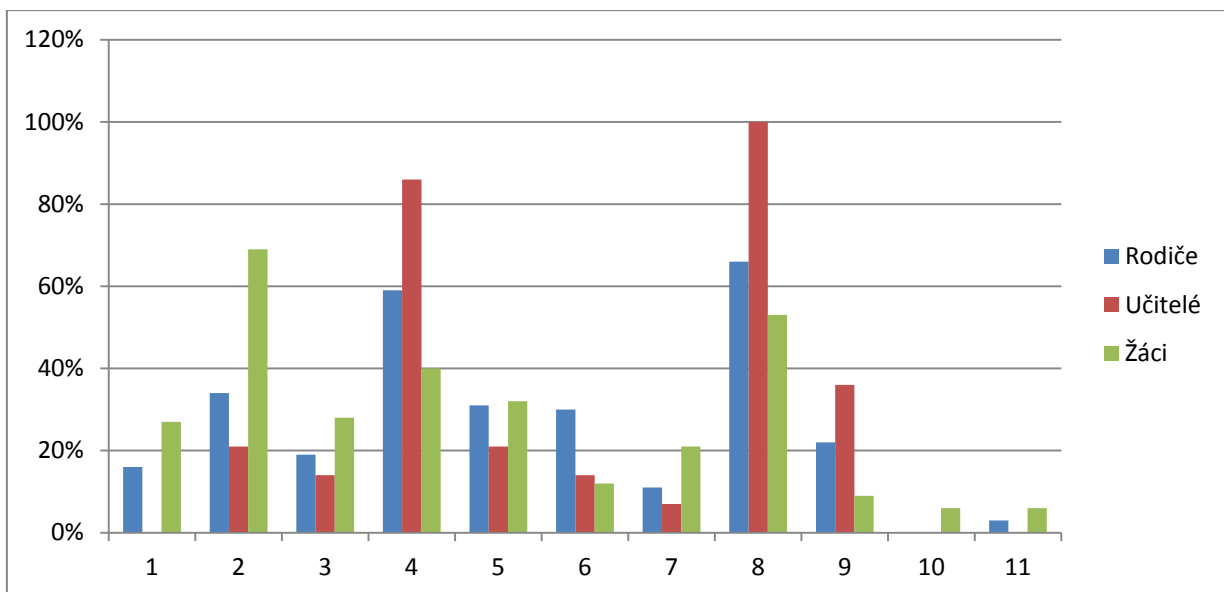
Ve školním roce 2011/2012 si škola nechala vypracovat společností Scio dotazník, jehož výsledky budou zpracovány následující v podkapitole.

6.4.1 Názorový průzkum na ZŠ Salvátor

Následující graf frekventuje názory rodičů, žáků a učitelů na otázku, jaké jsou základní úkoly ZŠ Salvátor.

⁶³ Mons. Hrdlička je světitel biskup olomoucký, básník a textař.

⁶⁴ Dva poslední jmenovaní pracují v Sekci pro církevní školství na arcibiskupství v Olomouci.

Obrázek č. 7 - Graf názorového průzkumu na ZŠ Salvátor

Co podle Vás patří mezi základní úkoly školy?

1. naučit se slušně chovat	7. naučit se obhajovat vlastní názor a vést diskuzi
2. získat maximum znalostí a vědomostí	8. naučit se spolupracovat v kolektivu, vycházet a jednat s lidmi
3. dobře se připravit na přijímací zkoušky	9. získat zdravé sebevědomí a schopnost sebekritiky
4. naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace	10. respektovat životní prostředí
5. naučit se řešit samostatně problémy	11. respektovat odlišnosti (kulturní, etnické atd.)
6. naučit se dodržovat pravidla a respektovat autoritu	

Poznámka: Respondenti měli možnost vybírat více než jednu odpověď, celkový součet může být proto vyšší než 100%.

Zdroj: Prezentace o činnosti školy (SCIO testy - mapa školy), 2012

Z grafu vyplývají velmi zajímavé skutečnosti. Učitelé se např. 100% domnívají, že vést děti k slušnému chování (1), respektu a ohleduplnosti (10,11) je hlavně úkol rodičů. Téměř pětina rodičů a žáků si však myslí opak. Zde tak mohou vznikat třecí plochy mezi učiteli a rodiči. Totéž lze říci o úctě k autoritám. (6)

Žáci si myslí, že hlavním úkolem školy je zprostředkování vědomostí (2), dovedností, hledání a třídění informací(4) a naučit spolupráci(8). To koreluje s názory rodičů a učitelů.

V porovnání s ostatními body, z grafu také vyplývá až téměř zarážející velmi malý důraz na samostatné řešení problémů. (5)

Velmi málo respondentů také reagovalo na bod 7, který souvisí se sebevědomím. Nabízí se tato dvě možná vysvětlení. Rodiče se zřejmě asi nedomnívají, že by děti měly mít až tak samostatné názory, vůči nim. Učitelé si zase mohou myslet, že děti s nezdravě vysokým sebevědomím (neskromných) přibývá tak rapidně, že to ohrožuje disciplínu

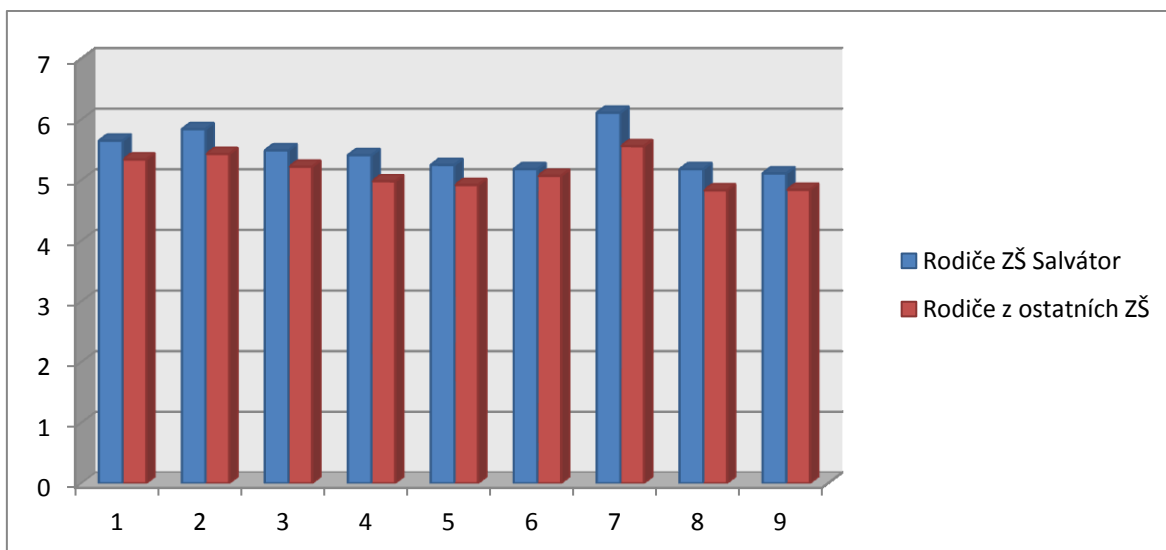
ve třídě. Žáci pak raději bod 7 vynechali. Možná proto, že lehčí je názor nemít a nediskutovat.

V grafu chybějí průzkumy dalších vztahů a atributů. Např. zprostředkování víry, samostatné myšlení, vztah k vlastnímu národu, dějinám a rodině. Protože firma SCIO použila na dotazníky svůj obchodní produkt, v němž s církevními školami přímo nepočítá. V 9. třídě v Osobnostní výchově ve školním roce 2015/2016 však žáci ke hlavním hodnotám ve svém životě přiřazovali mimo vzdělání, přátelství, zdraví, záliby také rodinu a víru v Boha. (Maliňák, 2016)

Na církevních školách by jistě bylo vhodné také zjišťovat postoje jednotlivých žáků k životu jako takovému a k hledání pravdy ve vědě i v osobním životě.

6.4.2 Porovnání ZŠ Salvátor s ostatními školami

Následující graf zase ukazuje, jak si ZŠ Salvátor stojí v očích rodičů svých žáků. Zároveň je zde poskytnuto srovnání s rodiči žáků z ostatních škol.

Obrázek č. 8 - Graf porovnání ZŠ Salvátor s ostatními školami

Posudte, jak škola rozvíjí u vašeho dítěte dané schopnosti:

1. dodržovat pravidla a respektovat autoritu	6. samostatně se učit, vyhledat a zpracovávat informace
2. spolupracovat v kolektivu, vycházet a jednat s lidmi	7. slušně se chovat
3. naučit se fakta	8. vést diskuzi, obhajovat svůj názor
4. řešit samostatně problémy a komplexní úkoly	9. zdravé sebevědomí a sebekritika
5. připravit se na přijímací zkoušky	

Poznámka: Odpovědi respondentů jsou vyjádřeny bodovací škálou (minimální hodnocení - 1, maximální - 7).

Počty respondentů: 150/21315

Zdroj: Prezentace o činnosti školy (SCIO testy - mapa školy), 2012

Z grafu vyplývá jednoznačně pozitivní náhled rodičů na školu. Všechny odpovědi leží nad úrovní odpovědí rodičů ze státních škol. Nejmarkantnější rozdíl mezi naší školou a ostatními školami je v bodě 7, který ukazuje názor rodičů, že škola u dítěte rozvíjí schopnost umět se slušně chovat. Zde mohou být rodiče ovlivněni svým vlastním očekáváním. "Požadujeme, aby církevní škola naučila naše děti slušnému chování"- ve smyslu "přání je otcem myšlenky". Průzkumy na téma slušnějšího chování žáků církevních škol totiž bohužel chybí.

6.5 Cíle a plánovaný rozvoj ZŠ Salvátor

Škola se v budoucnu chce soustředit na modernizaci, rozvoj v oblasti výchovy a budování pedagogického sboru. Největší pozornost však musí klást na řešení svého problému s prostory. O tom všem bude následující kapitola.

Škola se v následujícím čtyřletém období bude snažit modernizovat své výukové pomůcky a vytvářet prostředí pro zvyšování odbornosti pedagogických pracovníků. Těmito opatřeními pak chce zvýšit svou konkurenceschopnost a pozici mezi ostatními státními školami ve městě. Pro Salvátor je především důležité investovat do PC učebny, do školení vyučujících pro práci s PC a interaktivními tabulemi a v plánu má také pořídit nové interaktivní tabule a další podobné inovativní pomůcky. V neposlední řadě chce rozšiřovat množství didaktických pomůcek ve škole. Vše je ale vázáno na finanční situaci školy v budoucnu.

Modernizace by neměla probíhat jen v oblasti materiální, ale měla by se odrazit i v oblasti využívání nových výukových metod a přístupů. V nadcházejícím období by měl být hlavní důraz kladen na výuku hlavních předmětů, které jsou pro žáky důležité především z důvodu dalšího uplatnění na středních školách. V hodinách by se měl především uplatňovat princip názornosti s využitím didaktických pomůcek či techniky. Ve výchovných předmětech by měl být více kladen důraz na estetické cítění, manuální zručnost a rozvíjení schopnosti prezentovat výsledky své činnosti. Učitelé by ve výchovně vzdělávacím procesu také měli více dbát na pestré střídání činností.

Jak již bylo řečeno, pedagogický sbor na škole není zcela aprobovaný. Jeden z hlavních cílů vedení je tuto situaci změnit. Změnu si žádá také optimální věkové složení pedagogického sboru a zvýšení počtu učitelů – mužů. Dále bude nutná jeho celková stabilizace především s využitím kvalitního metodického vedení. Z hlediska věkového složení je třeba podotknout, že klišé mladých kolektivů sice přináší do škol nové podněty a čerstvý vítr, ale starší vyučující jsou pro školu zase zárukou tradice, zkušenosti a kontinuity. (Mikušek, 2012)

Salvátor se chce v budoucnu zaměřit také na spolupráci s církevními školami v zahraničí. Chce motivovat vyučující ke studiu jazyků tak, aby byly odstraňovány jazykové bariéry, docházelo ke sblížení kultur a rozšiřování vzájemné tolerance. Dle těchto slov by se snadno mohlo zdát, že má škola zájem pouze o spolupráci se školami s náboženským rozměrem. Pravdou ale je, že by ráda navázala spolupráci i se státními školami, aby pak i své žáky mohla vychovávat k toleranci k lidem s odlišným názorem na svět. (Mikušek, 2012)

Nejzávažnějším problémem školy jsou jednoznačně chybějící a zcela nevyhovující prostory, které škole komplikují současný chod a brání v budoucím rozvoji. Nedostatečná izolace střechy a diletantské provedení stěn způsobuje nezanedbatelné teplotní výkyvy. V zimních měsících se teplota ve třídách pohybuje okolo patnácti stupňů Celsia, takže se často musí přitápět elektrickými kamínky; v letních měsících potom teplota kvůli půdním prostorám stoupá i nad třicet stupňů Celsia.

Tento problém by se měl řešit popř. vyřešit co nejdříve, protože školním rokem 2015/2016 končí církevní škole smlouva o bezúplatném pronájmu stávajících prostor, kterou uzavřela s městem sanací státní dotace. Předpokládaná výše nájmu se potom ve školním roce 2016/2017 pohybuje kolem 260 000 Kč za rok. Dotace se pomalu vyčerpává, zbývá už jen asi 190 000 Kč. (Stefan aj., 2016)

V koncepci školy je navíc ukotven bod o snaze školy zřídit pod sebou mateřskou školu. Tuto snahu o rozvoj podporuje i zřizovatelská instituce - Arcibiskupství olomoucké. Logicky je ale jakýkoli další rozvoj zcela závislý na vyřešení situace s prostory. (Mikušek, 2016)

Z těchto důvodů je hlavní prioritou školy řešit stísněné podmínky a hledat vhodné prostory jinde ve městě. Současný stav způsobuje nemalé obtíže především v pronajímání tělocvičen v požadované blízkosti, kvalitě a času. Školní rozvrh hodin je totiž zcela závislý na jednání s jednotlivými majiteli. Církevní škola doufá, že se jí tento problém podaří vyřešit především ve spolupráci se zřizovatelem, místním zastupitelstvem, ředitelem vedlejší školy ZŠ Vyhlička a Radou školy. Nově získané prostory by potom byly využity jako kabinety, poloodborné učebny, sklad pomůcek, učebna pro družinu a učebna PC. (Mikušek, 2012)

Právě zastupitelstvo již roku 1992 rozhodlo, že vyčlení ZŠ Salvátor vlastní prostor v některé ze stávajících škol. ZŠ Salvátor se roku 2005 nakonec neúspěšně ucházela o budovu čerstvě zrušené ZŠ Fibicha. Tehdy se zastupitelstvo města zavázalo k vyčlenění ještě lepších prostor nejpozději do roku 2007. I tak se ale dodnes nic nezměnilo. Církevní škola tuto situaci vnímá jako nespravedlivou a to s ohledem na fakt, že všechny církevní pozemky ve městě, které patřily salvatoriánům byly bezplatně převedeny městu pod podmínkou, že se město postará o lepší prostory pro církevní školu. Bohužel v minulosti chyběla politická vůle tuto situaci vyřešit. (Mikušek, 2016)

Ve školním roce 2015/2016 se se zmíněnými subjekty uskutečnila jednání o možnostech možného budoucího stěhování školy. Současné zastupitelstvo města mělo a má vůli pomoci. Největší strana, je však názorově roztržštěná, navíc opět není vhodná politická situace. (Vrátník, 2016)

Město vnímá, že škola vzdělává i městské děti, proto chce mít vůči ní vstřícný přístup. Část veřejnosti v čele s řediteli ostatních základních škol však vyhrotilo diskuzi o stěhování Salvátoru, takže se vzedmula vlna emocí proti církevní škole. Je možné, že se situace změní po podzimních krajských volbách. V současnosti je však stěhování školy pasé a škola nemůže počítat ani s žádnou jinou pomocí města. Nejideálnější řešení by tak bylo, kdyby škola ve spolupráci se zřizovatelem našla finance a postavila si budovu sama. (Vrátník, 2016)

Do data odevzdávání této diplomové práce nebyly známy žádné novinky v řešení této komplikované situace.

6.6 Financování ZŠ Salvátor

Rozpočet Základní školy Salvátor tvoří, stejně jako rozpočty ostatních církevních škol, z největší části dotace z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V poslední období se jednalo především o provozní dotace, dotace na asistenta pedagoga, dotace na další cizí jazyk a příspěvek poskytnutý Úřadem práce. Na těchto příjmech je škola závislá, protože se na ní nevybírání žádné školné.

PŘÍJMY CELKEM:	10.365.735
1. Celkové příjmy – dotace od MŠMT	10.062.390
2. Příspěvek z Úřadu práce	50.000
3. Hospodářská činnost – žádná	0
4. Ostatní příjmy	253.345

Tabulka č. 6 - Příjmy ZŠ Salvátor

Z toho:

- DARY PRÁVNICKÉ OSOBY, FYZ. OSOBY	85.277
- přísp. rodičů na škol. rok, pracovní sešity	67.768
- z akcí školy (Akademie, Drakiáda, Karneval)	30.890
- ost. příjmy (ŠK, ŠD, Salve, sběr kaštanů, pom.kůry)	69.410

Tabulka č. 7 - Ostatní příjmy

Zdroj: Mikušek, 2015

VÝDAJE CELKEM:	10.355.067
1. Investiční výdaje	0
2. Neinvestiční výdaje	10.355.067

Tabulka č. 8 - Výdaje

z toho:

Mzdové náklady, odvody, náhrady	8.564.146
Vzdělávací, provozní a ostatní výdaje	1.790.921

Tabulka č. 9 - Specifikace výdajů

Zdroj: Mikušek, 2015

Z tabulky č. 6 jasně vyplývá, že škola je zcela existenčně závislá na finančních prostředcích od státu. Její ostatní příjmy tvoří jen malý, téměř zanedbatelný zlomek.

Jako ostatní příjmy škola uvádí dary fyzických a právnických osob, příspěvky rodičů nebo výtěžky z akcí. U darů fyzických a právnických osob se jedná především o sponzorské dary od místních firem⁶⁵, sympatizantů a farnosti. (Mikušek, 2015)

Pokud srovnáme celkové příjmy s výdaji, zjistíme, že škola hospodaří s kladným výsledkem 10 667,68 Kč. Tato částka prezentuje neutěšený stav financí i na většině církevních škol u nás. Škola si nemůže dovolit rozhazovat, spíše "šetří každou korunu".

Od školního roku 2011/2012 se Salvátor zapojil do projektu "EU peníze školám". Byl vytvořen projekt "Příležitost pro všechny", který využívá klíčové aktivity individualizace výuky pro čtenářskou a informační gramotnost.

6.7 Školní vzdělávací program Naděje a duchovní rozměr ZŠ

Salvátor

Církevní škola Salvátor se řídí, stejně jako všechny ostatní školy v naší republice, svým školním vzdělávacím programem, který je navíc doplněný o duchovní rozměr školy v oblastech výchovného působení, rozvoje osobnosti mladého člověka, vztahu kultury, evangelia a v oblasti poznání a hodnot. (Salvátor, 2013)

Od svého vzniku na škole probíhalo vyučování dle vzdělávacího programu Základní škola. Od školního roku 2007/2008 byl tento vzdělávací program postupně v jednotlivých třídách nahrazován vlastním školním vzdělávacím programem Naděje. Obsahuje také přílohu Naděje pro všechny, která se zabývá výukou žáků s LMP. Od školního roku 2011/2012 se tímto školním vzdělávacím programem řídí výchova a vzdělávání na celé škole. (Mikušek, 2012) V současné době Salvátor vyučuje podle nejnovější aktualizované podoby tohoto programu z 1. 9. 2013.

ŠVP Naděje naší církevní školy je koncipován především ke kladení důrazu na zisk a rozvoj dovedností, které žák využije v reálném světě během celého svého života. Především vyzdvihuje dovednosti jako - umět se učit, být tvořivý, účinně komunikovat s druhými lidmi i s technikou, řešit problémy, umět spolupracovat nebo respektovat práva svá i práva jiných. Výsledkem by potom měli být samostatní, sebevědomí a aktivní lidé, kteří budou ve svém životě využívat všechny dovednosti, kterými je škola vybavila. (Mikušek 2015)

Vzdělávací program obsahuje zevrubnou charakteristiku školy, popis jejího zázemí, základní informace o pedagogickém sboru a o žácích a formy spolupráce s jinými organizacemi či partnery.

Výuka předmětů matematiky, českého jazyka a anglického jazyka na škole by měla vést k vytvoření pevných základů učiva, které se co nejvíce podobají standardům Rámcového vzdělávacího programu. V naukových předmětech pak jde především o tvoření všeobecného

⁶⁵ Např. Váhala a spol. s. r. o., Deza a. s., CS Cabot.

vzdělanostního základu. Důraz je zde kladen především na podmínku názornosti. Hlavním předpokladem úspěšnosti v další skupině předmětů - v předmětech s převahou výchovné složky je aktivní zapojení žáků do všech činností. Posledními nabízenými jsou volitelné předměty. Ty se snaží zhodnocovat teoretické znalosti užitím reálných praktických činností na vyšší úroveň. (Mikušek a Krůpová, 2016)

V praxi jsou náplně naukových předmětů - tj. etické, rodinné a občanské výchovy seskupeny do rámce jednoho předmětu - osobnostní výchovy, která má na škole časovou dotaci dvě hodiny za týden. V hodinách se (kromě nauky o státu, právu, hygieně, etiketě apod.) učitel snaží zdůrazňovat témata rodiny, etiky a morálky. (Maliňák, 2016)

Mezi předměty s převahou výchovné složky na ZŠ Salvátor patří hudební a výtvarná výchova, pracovní činnosti a informační technologie.⁶⁶

Jediným doplňujícím vzdělávacím oborem v ŠVP školy je náboženská výchova, skrze kterou se na škole realizuje povinně volitelný předmět náboženství. Na prvním stupni je v nabídce povinně volitelných předmětů společně s užitou výtvarnou činností. Starší žáci na vyšším stupni si pak volí mezi náboženstvím a technickým kreslením. (Salvátor, 2013)

6.7.1 Teoretické ukotvení duchovního rozměru školy

ŠVP církevní školy od ŠVP školy státní či soukromé odlišuje zejména existence duchovního rozměru. Bezesporu hlavní výhodou všech církevních škol, tedy i naší ZŠ Salvátor, je její jasně definovaný a objasněný rámec- tj morální a hodnotový žebříček, cíl životní cesty a preference křesťanských postojů k životu. To dává školnímu vzdělávacímu programu jasné vymezení, které se odráží ve výchovných a vzdělávacích strategiích, definicích klíčových kompetencí i v učebních plánech a osnovách.

Církevní škola sama sebe považuje za přirozenou alternativu pro výchovu dětí v obecných městských školách a jako centrum vzdělání a života ve farnosti. (Mikušek, 2012) Zapojuje se do života společenství, pomáhá při pastorační a apoštolské činnosti a snaží se v co největší míře začlenit mladé lidi do aktivního života mezi věřícími. (Mikušek, 2015)

V duchovním rozměru jsou definovány hlavní principy, podle kterých škola funguje. Duchovní rozměr je proto originální specifický dokument každé křesťanské školy. Základní škola Salvátor se podle něj snaží vytvářet prostředí svobody a lásky. Podle Mikuška (2014 str. 6): *"Úkolem školy je vychovávat a vzdělávat žáky v přátelském prostředí - prostředí lásky, svobody a evangelia, kterému dominuje Ježíš, přítomný ve všem konání jako nejdokonalejší Učitel a Vychovatel."*

Duchovní rozměr církevní školy Salvátor především vyzdvihuje nutnost komplexního působení na osobnost jedince, na vzájemný vztah kultury a evangelia, a na oblast poznání o světě, životě a člověku. To vše by mělo být hluboce zakotveno v křesťanství.

⁶⁶ Na 1. stupni je tento předmět vyučován pod názvem základy počítačů.

Tento stěžejní dokument také klade jisté požadavky na učitele a to nejen během jeho výchovně vzdělávacího působení. Vyučující by měli mít snahu vidět v bližních Krista, vydávat svědectví osobním životem, prosazovat křesťanské hodnoty a pokoušet se předávat správné křesťanské vlastnosti. Těmi jsou myšleny především upřímnost, přátelskost, laskavost, milosrdenství, pohotovost k pomoci nebo zbožnost. (Mikušek, 2015)

Duchovní rozměr také definuje výčet již zmíněných křesťanských hodnot, které by ve škole měly být nejen v obecné rovině prosazovány. Patří mezi ně příkladné chování, upřímnost, přátelskost, laskavost, milosrdenství, pohotovost k pomoci a vnášení křesťanských myšlenek do výuky. Škola by se také měla snažit rozvíjet u žáků upřímnost, přátelskost, čestnost, dobrotu, toleranci, smysl pro povinnost, odvahu a vytrvalost v obtížných situacích, úctu vůči učiteli a výchovu k lásce a přátelství. (Mikušek, 2014)

Jako nejdůležitější primární vychovatele uznává škola rodiče. Z tohoto důvodu se s nimi snaží navazovat přátelské vztahy a maximálně spolupracovat nejen při řešení školních výchovných problémů, ale i v otázkách náboženských, morálních, hodnotových a v oblasti hledání životního povolání či budoucího zaměstnání. (Mikušek, 2015) V případě, že šťastné zázemí v rodině chybí, snaží se je škola alespoň částečně nahradit. (Mikušek, 2015)

Hlavním garantem výše nastíněného duchovního rozměru školy, vyučovacího předmětu náboženství a veškerých duchovních aktivit školy je místní školní kaplan a duchovní správce farnosti. V současné době tuto funkci zastává P. Pavel Stefan. To znamená, že kaplan odpovídá za správnost a kontrolu výuky náboženství, které je na škole často vedeno laickými katechetami⁶⁷.

Hlavní náplní práce školního kaplana⁶⁸ je také poskytovat pomoc a odborné konzultace všem vychovatelům a pedagogům školy při řešení výchovných, kázeňských nebo soukromých problémů žáků. Měl by také vychovávat a provádět pastorační činnost na akcích školy, pomoci při duchovní formaci pracovníků školy, začleňovat žáky do života ve farnosti a pomáhat vedení školy při vytváření duchovního směřování školy na daný školní rok.⁶⁹ (Mikušek, 2015)

Duchovní rozměr ZŠ Salvátor se každý rok mírně upravuje. Stanovuje totiž na každý školní rok nové originální zásady a výchovně vzdělávací cíle podle aktuální potřeby či situace. Salvátoru se již dnes podařilo velké množství z nich uskutečnit a naplnit.

Pro příklad, ve školním roce 2013/2014 se škola snažila naplňovat duchovní rozměr, který byl v tomto období nastaven především na osvojování slov typu: děkuji, prosím, promiň a mám tě rád. (Mikušek, 2014)

Aktuální výchovný cíl církevní školy pro školní rok 2015/2016 je stanoven bulou papeže Františka, který vyhlásil tento rok rokem milosrdenství. Výchovný cíl se skládá ze čtyř částí, z nichž první tři s milosrdenstvím souvisí: Boží milosrdenství, důvěra a milosrdenství

⁶⁷ Laický katecheta je absolvent vzdělávacího kurzu nebo absolvent magisterského studia v oboru Náboženství.

⁶⁸ Školní kaplan bývá také označován jako školní spirituál.

⁶⁹ Mše, křížové cesty, poutě nebo jiné duchovní akce.

k ostatním. Poslední bodem je tzv. rok se svatými. Ten spočívá ve vtažení žactva do koloběhu církevního roku kladením důrazu na hlavní církevní svátky a světce.

Výuka, která je ovlivněna duchovním rozměrem a aktuálními cíli, se zaměřuje na poznávání Boha, lásky, na život z lásky a chování podle ní k druhým. Škola se tak snaží v praktické rovině motivovat své žáky ke konání dobrých skutků, snaží se podpořit misijní a dobročinnou činnost, povzbuzovat k dobré náladě a k šíření radostné zvěsti. V neposlední řadě se také škola snaží působit na své žáky, aby neodsuzovali druhé a přáli jim dobro.

Výše nastíněné teoretické ukotvení duchovního rozměru ukazuje jistý ideál, ke kterému chce církevní škola Salvátor směřovat. Musí však také přestoupit ze slov k činům a začít realizovat tyto myšlenky v reálné pedagogické praxi.

6.7.2 Duchovní rozměr v praxi

Vedení školy, všichni pedagogičtí pracovníci i žáci se několikrát do roka scházejí v místním farním kostele při slavení mše svaté. Děje se tak u příležitosti významných církevních svátků, začátku a konce školního roku. Na konci školního roku po mši v kostele probíhá slavnostní vyřazení žáků 9. ročníku. Těchto školních bohoslužeb se účastní většina žáků, řada z nich velmi aktivně tj. ve sboru, schole nebo mezi ministranty. Aktivní jsou také vyučující, kteří si již tradičně berou na starost čtení z Písma.

Škola se každé pondělí účastní společné ranní modlitby, kterou, jak již bylo řečeno, vede školní kaplan. V rámci ní zaznívá i myšlenka na týden, později vyvěšená na hlavní nástěnce, ke které by se podle inspirace i průběhu týdne měli učitelé vracet. Věřící učitelé navíc zahajují v ostatních dnech⁷⁰ výuku ve třídách společnou modlitbou. Každé poslední pondělí v měsíci chystá postupně každá třída ve spolupráci se svým třídním učitelem ranní modlitbu pro školu.

(Mikušek, 2015)

Část věřících učitelů se navíc jednou týdně schází na společné modlitbě za školu. Snaží se tak vytvářet duchovní společenství, které je důležité při práci mezi žáky i v kolektivu ostatních učitelů.

Jak již bylo řečeno v minulé podkapitole, škola se výchovně vzdělávací proces snaží obohatit o aspekt milosrdenství. Do aktivit školy tak začleňuje široké spektrum misijních či dobročinných aktivit, které škola buď sama, nebo ve spolupráci s jinými institucemi pořádá. Zúčastnila se např. aktivit typu Misijní koláč, Brýle pro Afriku, Tříkrálová sbírka nebo Adopce na dálku. Na dobročinné projekty žáci sbírají známky, předměty denní potřeby, novinový papír, citronovou a pomerančovou kůru. Chválu si jistě také zaslouží žáci, kteří vyrábí dárky pro nemocné, osamocené a staré občany. Ty jsou potom předávány na různých kulturních vystoupeních či koncertech v domovech důchodců, hospicích či v místním azylovém domě pro matky v nouzi. (Salvátor, 2012)

⁷⁰ Mimo pondělí.

V životě žáka se duchovní rozměr jeho školy promítá především ve společné přípravě na významné události duchovního života. Ve vyšších ročnících probíhá celý rok příprava na přijetí svátosti biřmování. Tato slavnost je potom významnou událostí i pro celou farnost. Součástí přípravy je i účast na duchovním cvičení. Třetí ročník zase podstupuje společnou roční přípravu na 1. svaté přijímání⁷¹.

Žáci školy se s výborným hodnocením účastní biblických soutěží, zejména soutěže Bible a my, která si klade za cíl umožnit všem žákům v zemi setkání s nejprodávanejší knihou všech dob - Bibli. (Hrabovský, 2015) Škola se propagací tohoto druhu soutěže snaží ve svých žácích vyvolat úctu k Písmu. To přináší ovoce - žákům církevní školy Salvátor se již několikrát podařilo dobyt přední příčky této soutěže.

Na školní úspěchy má jistě vliv také výuka náboženství⁷², která má na škole jednoznačně formativní charakter. V hodinách⁷³ se naplňuje duchovní rozměr školy mj. tím, že v nich probíhají diskuze o volbě budoucího povolání a promítání životopisných filmů o svatých.

K realizaci duchovního rozměru školy přispívá také každoroční organizace školních poutí na svátek svaté Ludmily, na které žáci, všichni pracovníci, rodiče a přátelé školy děkují za přijatá dobrodíní a prosí za pozitivní budoucnost pro školu i pro farnost. Propojenost obou těchto subjektů nejlépe demonstrují akce typu "křížová cesta pro farnost". Škola se tak snaží angažovat v životě ve farnosti a zároveň oplatit pozitivní přístup kněze a školního kaplana v jedné osobě i celého farního společenství.

Provázanost těchto dvou institucí ukazuje také oblast působnosti školního kaplana, který doprovází prvokomunikanty⁷⁴ nebo budoucích biřmovance⁷⁵ - žáky této církevní školy. Spirituál také seznamuje žáky s bulou papeže Františka při společných ranních modlitbách, které se konají každé pondělí na chodbě školy. Významná je také jeho úloha při komunikaci se zřizovatelem - s olomouckým arcibiskupstvím. (Mikušek, 2015)

6.8 Další akce ZŠ Salvátor

Církevní škola Salvátor je známá širokým spektrem školních i mimoškolních akcí. Mezi ty tradiční, léty neověřenější, patří především školní akademie, která se koná každý rok již od prvních let vzniku školy na začátku května v prostorách meziříčského Kulturního zařízení. Každá třída se na ni prezentuje svým programem, který sledují rodiče, příbuzní, přátelé školy a zástupci zřizovatele a spolupracujících církevních škol.

Dobré zkušenosti má škola také s pořádáním dnů otevřených dveří, kdy přímo do výuky mohou přicházet všichni, kteří se zajímají o dění ve škole. Jednotlivé třídy si

⁷¹ První svaté přijímání

⁷² Náboženství patří do vzdělávacího oboru Římskokatolické náboženství a je povinnou součástí školního vzdělávacího programu všech církevních škol.

⁷³ Nejen v hodinách náboženství, ale i v hodinách osobnostní výchovy.

⁷⁴ Prvokomunikanty jsou myšleny děti, které v daném školním roce poprvé přistupují k prvnímu svatému přijímání.

⁷⁵ Biřmovanec je příjemce svátosti biřmování. Jedná se tzv. o svátost křesťanské dospělosti. Obdobou této svátosti je evangelický obřad konfirmace.

pro návštěvníky přichystávají doprovodný program, dobročinný jarmark nebo malé drobnosti jako dárek.

Velké oblibě se také těší vánoční besídka, školní karneval nebo drakiáda. Ta byla letos organizována již po devatenácté a to hlavně díky bohaté podpoře ze strany rodičů. Akce se pravidelně koná na kopcích Velké Lhoty.

Letitou tradici má také živý betlém, který Salvátor připravuje jako tzv. akci pro město. Odehrává se každoročně v týdnu před Štědrým dnem na místním náměstí.

Salvátor ale také pořádá akce do jisté míry netradičního rázu, které nemají žádné srovnání mezi okolními školami v regionu. Jako jediná církevní škola v okolí organizuje již zmíněnou školní pouť, která se koná každý rok na svátek svaté Ludmily, patronky církevních škol. Jedná se o pouť v ryze pravém slova smyslu, protože se na ni žáci i učitelé dopravují na kole. S využitím místní cyklostezky již společně navštívili místa jako Zašová, Zubří, Vidče či (naposledy navštívený) Rožnov pod Radhoštěm. Ve farních kostelích těchto obcí spolu se školním kaplanem slavili mši svatou.

Škola také organizuje akce rozšiřování kulturních rozhledů jako např. zájezdy žáků a rodičů do divadla či již tradiční posezení u cimbálu, které je určeno především pro příznivce školy a bývalé žáky - absolventy.

6.9 Spolupráce ZŠ Salvátor s jinými institucemi a okolím

6.9.1 Spolupráce školy se zřizovatelem a farností

Škola musí primárně spolupracovat s institucí svého zřizovatele. Arcibiskupství olomoucké se tak na chodu školy podílí prostřednictvím svých zástupců ve školské radě. Škola je pro svého zřizovatele povinna vytvářet výroční správy. O chodu školy jsou tak informováni jak biskupové, tak i arcidiecézní Sekce církevního školství. Arcibiskup olomoucký Mons. Jan Graubner popř. světící biskup Josef Hrdlička školu navštěvují při různých příležitostech jako např. výročí vzniku, začátek školního roku nebo je zástupci školy (někdy i se žáky) navštěvují v Olomouci.

Základní škola Salvátor je v plné míře začleněna do místního farního společenství. Na všechny své akce konané ve farním kostele zve také všechny farníky. S farností tak slaví bohoslužby, akce rozličného druhu, evangelizuje a provádí pastorační činnost. Škola navíc vytváří dobré podmínky pro mladé k jejich začlenění do farnosti.⁷⁶ V tomto ohledu je velmi úspěšná.

6.9.2 Spolupráce školy s občanským sdružením Škola pro naše děti

Škola pro naše děti je občanské sdružení rodinných příslušníků žáků a přátel ZŠ Salvátor, jehož členové jsou ochotni zapojovat se do spolupráce se školou nejen v oblasti výchovy a vzdělávání, ale i v mimoškolních aktivitách. Snaží se spoluvytvářet atmosféru

⁷⁶ Např. ministranti, schola, spolupráce s Orlem, skauty nebo Charitou.

dialogu, hledat lepší podmínky pro provoz školy, získávat finanční prostředky, hledat sponzoring a zlepšovat školní image. (Mikušek, 2015)

Právě spolupráce s rodiči si velmi cení i zřizovatel, který je nad míru spokojen s úrovní rodičovské spolupráce již od vzniku školy. Stálá angažovanost rodičů v jejím chodu je pro arcibiskupství signálem, že Salvátor naplňuje jejich představy o výchově a vzdělávání. (Vyvozilová, 2016)

6.9.3 Spolupráce školy s jinými institucemi

Ve spolupráci s Charitou se škola podílí na organizaci již tradiční Tříkrálové sbírky. Spolupráce probíhá nejen s ní, ale i s projekty Papežského misijního díla. Žáci církevní školy vyrábí a následně na školním jarmarku prodávají pohlednice. Výtěžek z této aktivity je následně posílán na misie. Salvátor se také již mnoho let zapojuje do tzv. Adopce na dálku, což je program financování vzdělávání dětí z chudých částí světa. Prostředky k podpoře této činnosti jsou získávány sběrem pomerančové či citronové kůry, popřípadě organizací benefičních koncertů. V minulých letech takto škola podporovala indickou školačku Mary Sheelu.

Když Mary dostudovala, adoptovala škola roku 2009 další dívku z Indie, Vinitu Lobo. Z té se v roce 2015 stala zdravotní sestra. Nově si proto škola adoptovala dvacetiletého Venkateswarana Amsu, který by se rád stal policistou. Jeho rodiče jsou ale námezni dělníci.

Bez pomoci "adoptivních rodičů" by žádné z dětí nemohlo studovat. Jejich rodinné příjmy nemohou ani z daleka stačit na placení vzdělání dětí.

Základní škola Salvátor ve spolupráci s Diakonií ČCE také začala pořádat umělecká vystoupení ve valašskomeziříčském hospici Citadela⁷⁷. Tento druh akce se postupně tradicionalizoval, což neuniklo ostatním městským základním školám, které začaly podobné akce organizovat také.

Ve spolupráci s Poradnou pro ženy a dívky⁷⁸ z Rožnova pod Radhoštěm škola organizuje preventivní přednášky určené především pro vyšší stupeň, které jsou zaměřeny především na aktuální problémy adolescentů, čímž je myšleno především dospívání, zodpovědné partnerství, sebepoznání, vznik života nebo vztahy mezi pohlavími. (Mikušek, 2015)

V oblasti integrování znevýhodněných žáků nebo při tvorbě preventivních programů ve vzdělávání škola spolupracuje s místní Pedagogicko-psychologická poradnou, se kterou se také podílí na vytváření preventivního programu, tzv. Peer programu.⁷⁹ Preventivní

⁷⁷ Jedná se o specializované pracoviště, které se zabývá péčí o staré, nemocné a často také o umírající lidi, kteří nejsou schopni se o sebe postarat.

⁷⁸ Tato poradna poskytuje odborné poradenství, sociální aktivizační služby a krizovou telefonickou linku.

⁷⁹ V Peer programu jde především o aktivní zapojení žáků, kteří jsou školeni pro vedení přednášek. Získané informace následně prezentují před svými vrstevníky.

program je také naplňován ve spolupráci s Domem Ignáce Stuchlého⁸⁰ ve Fryštáku, se kterým škola pro žáky vytváří adaptační a stmelovací pobyty, které se snaží žáky vzdělávat a vychovávat především v oblasti sociálně patologických jevů. (Mikušek, 2015)

Pro školu, jakožto školu církevní je ale stěžejní spolupráce se zřizovatelem, potažmo s místním farním společenstvím. Tuto potřebu naplňují také místní skupinky křesťanských skautů a ministranti, kteří se podílejí na tvorbě mimoškolních akcí, organizaci dětských táborů či jiných venkovních aktivit.

Se školou také velmi úzce spolupracuje křesťanská organizace Orel⁸¹, která se zaměřuje na sport. Téměř 95% jejích členů tvoří žáci školy nebo jejich rodinní příslušníci. (Salvátor, 2013) S Orlem žáci mj. jezdí na regionální soutěž přednesu poezie Svatováclavská réva.

Mimo obec spolupracuje Salvátor při naplňování Enviromentálního programu se střediskem volného času ve Vsetíně Alcedo. V obci potom se střediskem volného času Domeček. (Salvátor, 2013)

6.9.4 Spolupráce školy s jinými školami

Církevní škola také spolupracuje s ostatními církevními školami v arcidiecézi. Především se soustředí na ty vzdálenostně bližší jako např. ZŠ Integra ze Vsetína, ZŠ svaté Ludmily ve Zlíně či Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. V této oblasti je ale stále co zlepšovat, neboť se požadavek na budoucí spolupráci objevil v koncepci školy na následující období. Tato spolupráce je myšlena především v oblasti metodických setkání, společných akcí, návštěv ukázkových hodin či na úrovni porovnávání plnění cílů výchovně vzdělávacího procesu. (Mikušek, 2012)

Církevní škola se také v různých směrech snaží spolupracovat se slovenskými církevními školami v Púchově⁸² a v Nových Zámkách⁸³. (Mikušek, 2012)

⁸⁰ Dům Ignáce Stuchlého je více známý zkratkou DIS. Jedná se o vzdělávací zařízení pro mládež Salesiánů Dona Bosca.

⁸¹ Orel je katolická tělovýchovně kulturní organizace s podobně bohatou tradicí, jako má známější tělovýchovná jednota Sokol.

⁸² V Púchově se nachází jedna z nejlepších církevních škol na Slovensku - Církevná základná škola sväte Margity, kam se jezdí pedagogičtí pracovníci ZŠ Salvátor inspirovat a poučit.

⁸³ V Nových Zámkách je CZŠ Antona Bermoláka. Spolupráce s touto církevní školou se naplňuje především v kulturní oblasti se školním pěveckým sborem Broučci, tj. organizací společných koncertů a společenských vystoupení.

7 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo obohatit představy pedagogů o možnost jiného přístupu, který podporuje pluralitu ve vzdělávání. Mezi dílčí cíle potom patřilo vytvoření chronologického přehledu historie církevního školství a nastínění přínosu církevního školství na příkladu zkoumání a rozebrání jedné školy. Všechny tyto cíle byly naplněny.

Na základě uvedené literatury bylo nejprve rozebráno výchovně vzdělávací pojetí církevních škol. Dále se práce věnovala bohatému vývoji církevního školství u nás, jeho velké tradici, komunistické decimace i porevolučnímu stavu ústupu z bývalých předválečných pozic. Na tuto situaci je ale možno nahlížet také v pozitivním slova smyslu - jako na "zmrtvýchvstání" po roce 1989. Přestože jsem si vědoma, že historie nebyla z důvodu omezeného rozsahu této práce zpracována do nejmenších detailů, lze bez nejmenších pochyb tvrdit, že církevní školství mělo v českých zemích po staletí velmi významnou úlohu.

Práce se také soustředila na aktuální stav církevního školství u nás, které dnes tvoří spíše vedlejší vzdělávací proud. Podařil se nastínit vývoj od roku 1989, který je významný pro současnou situaci i nashromáždit aktuální informace a čísla o školách a jejich zřizovateli. V teoretické části také nechybí informace o financování, o kontrole a hodnocení, o pravomocích zřizovatelských institucí i o lidském elementu, který působí na těchto školách.

Celkový přínos církevních škol a nastínění jejich problematiky byl dále rozebrán v případové studii církevní Základní školy Salvátor. Výzkum byl prováděn rozborem školou poskytnutých dokumentů, dále byly realizovány polostrukturované rozhovory se zástupcem zřizovatele, ředitelem, učiteli i s místostarostou města Valašské Meziříčí (jejich přepisy v přílohách této práce). Navíc byla použita metoda pozorování během pětítýdenní souvislé praxe autorky na této škole. V potaz byly brány také její vlastní postřehy a zkušenosti jako absolventky ZŠ Salvátor. Tento kvalitativní výzkum tak měl propracovanou a efektivní metodologii, jejíž výsledkem je komplexní pohled na školu a její problematiku.

Dle všech nashromážděných informací lze s jistotou tvrdit, že je církevní škola Salvátor v této práci právem nazývána vzorovou církevní školou, neboť naplňuje pro církevní školy všechna důležitá specifika. Lze vyzdvihnout spolupráci rodiny a školy, ve vytváření rodinné atmosféry na škole, v milosrdném chování k bližním, ve snaze o evangelizaci, o pomoc v misiích či různých jiných dobročinných činnostech.

Na církevních školách lze v současnosti ocenit přesně dané principy založené na křesťanství a snahu propojovat víru, kulturu a život ve snaze o harmonický rozvoj osobnosti každého žáka. Tento rozvoj by měl probíhat ve školním prostředí svobody a lásky k bližnímu. Toto křesťanské pojetí vzdělávání a vzdělání je téměř totožné s pojetím duchovního rozměru ZŠ Salvátor a má v dnešním období krize tradičních hodnot zvláštní osvěžující potenciál. Současné společnosti, která trpí morálním relativismem, subjektivismem a nihilismem jistě mohou církevní školy pomoci vypořádat se s jejími problémy a chybami;

a po krůčcích se přibližovat k ideálům hodnot židokřesťanské tradice, na jejichž základech stojí celá Evropa.

Do budoucna je důležité, aby církevní školy - podobně jako celá vzdělávací soustava - procházely obrodou a nebránily se rozumným a dobrým moderním trendům. Zároveň by ale měly zachovat svá prověřená, konzervativní východiska, využít staleté historické zkušenosti, poučit se z chyb a přesvědčivým a moderním způsobem spolupracovat na šíření povědomí vzdělané a mravní společnosti.

Přílohy

7.1 Rozhovor č. 1 - Rozhovor se zástupcem zřizovatele

Rozhovor s Mgr. Zdislavou Vyvozilovou, Arcibiskupství olomoucké

2. 2. 2016, 10:30 -11:30

1.) Co může podle zřizovatele nabídnout církevní školství oproti státnímu školství? Co na nich nejvíce oceňuje?

Církevní školy nabízejí významný podíl výchovného působení. Přestože respektují zodpovědnost rodičů za své děti, snaží se prostřednictvím učitelů nabízet vzory. Tímto přejímáním vzorů se žáky snaží naučit sociálním dovednostem a vytvářet kvalitní sociální vztahy. Nutným předpokladem pro toto působení je osobnost učitele a jeho motiv k této práci. Učitel by měl dítě považovat za Boží dar, ke kterému by se také tak měl chovat. Učitelské povolání tímto získává novou dimenzi - dimenzi poslání. Žák potom toto výchovné působení využije v budoucí profesi, v poctivosti své práce i v její vyšší kvalitě.

2.) Co oceňuje zřizovatel na ZŠ Salvátor?

Zřizovatel je velmi spokojen s podílem rodičovské spolupráce. Cítí, že škola má kvalitní zázemí a lidem na ní upřímně záleží. Úspěšnost školy tak tkví především v kolektivu. Ředitel není nikterak autoritativní. Arcibiskupství oceňuje především jeho pozici moderátora a koordinátora, který školu řídí kooperativním způsobem. Dále potom oceňuje kvalitní výchovu a vzdělávání, zavádění moderních vyučovacích metod a nových prostředků. Cení si také intenzivní provázanosti s farním společenstvím, veřejností i celou místní společností.

3.) Jakým způsobem vznikají v arcidiecézi církevní školy?

Církevní školy u nás vznikají vždy jako reakce církve na potřebu rodičů. Je zde proto vždy nutná aktivita rodičů z daného místa. Pouze z vlastní vůle arcibiskupství školy nezakládá.

4.) Jak vznikla ZŠ Salvátor?

ZŠ Salvátor vznikla stejným způsobem - tj. aktivitou skupiny rodičů. Angažovanost rodičů v chodu školy je i po letech signálem, že škola naplňuje jejich představu o vzdělávání dětí.

5.) Jaká je aktuální výše normativu?

Církevní školy mají shodný normativ se školami soukromými.

Státní školy získávají finanční prostředky tímto způsobem: kraj jim platí normativ, který školy používají na mzdy svých učitelů. Dále potom získávají peníze od svého zřizovatele - od obce a to na provoz. Často jim také přispívá spádová obec dítěte. Finanční prostředky na mzdy a na provoz mezi sebou nelze míchat. Musí být použity jen na určenou věc.

Církevní školy naopak získávají finanční prostředky přímo z ministerstva školství. Jedná se pouze o nerozdělený normativ, který obsahuje dohromady prostředky na mzdy i na provoz. Škola může s těmito prostředky nakládat libovolně. Může je mezi sebou míchat. Problém je v tom, že stát přispívá na provoz pouze asi 15%. Školy zatím mají provozní náklady ve výši 25 - 30% normativu.

Normativy státního a církevního školství nejsou srovnatelné. Není pravdou, že církevní školy získávají z veřejného rozpočtu více peněz. Získávají pouze balíček na mzdy, navýšený o zlomek nákladů. Zatímco školy státní mají od svého zřizovatele hrazen plný provoz, u církevních škol tomu tak není. Jsou proto nuceny snižovat finanční ohodnocení učitelům.

6.) Disponuje finančními prostředky i zřizovatel?

Ano, disponuje. Hradí investiční položky. Např. investoval 100 mil. Kč do Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži nebo 50 mil. Kč do ZŠ v Prostějově.

7.) Má arcibiskupství nějakou strategii, jak bude postupovat, změní-li se po volbách financování církevních škol? Školy tak mohou přijít o část svých financí.

Podobnou situaci už jsme jednou v roce 2003. Z veřejných peněz se jednalo pouze o úhradu tzv. přímých výchovných nákladů.

Arcibiskupství olomoucké stojí provoz církevních škol ročně asi 50 mil. korun. Pokud by v budoucnu došlo k omezení financování církevních školy, museli bychom některé školy uzavřít. Arcibiskupství považuje své školy jako službu státu. Školy by proto měly mít právo čerpat z daní. Zvláště také proto, že církevní školy poctivě dodržují všechny předpisy, které jim udává zákon.

8.) Ovlivňuje zřizovatel ideové směřování školy? Kontroluje je?

Rozhodně ano.

U založení školy vytváří její koncepci a protože prochází vývojem, v jednotlivých obdobích ji schvaluje. Kontrolními orgány jsou také rada školské právnické osoby a školská rada, jejíž jedna třetina je tvořena zákonnými zástupci, zástupci zřizovatele a učiteli.

9.) V jaké skupině předmětů by mělo být podle zřizovatele vyučováno náboženství?

Otec arcibiskup Graubner tvrdí, že náboženství by mělo být ne povinné - ale "samozřejmé", aby tak mohlo hlásat soulad víry a světa. Potřeba náboženství vychází z potřeby rodičů, kterým na dané škole záleží. Mezi jednotlivými školami u nás existují rozdíly a to v ideovém směřování i v přístupu k náboženství. Velmi záleží na prostředí, ve kterém se nachází a na stupni misie v místě sídla školy. Příkladem může být ZŠ v Kroměříži a ZŠ ve Veselí nad Moravou. Zatímco v Kroměříži mají náboženství jako povinný předmět, ve Veselí je zcela odlišná situace. Roku 2008 byla původní státní škola nahrazena školou církevní. Do výuky byl nejprve zařazen předmět etická výchova, později křesťanská etika a až později bylo přidáno náboženství.

Stanovisko zřizovatele ale je, že náboženství by mělo být v povinných předmětech.

10.) Jaký charakter by výuka náboženství měla mít?

Jednak informační, ale extrémně důležitý je i její formační charakter. I na ZŠ Salvátor má výuka formační charakter.

11.) Jaká by podle zřizovatele měla být personální politika církevních škol?

Nejnižším požadavkem je loajalita ke zřizovateli. Často kladenou otázkou je, co by měli ředitelé upřednostnit mezi odborností a náboženskostí. V ideálním případě ředitel zaměstnává odborné věřící učitele. V některých předmětech je možno mít pouze odborníka, přesto nesmí být náboženská složka nikterak umenšena. Jedná se především o výchovné předměty. V ideálním případě by měli být věřící všichni pracovníci školy. Včetně školníka. Je totiž velmi nepřijemné, když by po škole chodil pracovník, který např. kleje, mluví vulgárně a pod.

12.) Je k naplňování duchovního rozměru nutný věřící pedagog?

Ano.

13.) Má arcibiskupství přehled, kolik věřících učitelů na jeho církevních školách pracuje?

Ano, má přehled hlavně díky rozhovorům s řediteli. Arcibiskupství totiž zachovává hierarchické uspořádání katolické církve ve vzdělávání, tzn. že si zve ředitele svých škol a tím i kontroluje jejich činnost. Hlavní prioritou není získat na školu všechny věřící učitel, ale naplnit duchovní rozměr školy.

14.) Jak vnímáte budoucnost církevního školství u nás? Máte plán rozvoje nebo spíše chcete uhájít stávající pozice?

Arcibiskupství má plán na budoucí rozvoj. Vše ale závisí na podnětech, které získá od rodičů možných žáků. Jednání o možné církevní škole ztroskotávají absencí: žáků/učitelů/prostoru. Pokud to bude v budoucnosti možné, arcibiskupství by rádo zřídilo SOŠ, která zatím chybí.

Církevní školy jsou existenčně závislé na aktuálních finančních prostředcích od státu. V současné době (i blízké budoucnosti) církev nevyvine žádný hospodářský výsledek. A pokud někdy v budoucnu vyvine, bude muset nejprve finančně zabezpečit kostely, platy kněžím... Logicky církevní školy nejsou v žebříčku financování na prvních místech.

7.2 Rozhovor č. 2 - Rozhovor s ředitelem školy

Rozhovor s Ing. Hynkem Mikuškem, ředitelem ZŠ Salvátor.

2. 2. 2016, 18:00, Lhota u Choryně

1) Jak je to v současné době s kapacitou? Slyšela jsem, že byla navýšena.

Škola požádala o navýšení kapacity, takže se na ní od 1. 9. 2015 může vzdělávat až 230 žáků.

2) Jak se to promítlo na stavu žactva?

Aktuálně škola vzdělává 184 žáků.

3) Od koho jsou pronajaty místnosti nad školní jídelnou?

Prostory celé budovy patří (jakožto zřizovateli ZŠ Vyhlídka) městu. Nájem se proto platí jim. S pronájmem ale samozřejmě musela ZŠ Vyhlídka souhlasit.

4) Kdo zajišťuje technické zázemí školy?

Technické zázemí zajišťuje pan školník a dvě uklízečky. Všichni jsou ve škole zaměstnáni na poloviční úvazek. To znamená, že na zabezpečení technického úseku škola nabízí maximálně jeden a půl úvazku.

5) Od kterého roku je na škole školní družina a školní klub?

Školní družina existuje při ZŠ Salvátor od roku 1996. Roku 2009 byl zřízen také školní klub, který má svůj vlastní vzdělávací program.

6) Jaké jsou podle Vás - ředitele hlavní cíle do budoucna?

Jako zásadní cíl vnímám vyřešení prostorových problémů školy. Jen to totiž zajistí její další rozvoj. Dále je třeba zefektivnit práci učitelů (zejména na 2. stupni).

7) Je pravda, že byste rádi zřídili mateřskou školu?

Ano, rádi bychom tak učinili a i zřizovatel naší snahu podporuje. Jak už ale bylo řečeno, rozvoj školy je závislý na jejích prostorových podmínkách. Pokud by naše mateřská škola neměla být prodělečná, musela by mít alespoň dvě oddělení.

8) Co může z Vašeho pohledu Salvátor nabídnout v porovnání s konkurencí ostatních škol ve městě?

Salvátor je výjimečný především svým duchovním rozměrem, rodinným bezpečným prostředím a minimálním výskytem sociálně patologických jevů jako je šikana.

7.3 Rozhovor č. 3 - Rozhovor s učitelem

Rozhovor s Ing. Františkem Maliňákem, vyučujícím na ZŠ Salvátor, který na škole působí od jejího vzniku.

30. 1. 2016, 15:00, Lhota u Choryně

Ing. Maliňák vyučuje předměty: etická výchova, občanská výchova, rodinná výchova, hudební výchova, fyzika, informační technologie. Je také IT koordinátor a správce sítě ZŠ Salvátor

1) Na škole působíte již od jejího vzniku. Jak začínala?

Organizační výbor složený z rodičů fungoval již minimálně rok a půl předem. Byli v něm Ing. Dřimal, Ing. B. Mikušek, Ing. Matocha, Mgr. Stáňa.

Škola začala fungovat v září 1994 se 2 učiteli a 1 ředitelem (PhDr. Křížek z Prahy) v pronajatých učebnách ZŠ Křižná. První školní rok měla k dispozici jednu krátkou chodbu a 3 místnosti, ve kterých byly 3., 4., a 5. třída (těmito ročníky se začínalo, protože bylo do těchto tříd nejvíce přihlášek). Školní rok začal mši sv. v kostelíku sv. Jakuba. První 2 učitelé byli mladí inženýři, kteří si během zaměstnání dokončili DPS (doplňkové pedagogické studium). Jiní věřící učitelé, kteří by šli do tohoto rizika, v podstatě neexistovali. Ve školním roce 1995/1996 přibyla další třída, která však byla umístěna v jiné budově. Podmínky tak byly dosti nevyhovující.

2) Kdo vytvořil logo školy?

Na logo školy byla vyhlášena taková malá farní soutěž. Vyhrála verze výtvarníka Mgr. Coufala.

3) Máte přehled o náboženské příslušnosti svých žáků?

Pokud dobře vím, mezi věřícími jsou nejvíce zastoupeni katolíci. Školu však navštěvují i žáci z protestantských rodin (Adventisté sedmého dne či příslušníci Českobratrské církve evangelické). Pravdou také je, že se u nás vzdělávají i nevěřící, kterým duchovní rozměr nevádí.

4) Jakým způsobem podporuje jednotlivý učitel duchovní rozměr školy?

Učitelé, kteří jsou věřící, mají sami cit pro situaci, kdy s dětmi o duchovních věcech promluvit. Většinou při krátké ranní modlitbě na začátku vyučování. Ale i během výuky je možné řadu situací, nebo konfliktů řešit s ohledem na křesťanské desatero. Někdy se objeví i v učebnicích nevhodná narážka na náboženství. To všechno jsou situace, kdy má věřící učitel reagovat. Učitelé se kromě toho účastní duchovních akcí školy.

U nevěřících učitelů je s tímto naplňováním problém. Protože nemohou předávat něco, co sami neznají. Někteří to berou sportovně a zůstávají sví. Jiní se snaží přetvařovat, aby to vypadalo, že duchovní rozměr školy naplňují. V každém případě ale jde o to, aby učitel byl osobností, která jde dětem dobrým příkladem.

5) Pozorujete, že žáci na této škole vyznávají jiné hodnoty, než jejich vrstevníci z jiných škol?

Ano, mile mě například překvapily názory letošních deváťáků. V osobnostní výchově žáci ke hlavním hodnotám ve svém životě přiřazovali vzdělání, přátelství, zdraví, záliby také rodinu a víru v Boha.

6) Jak je to s vyučováním výchovných předmětů na škole? (etická výchova, občanská výchova, rodinná výchova...)

Tyto tři předměty jsou seskupeny do jednoho - OSV (osobnostní výchova), s dotací 2h. Používáme učebnice z vydavatelství Fraus. Ale v nich není mnoho kapitol z RV a už vůbec žádná z etiky, nebo morálky. Tyto hodiny musíme vytvářet z jiných zdrojů.

7) Jak na škole probíhá hodnocení žáků?

V prvotním nadšení při tvorbě ŠVP jsme začali psát slovní hodnocení ve všech ročnících. A to dokonce čtvrtletně!!!! Záhy jsme zjistili, že je to nesmysl a neúměrná zátěž jak pro učitele, tak pro rodiče, kteří se pak museli frázemi prokousávat. Dle mých zkušeností ani žáci o slovní hodnocení příliš nestojí. Chtějí známky. Ty jsou pro ně uchopitelné, porovnatelné a mohou se jimi pochlubit (totéž platí i pro rodiče těchto dětí). V současnosti je slovní hodnocení jen v 1. třídě. Všude jinde se známkuje.

8) Můžete specifikovat váš pedagogický kolektiv?

Většina učitelů je středního věku, učitelé bez pedagogické praxe či před důchodem na škole nejsou. Učitelský kolektiv je silně feminizován, najdeme zde pouze tři učitele

9) Jaké je IT vybavení školy?

IT vybavení školy je v současnosti následující: 35 PC a 15 notebooků (učitelských), zapojených do Gb sítě, která je napojena optikou na městskou metropolitní síť (rychlostí 5Gb Download/upload). Funguje WIFI síť normy IEEE 802.11g. Škola provozuje PC učebnu s 25 PC pro žáky. Pro potřeby zaměstnanců i žáků jsou k dispozici 3 vysokokapacitní síťové tiskárny CANON. Ve čtyřech učebnách jsou nainstalovány interaktivní tabule a v jedné velkoplošný dotykový display místo tabule. Všechny PC školy jsou napojeny na školní linuxový server, na kterém jsou sdílená data. Školní administrativa je vedena mimo jiné v databázovém programu Bakaláři.

10) Můžete mi něco říci o vašich internetových stránkách, jejichž správcem jste?

Od roku 2001 škola jako jedna z prvních škol ve městě začala provozovat internetové stránky. V prvních letech jsem na nich pracoval pouze já, jako učitel informatiky. Dával jsem na ně především informace pro rodiče a fotogalerii. Postupně se ale objevila nutnost prezentace školy v konkurenci ostatních škol ve městě. Proto k tvorbě internetových stránek dostalo přístup více lidí, takže i objem informací, uveřejněných na webu, je dnes větší. Původní web byl vytvořen v čistém HTML. V roce 2003 byl web změněn s využitím tabulek; v roce 2007 nastala další změna s využitím kaskádových stylů. V roce 2014 byl spuštěn současný web - redakční systém JOOMLA, do něhož přispívá samostatně několik učitelů. MŠMT a ČŠI po nás navíc vyžadují zveřejnění dalších dokumentů a naší činnosti.

11) Jste také správce sítě a koordinátorem ICT

Z úsporných i praktických důvodů. Je lepší, pokud se k problémům s technikou nemusí stále zvenčí někdo volat. Být koordinátorem ICT znamená, být stále po ruce tomu, kdo má ve sborovně IT problém, sepisovat plány ICT, plánovat rozvoj sítě a doporučovat učitelům vhodný výukový SW. K důležitým činnostem také patří pravidelné zálohování dat.

12) Jakých aktivit jste se Vy a vaše rodina účastnili za komunismu?

Za komunismu existovala v ČSSR tzv. podzemní církev, tj. tajné společenství věřících. Mezi její členy patřili nejčastěji kněží bez státního souhlasu, katoličtí aktivisté, katolická inteligence nebo internovaní členové řádů. Například salesiáni organizovali tzv. „Chaloupky“, což byly pravidelná setkávání na chatách a chalupách soukromých osob, kde Salesiáni Dona Bosca utajovaně vychovávali a vzdělávali v náboženství mládež z katolických rodin. V českých zemích i na Slovensku také od 70. let existovala i tajná studia teologie. Nejznámějšími přednášejícími byli např. ThDr. Josef Zvěřina nebo morální teolog Dr. Otto Mádr. O významných aktivitách Otty Mádra bude pojednáno později. Setkávání těchto osobností se studenty probíhalo v soukromých bytech a domech po celé republice a bylo velmi konspirativní. Tito lidé také často pašovali do ČSSR zakázanou náboženskou literaturu ze zahraničí a starali se o její rozšiřování po Československu. Všichni podstupovali riziko, protože se svou činností dopouštěli „zločinu“ „Maření státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi“. V programu tohoto tajného vzdělávání byly i podrobné kapitoly, jak se chovat u výslechu STB, a nepřivést do neštěstí další přátele.

7.4 Příloha č. 4 - Rozhovor s místostarostou města Valašské Meziříčí

Rozhovor s Ing. Josefem Vrátníkem, místostarostou města Valašské Meziříčí.

14. 3. 2016, 12:30, Městský úřad ve Valašském Meziříčí

1) Jaké náklady má město na žáka Základní školy Salvátor v porovnání s ostatními městskými školami?

Na žáky církevní školy město nijak nepřispívá. Přispívá pouze na děti, které navštěvují městské školy tím, že platí provozní náklady škol. V našem městě to není zcela zmapováno, bude nutná analýza.

2) Jak Vy osobně vnímáte postoj veřejnosti k církevní škole? Jaké je její postavení mezi ostatními školami ve městě?

Postavení Salvátoru je rovnocenné z hlediska úspěšnosti žáků a prezentace školy (školní sbor Broučci, drakiády, sportovní úspěchy). Můj vnitřní pocit je, že meziříčská veřejnost má aktuálně na školu negativní pohled, který vidím především v titulu funkce ředitelů ostatních městských škol. Dopis, který poslali jste asi četla. Vadí jim současná snaha školy získat nové prostory. Došlo k rozpoutání diskuze, na které byla prezentována řada polopravd. Upřímně mě přístup ředitelů zaráží a přijde mi nevyvážený.

3) Mohl byste mi, prosím, osvětlit současnou situaci problematiky stěhování církevní školy v našem městě?

Vše je nutno brát z historického kontextu. Obdivuji všechny lidi, kteří v našem městě církevní školu rozjeli, v mých očích škola prokázala svou kvalitu. Přesto škola přes 20 let žije

v "přechodných" prostorách. Připomíná mi to rok 1968. To Rusové také tvrdili, že tu jsou jen na přechodnou dobu a už u nás zůstali.

Přestože město v minulých letech odsouhlasilo řadu usnesení, žádný hmatatelný výsledek to nemělo. V současnosti se řeší dvě možnosti: prodloužení pronájmu nebo přestěhování. Vše ale záleží na situaci na radnici, na politické vůli něco změnit, která ale doposud nebyla. Také si myslím, že se prošvihlo vhodné období. Situaci také komplikuje navrácení církevního majetku církvím. Názor společnosti na církevní školu tak je ve stylu "ať si poradí sami".

Vedení města chtělo řešit problematiku školství jako celek, tj. nutná optimalizace plus přestěhování ZŠ Salvátor. Došlo ale k oddělení těchto problémů a pozornost byla upoutána pouze na problém ZŠ Salvátor. Dnes v tom všem víří emoce a polopravdy. Doufám, že současná situace je kulminační bod.

4) Jaký vývoj v budoucnu očekáváte?

Zastupitelé za naši stranu, kterých je pět, jsou v otázce pomoci církevní škole jednotní. Z pohledu našeho koaličního partnera je také vůle pomoci, ale to za předpokladu nenarušení jejich politických ambicí.

Stále probíhají jednání zejména z důvodu, že náš partner, který má osm zastupitelů, je v otázce přesunu Salvátoru nejednotný. Podle mého názoru by k vyřešení situace pomohl dobrý výsledek v krajských volbách.

Otázka školství ve městě stále není vyřešena. Máme dvě poloprázdné školy, třetí potřebuje rekonstrukci v řádech desítek milionů korun.

5) Pokud se nepodaří školu přesunout, pokusí se jí město pomoci jinou cestou? Mohlo by např. pomoci s nájmem?

V tomto smyslu prostor k pomoci nevidím.

6) Existuje ještě na radnici podpora pro přesun školy do bývalých prostor školy Zdeňka Fibicha, o které se dříve mluvilo?

Tyto prostory jsou již pasé a to především kvůli emotivnímu pohledu veřejnosti. Na jednu stranu je pravdou, že škola získává normativ z ministerstva. To ale neznamená, že by k ní město nemělo mít vstřícný přístup, stejně jako k ostatním školám ve městě, které mají jiného zřizovatele (např. Základní umělecká škola).

Město nabídlo církevní škole prostory v ZŠ Masarykova. Ty však škola odmítla z důvodu nevyhovujících podmínek.

7) Jak by reagovalo město, pokud by Salvátor se zřizovatelem sehnali prostředky na stavbu nové budovy?

To by bylo ideální řešení. Byl by to také určitý signál společnosti, že je církevní škola schopna postarat se o sebe sama.

Komplikovanou situaci církevní školy vnímám částečně jako svou odpovědnost, neboť o nenavrácení majetku salvatoriánů, který mohla škola využívat, před lety rozhodl můj otec a strýc, což mě velmi mrzí. Pokud by se tehdy rozhodli nárokovat tento majetek, nemuseli jsme tento problém vůbec řešit.

8 Seznam zkratek

- ZŠ - Základní škola
- ČSSR - Československá socialistická republika
- ČSFR - Česká a slovenská federativní republika
- ČBK - Česká biskupská konference
- MŠMT- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- ČSÚ - Český statistický úřad
- ČSSD - Česká strana sociálně demokratická
- SDS - Societas Divini Salvatoris
- PC - Personal computer
- ICT - Informační a komunikační technologie
- LMP - lehké mozkové postižení
- ŠVP - Školní vzdělávací program
- RVP - Rámcový vzdělávací program
- ČCE - Českobratrská církev evangelická

9 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Počty státních a církevních škol.....	38
Tabulka č. 2 - Počty církevních škol, tříd, žáků a učitelů	40
Tabulka č. 3 - Registrované církve a náboženské společnosti	41
Tabulka č. 4 - Zřizovatelé jednotlivých církevních škol	44
Tabulka č. 5 - Počty žáků ZŠ Salvátor	57
Tabulka č. 6 - Příjmy ZŠ Salvátor	64
Tabulka č. 7 - Ostatní příjmy	64
Tabulka č. 8 - Výdaje	64
Tabulka č. 9 - Specifikace výdajů	64

10 Seznam obrázků

Obrázek č 1 - Vývoj církevních škol v letech 1990-2009	39
Obrázek č. 2 - Logo salvatoriánů	50
Obrázek č. 3 - Logo církevní školy Salvátor	52
Obrázek č. 4 - Umístění ZŠ Salvátor	53
Obrázek č. 5 - Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie	54
Obrázek č. 6 - Graf počtů dětí z jedné rodiny na škole	58
Obrázek č. 7 - Graf názorového průzkumu na ZŠ Salvátor	60
Obrázek č. 8 - Graf porovnání ZŠ Salvátor s ostatními školami	61

11 Použitá literatura

BARTONÍK, Josef. Unie křesťanských pedagogů České republiky. In: *Unie křesťanských pedagogů* [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z:

<http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt/Unie-krestanskych-pedagogu-Ceske-republiky>

BAUM, William a Antonio ORTAS. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. 1. Řím: Kongregace pro katolickou výchovu, 1988.

CEEC. *Církevní školství* [online]. ČBK, 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z:

<http://skolstvi.cirkev.cz/Dokumenty/CEEC>

Česko. 1991. *Vyhláška MŠMT o zřízení a činnosti církevních škol a škol náboženských společenství č. 452*. Praha: Česká republika, 1991.

CIGÁNEK, Radim. *Politický zápas o jednotnou státní školu 1945-1949*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 208 s. ISBN 978-80-246-1611-7.

ČSSD se mstí církvím, ministr Chládek navrhl, aby církevní školy přišly o část dotací Více na http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/57596/cssd-se-msti-cirkvim-ministr-chladek-navrhl-aby-cirkevni-skoly-prisly-o-cast-dotaci.html?utm_source=reflex.cz&utm_medium=copy.

In: *Reflex* [online]. Reflex, 2014 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z:

<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/57596/cssd-se-msti-cirkvim-ministr-chladek-navrhl-aby-cirkevni-skoly-prisly-o-cast-dotaci.html>

ČSÚ. Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu. In: *Český statistický úřad* [online]. ČSÚ, 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20541835/30000414k01.pdf/1a3310e8-ed0f-43f6-a0c7-f5871b963cb2?version=1.1>

DOHNALOVÁ, Zdeňka. *Církevní školství v České republice*. Brno, 2005. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce Mgr. Jiří Zounek, Ph. D.

DOMIN, Karel. *Obrazy z dějin vychovatelství*. Praha: Alois Wiesner, 1910.

DVOŘÁKOVÁ, Eva. *Církevní škola z pohledu řídicího pracovníka a z pohledu na personalistiku a ekonomiku ve srovnání se školami jiných zřizovatelů*. Praha, 2006.

Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Ing. Marie Kalábová.

EVJÁKOVÁ, Radka. Legislativa a financování soukromých škol. In: *Zkola* [online]. 2014 [cit. 2015-09-06]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/rodice/vybirameskolu/soukrome-cirkevni-skoly/Stranky/Legislativa-a-financov%C3%A1n%C3%AD-soukrom%C3%BDch-%C5%A1kol.aspx>.

FELLNEROVÁ, Jana. Úvod do problematiky křesťanských škol v České republice. *Pedagogika - časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. 1993, XLIII(3).

FLORCZYK, Adam. *Salvatoriáni v České zemi* [online]. In: . SDS, 2012 [cit. 2015-11-07]. Dostupné z: http://www.salvatoriani.cz/v_ceske_zemi.htm

GRAUBNER, Jan a Zdislava VYVOZILOVÁ. Financování církevních škol: Financování církevních škol Arcibiskupství olomouckého. *Oldin: Olomoucký arcidiecézní informátor* [online]. Olomouc, 2014, 24(9), 10 [cit. 2015-08-06]. Dostupné z: http://www.ado.cz/system/files/oldin/2014/Oldin_2014_09.pdf

GROCHOLEWSKI, Zenon a Jean-Louis BRUGUES. Okružní list č. 520/2009 Kongregace pro katolickou výchovu předsedům biskupské konference o výuce náboženství na školách. In: *Katechetická sekce České biskupské konference* [online]. Kongregace pro katolickou výchovu, 2009 [cit. 2015-08-26]. Dostupné z: <http://katechet.cirkev.cz/zakladni-dokumenty/okruzni-list-c-520-2009-o-vyuce-nabozenstvi-na-skolach/>.

Historie našeho církevního školství. *Apha* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/historie-naseho-cirkevniho-skolstvi>

HOLUBEC, Miloš. Josef II., rušitel klášterů a zakladatel Náboženské matice. In: *Christnet* [online]. 2010 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: http://www.christnet.cz/clanky/4394/josef_ii_rusitel_klasteru_a_zakladatel_nabozenske_maticce.url

HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3623-5.

HORÁK, Záboj. Vznik církevního školství po revoluci. *Revue církevního práva*. Společnost pro církevní právo, 2008, 2(40), 94-111.

HUČKO, Ladislav, Josef NOVÝ, Stanislav KYKYŠ a Zdena KRÁLOVÁ. Pravidla hospodaření s fondem církevního školství. In: *Církevní školství* [online]. Praha: ČBK, 2008 [cit. 2015-08-27]. Dostupné z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/08_fond_cs_schvaleny_stalou_radou_original.doc

HUNTER, Petra. *Význam církevních škol v naší společnosti*. Olomouc, 2011. Bakalářská práce. Filosofická fakulta Univerzity Palackého. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Tichá, Ph.D.

HUSNÍK, Petr. Nevěřící volí církevní školu hlavně kvůli bezpečnému prostředí. In: *Učitelské noviny* [online]. Učitelské noviny, 2012 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6710>

Jan Pavel II. *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny : Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* 1. vyd. Praha: Zvon, 1994, 23, 812 s. ISBN 80-711-3082-6.

JŮVA, Vladimír a Vladimír JŮVA. *Stručné dějiny pedagogiky*. 6., rozš. vyd. Brno: Paido, 2007, 91 s. ISBN 978-80-7315-151-5.

KALINA, František Bohdan. *Obrazy z dějin vychovatelství*. 1. Praha: Alois Wiesner - knihtiskárna, 1910.

- Katalog církevních škol. *Církevní školství* [online]. ČBK, 2014 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly>
- KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské*. Praha: Josef Springer, 1927.
- KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Unum necessarium*. 1. Praha: Kalich, 1999.
- Kongregace pro katolickou výchovu - dokumenty. *Církevní školství* [online]. ČBK, 2014 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Dokumenty>
- KRÁLOVEC, Jan. Asociace ředitelů církevních škol. In: *Církevní školství* [online]. AŘČŠ, 2008 [cit. 2015-10-21]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt/Asociace-reditelu-cirkevnich-skol-CR>
- KUCHYŇKA, Daniel. *Katalog církevních škol a školských zařízení*. 1. Praha: SPN, 2005.
- LAGHI, Pio a José Martins SARAIVA. *Katolická škola na prahu třetího tisíciletí*. 1. Řím: Řím: Kongregace pro katolickou výchovu.
- LOBKOWICZ, František Václav. CEEC. In: *Církevní školství* [online]. ČBK, 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Dokumenty/CEEC>
- LOBKOWICZ, František Václav. Dopis biskupa Lobkowicze ke Dni církevního školství 2004. In: *Tiskové středisko České biskupské konference* [online]. Ostrava: Tiskové středisko ČBK, 2004 [cit. 2015-09-04]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/dopis-biskupa-lobkowicze-ke-dni-cirkevniho-kolstvi-2004/>
- LOUDA, David. Jan Ámos Komenský: Jan Ámos Komenský -muž touhy. In: *České studny: Návrat ke zdroji* [online]. 2013 [cit. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.ceskestudny.cz/jan-amos-komensky/>
- MALIŇÁK, František. *Rozhovor s učitelem: Rozhovor s Ing. Františkem Maliňákem, vyučujícím na ZŠ Salvátor, který na škole působí od jejího vzniku*. Valašské Meziříčí, 2016.
- MALÝ, Tomáš. *Pedagogika: Úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. 1. Řím: Velehrad - Křesťanská akademie, 1979.
- MATĚJKOVÁ, Milada. *Vývoj školské správy na našem území*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Karel Schelle, CSc.
- MICHÁLKOVÁ, Helena, Rudolf BALÁŽ, Pavol ČERNÝ a Eva KUCHYŇKOVÁ. *Etický kodex křesťanského učitele*. 1. Praha: Česká biskupská konference, 2005.
- MÍKA, Jan. Změna financování církevních škol může vést k jejich likvidaci. In: *Učím se* [online]. ucimse.cz, 2014 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.ucimse.cz/zpravy/zmena-financovani-cirkevnich-skol-muze-vest-k-jejich-likvidaci.html>

MIKUŠEK, Hynek a František MALIŇÁK. *Prezentace o činnosti školy*. Valašské Meziříčí, 2012.

MIKUŠEK, Hynek. Duchovní rozměr školy. In: *ZŠ Salvátor* [online]. Valašské Meziříčí: ZŠ Salvátor, 2015 [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/index.php/duchovni-rozmer-skoly>

MIKUŠEK, Hynek. *Koncepce školy: ZŠ Salvátor*. Valašské Meziříčí, 2012.

MIKUŠEK, Hynek a Magda KRŮPOVÁ. Koncepce rozvoje ZŠ Salvátor v období 2016 - 2020. In: *ZŠ Salvátor: Oficiální stránky církevní školy ve Valašském Meziříčí* [online]. Valašské Meziříčí, 2012 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/index.php/koncepce-skoly>

MIKUŠEK, Hynek. *Rozhovor s ředitelem školy: Rozhovor s Ing. Hynkem Mikuškem, ředitelem ZŠ Salvátor*. Valašské Meziříčí, 2016.

MIKUŠEK, Hynek. Vyjádření k informacím SVČ DOMEČEK. In: *ZŠ Salvátor: Oficiální stránky církevní školy ve Valašském Meziříčí* [online]. Valašské Meziříčí, 2016 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/index.php/19-aktualni-clanky/679-vyjadreni-k-informacim-svc-domecek>

MIKUŠEK, Hynek. *Výroční zpráva 2013 - 2014*. Valašské Meziříčí: ZŠ Salvátor, 2014.

MIKUŠEK, Hynek. Výroční zpráva 2014 - 2015. In: *Základní škola Salvátor* [online]. Valašské Meziříčí: ZŠ Salvátor, 2015 [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/images/pdf/vyrzprava1415.pdf>

MOLNÁR, Amadeo. *Československá výchova před Komenským*. 1. Praha: SPN, 1956.

MORKES, František. K historii českého církevního školství: Referát na setkání ředitelů církevních škol. In: *Církevní školství* [online]. Praha, 2000 [cit. 2015-07-16]. Dostupné z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

MŠMT JE PRO ROVNÝ PŘÍSTUP VE ŠKOLSTVÍ. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha: MŠMT, 2014 [cit. 2015-07-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/tiskova-zprava-msmt-je-pro-rovny-pristup-ve-skolstvi>

Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu - 2011. CZSO [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>

Nenápadný vítěz státních maturit - církevní školy. In: *Lidovky* [online]. Lidové noviny, 2011 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nenapadny-vitez-statnich-maturit-cirkevni-skoly-fbt-/zpravy-domov.aspx?c=A110625_145323_ln_domov_bet

NOVÝ, Josef. Výroční zpráva církevního školství. In: *Církevní školství* [online]. Praha: Sekce pro církevní školy České biskupské konference, 2011 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/Vyrocní-zprava-cirkevniho-skolstvi-2010-11.pdf

OPPELTOVÁ, BUREŠOVÁ, JETELINA a ROZBROJOVÁ. Křesťanský magazín: Církevní školství. In: *Česká televize* [online video]. Brno, 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1098528273-krestansky-magazin/314298380040001/obsah/301976-cirkevni-skolstvi>

OTČENÁŠEK, Karel. *Kamínky: Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*. 1. Hradec Králové: Biskupství královehradecké, 1992.

PALUAS, Jan a Petr LINDR. Perzekuce pedagogů v době komunismu. *Katolický týdeník* [online]. Katyd, 2007, **XXII.**(20) [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.katyd.cz/clanky/perzekuce-pedagogu-v-dobe-kunizmu.html>

PECH, Jan. *Specifika církevních gymnázií v České republice*. Praha, 2014. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Mgr. Jiří Trunda.

PIŠKULA, Jiří. Boží spolupracovníci: Pražské jaro 1968, srpnová okupace a české církve. In: *Getsemany*[online]. 2010 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://www.getsemany.cz/node/2714>

Poslání salvatoriánů. *Salvatoriáni* [online]. SDS, 2012 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.salvatoriani.cz/>

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 139 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8584-9.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008, 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.

Přístupy KSČM k církevnímu školství. In: *KSČM* [online]. KSČM, 2009 [cit. 2015-09-08]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=6534>

Rejstřík škol a školských zařízení [online]. MŠMT [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz/>

Salvátor. O nás - historie školy. In: *Základní škola Salvátor* [online]. Valašské Meziříčí, 2012 [cit. 2015-11-06]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/index.php/using-joomla>

Salvátor. Školská rada, její statut, složení a funkce. In: *Základní škola Salvátor* [online]. Valašské Meziříčí, 2014 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/index.php/skolska-rada>

Sekce církevního školství ČBK. *Církevní školství* [online]. ČBK, 2014 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt>

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ: Naděje.

In: *Základní škola Salvátor* [online]. Valašské Meziříčí: ZŠ Salvátor, 2013 [cit. 2015-11-06].

Dostupné z: <http://www.zs-salvator.cz/images/pdf/svp2013.pdf>

STEFAN, Pavel, Hynek MIKUŠEK, Ladislav DENK a Evžen HLAVICA. ZŠ Salvátor: Budoucnost naší ZŠ Salvátor. *Život farností: občasník pro farnosti Valašské Meziříčí a Lešná*. Valašské Meziříčí: Římskokatolická farnost ve Valašském Meziříčí, 2016, (1), 8.

Strategické a koncepční dokumenty. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online].

MŠMT, 2009 [cit. 2015-09-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>

Struktura církve. *E - církev* [online]. ČCE, 2015 [cit. 2015-08-02]. Dostupné z: <http://www.e-cirkev.cz/rubrika/620-Struktura-cirkev/index.htm>.

ŠPRINGL, Jan. Školství za protektorátu. In: *Školákem v protektorátu: projekt Památníku Terezín* [online]. Terezín, 2011 [cit. 2015-08-18]. Dostupné z:

[http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-](http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=91)

[terezin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=91](http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=91)

ŠVECOVÁ, Jana. Úprava církevního školství v právním řádu ČR. In: *Jurictic* [online]. 2004 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <http://spravni.jurictic.cz/489621/clanek/spravni2.html>

TESTIS. *Volná škola na soudu dějin*. 1. Praha: Cyrillo-methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1919.

TOMÁŠEK, František. *Dějiny pedagogiky*. 1. Olomouc: Stojanova literární jednota bohoslovců, 1939.

TOMEČEK, Petr a Jiří HRABOVSKÝ. O soutěži. In: *Bible a my* [online]. Bible a my, 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.bibleamy.cz/o-soutezi/>

TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církev v České republice*. Vyd. v KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 156 s. Právo (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-719-2707-4.

UKP dnes. In: *Unie křesťanských pedagogů České republiky* [online]. UPK, 2001 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: http://ukp.wz.cz/index1_soubory/Page344.htm

Usnesení ČBK o církevním školství. In: *Církevní školství* [online]. Krnov: ČBK, 2003 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Dokumenty>

VOJÁČEK, Jiří. Asociace ředitelů církevních škol ČR. In: *Církevní školství* [online]. 1994 [cit. 2015-08-26]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Kontakt/Asociace-reditelu-cirkevnich-skol-CR>

Voršilky v Čechách - historie. In: *Voršilky* [online]. Sestry voršilky, 2015 [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: <http://www.vorsilky.cz/o-nas/vorsilky-v-cechach-historie/>

Voršilská pedagogika: Odkaz svaté Anděly. In: *Sestry voršilky: Římské unie řádu svaté Voršily v ČR*[online]. 2015 [cit. 2015-08-25]. Dostupné z: <http://www.vorsilky.cz/onas/vorsilska-pedagogika/>

VRÁTNÍK, Josef. *Rozhovor s místostarostou města Valašské Meziříčí: Rozhovor s Ing. Josefem Vrátníkem, místostarostou města Valašské Meziříčí*. Valašské Meziříčí, 2016.

VÝVOJOVÁ ROČENKA ŠKOLSTVÍ 2004/05–2013/14. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*[online]. Praha: MŠMT, 2014 [cit. 2015-07-31]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2003-04-2013-14>

VYVOZILOVÁ, Zdislava. *Rozhovor se zástupcem zřizovatele: Rozhovor s Mgr. Zdislavou Vyvozilovou, Arcibiskupství olomoucké*. Olomouc, 2016.

WIRNITZER, Jan. Knězi, ukryváš zbraně, půjdeš s námi. Před 60 lety stála StB hlavu církvím. In: *Zprávy Idnes* [online]. Mladá fronta Dnes, 2010 [cit. 2015-10-12]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/knezi-ukryvas-zbrane-pujdes-s-nami-pred-60-lety-stala-stb-hlavu-cirkvim-1ek-/domaci.aspx?c=A100413_133907_domaci_jw

Zápis z konference ředitelů církevních škol. In: *Církevní školství* [online]. Kroměříž: Sekce pro církevní školy České biskupské konference, 2010 [cit. 2015-08-23]. Dostupné z: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/2010_Zapis-z-Konference-reditelu-CS.pdf

Zvláštní práva církví a náboženských společností. *Ministerstvo kultury* [online]. Ministerstvo kultury, 2007 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/zvlastni-prava-cirvi/zvlastni-prava-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-223918/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Maliňáková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph. D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Církevní školství na příkladu Základní školy Salvátor
Název v angličtině:	Church education exemplified by the Primary school Salvátor
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zaměřuje na zpracování tématu církevního školství v naší zemi. Nastihuje jeho historický vývoj a tradici u nás, současný stav i působící vlivy. Uchopitelnost tohoto specifického proudu školství v praxi potom nastihuje empirická část práce, která se snaží přiblížit církevní školství na příkladu jedné vzorové školy. Práce jako celek se snaží nastínit čtenáři možnost jiného přístupu, který podporuje pluralitu ve vzdělávání.
Klíčová slova:	Církevní škola, křesťanská výchova, církev, konfese, pojetí církevních škol, historie církevního školství, zřizovatel, náboženství, duchovní rozměr, školní vzdělávací program.
Anotace v angličtině:	This thesis focuses on the processing of the topic church education in our country. It outlines the historical development and tradition in our country, the current status and acting effect. Grasp of this specific current of education practice shows the empirical part, which is trying to bring religious education to the example of one exemplary school. This thesis is seeking to present to the reader the possibility of different approach to pluralism in education.
Klíčová slova v angličtině:	Church school, Christian education, church, faith, the concept of religious schools, church education history, founder, religion, spiritual dimension, school educational program.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Rozhovor se zástupcem zřizovatele Příloha č. 2 - Rozhovor s ředitelem školy

	Příloha č. 3 - Rozhovor s učitelem Příloha č. 4 - Rozhovor s místostarostou města Valašské Meziříčí
Rozsah práce	95
Jazyk práce:	český